دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی • مەیدانی الخیلانی شەقامی • الجمهورية • بەغدا – س٠پ ١٤٠١٦ تەلەفۆن ٨٨٧٥٧٩٥–٥ خەت
سەر نووسەر : سعاد ادیب‌علی

٨ لاپەڕە

هاوکاری

زنجیرە – ساڵی ١٩٧٠ دامەزراوە

٢٥ فلسە

●دووشەممە ٢٠ تشرینی ٢ ١٩٧٨ ژمارە ٤٤٩●

● الاثنين ٢٠ تشرين الثاني ١٩٧٨ العدد ٤٤٩ ●

بەشداری‌کردنی جەماوەر لە ئەرکەکانی جەنگ‌و ئەرکە جۆربەجۆرەکانی تردا کە بۆ جەنگ پێویستن ، هۆیەکی کاریگەرە بۆ ئەوەی سەرکەوتن بنەبڕو سەرانسەرو نەگۆڕبێت •

سەرۆکی فەرماندە
احمد حسن البكر

شۆڕش بۆگشت جەماوەری گەلەو ماکی ئێستاو پاشەڕۆژیانە

سەرۆکی فەرماندە چاودێری ئاهەنگی دەرچووانی دەورەی دووەمی کۆلیجی جەنگ‌و کۆلیجی بەرگری نیشتمانی دەکا

سەرلەبەیانی ٥ شەممەی رابوردوو بەرێز سەرۆك کۆمار سەرکردەی گشتی هێزە چەکدارەکان موهیب احمد حسن البكر چاودێری ئاهەنگی دەرچووانی دەورەی کۆلیجی جەنگ‌و کۆلیجی بەرگری نیشتمانی کرد لە زانکۆی البكر • هەروەها هاوڕێ الدکتور منیف الرزاز یارمەتیدەری ئەمینداری گشتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست‌و ژمارەیەك لە هاوڕێیان ئەندامانی سەرکردایەتی قوتری حزب ئەندامانی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش‌و بەرێز طه محی الدين معروف جێگری سەرەك کۆمارو ژمارەیەك لە وزیرە بەرێزەکان‌و فەریقی یەکەمی روکن سەرەك ئەرکانی گشتی هێزە چەکدارەکان‌و ژمارەیەکیش لە کاربەدەستە گەورە مەدەنی‌و سەربازیەکان لە ئاهەنگەکەدا ئامادەبوون •

کاتێ سەرۆکی بەرێز گەیشتە شوێنی ئاهەنگەکە لە لایەن فەریقی یەکەمی روکن عدنان خیرالله ئەندامی سەرکردایەتی شۆڕش وەزیری بەرگری‌و ئەفسەرە گەورەکانی هێزە چەکدارەکانەوە پێشوازی کرا •

لە سەرەتای ئاهەنگەکەدا لیوا روکن سەرۆکی زانکۆ وتەیەکی داو تێیدا سوپاس‌و شانازی ئێشکەرانی کۆلیج‌و قوتابیەکانی بەرامبەر سەرکردایەتی سیاسی‌و لە سەرویانەوە سەرۆکی بەرێز احمد حسن البكرو جێگری بەرێزی سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بەرێز صدام حسین پێشکەش‌کرد ، سەبارەت بەو چاودێری‌یەی بەرامبەر کۆلیجەکە نیشانیان‌داوە •

هەروەها قوتابیەکیش لە دەرچووانی کۆلیجی بەرگری نیشتمانی وتەیەکی بەناوی هاوڕێکانی‌یەوە داو سوپاسی سەرۆکی بەرێز احمد حسن البكرو بەرێز صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشی کرد بۆ ئەو چاودێری‌یەی کە هەوڵ‌و کۆششەی بەرامبەر کۆلیجەکە کردویانە •

لە پاشاندا بڕوانامەی دیپلۆمی زانکۆی البکر لە خوێندنە بەرزەکانی بەرگری نیشتمانی ، بەپلەی ئیمتیاز درا بە فەریقی روکن بەرێز صدام حسین بۆ ئەو هەوڵ‌و کۆششی بەرامبەر زانکۆکەی کردوە •

لە دوابیدا مەراسیمی دەرچوون دەستی پێکردو دەرچووانی دەورەی کۆلیجی بەرگری نیشتمانی ، دیپلۆمی خوێندنی بەرزیان لە بەرگری نیشتمانی پێدراو دەرچووانی دەورەی کۆلیجی جەنگیش دیپلۆمی خوێندنی بەرزی سەربازی‌یان پێدرا •

لە دوابیدا پەردە لەسەر تابلۆیەکی دەرچووانی هەردوو کۆلیجەکە لابراو دوای ئەمەش سەرۆکی بەرێز احمد حسن البكر بڕوانامەی دەرچوونی بەسەر دەرچووانی هەردوو کۆلیجی زانکۆکە دابەش کردو خەڵاتی رێزلێنانیشی‌دا بە سەرکەوتووە یەکەمەکانیان •

هەروەها خەڵاتی رێزلێنانیش درا بە هاوڕێ الرزازو ژمارەیەك لە ئەندامانی سەرکردایەتی قوتری‌و ئەندامانی سەرکردایەتی شۆڕش بەرامبەر هاوبەشی کردنیان لە موحازەرەدان بۆ قوتابیەکان‌و ئامادەبوونیان لە لێکۆڵینەوەکاندا

لە پاشاندا سەرۆکی بەرێز احمد حسن البكر هەروەکو چۆن پێشوازی کرابوو ئاواش بەگەرم‌و رێزەوە لە لایەن هاوڕێ یارمەتیدەری ئەمینداری گشتی هاوڕێیان ئەندامانی سەرکردایەتی قوتری حزب ئەندامانی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش‌و وەزیرەکان‌و کاربەدەستە گەورە مەدەنی‌و سەربازیەکانەوە بەرێ‌کرا •

ئا • د • ع

گفتوگۆی سیاسی‌و ئابوری نێوان عیراق‌و ئیتالیا

لەسەر خواستی بەرێز صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش پیرێ بەرێز جۆلیو ئەندرویۆتی سەرۆك وەزیرانی ئیتالیا لە یەکەم سەردانیا بۆ وڵات گەیشتە بەغداو لە فرۆکەخانەی دەوڵەتان لە بەغدا پێشوازیەکی رەسمی کراو بەرێز صدام حسین لە پێشەوەی هەمووان بوو •

ئەوەی شایانی باسە پێری ئێوارە گفتوگۆی رەسمی نێوان عیراق‌و ئیتالیا دەستی پێ‌کردو بەرێز صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش سەرۆکایەتی لایەنی عیراقی کردو بەرێز جۆلیو ئەندریوتی سەرۆك وەزیرانی ئیتالیا سەرۆکایەتی لایەنی وڵاتەکەی • لەم گفتوگۆیانەدا بەرێزان عدنان حسین ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وەزیری نەخشەو دوکتور سعدون حمادی وەزیری دەرەوەو منذر عریم جێگری وەزارەتی دەرەوە لە لایەنی‌عیراق ئامادە بوون‌و لە لایەنی ئیتالیا ش بەرێزان ئەرنولدو فورلانی وەزیری دەرەوەو ئەمبرتۆ لارۆکا راوێژکاری سیاسی لە سەرۆکایەتی وەزیران‌و ڤالیریو بربکانتە باڵوێزی ئیتالیا لە بەغداو چەند شارەزاو پسپۆڕێ ئامادەبوون •

دوکتور سعدون حمادی وەزیری دەرەوە دەربارەی گفتوگۆکانی نێوان عیراق‌و ئیتالیا وتویە کە دەربارەی کاروباری عەرەبی‌و دەوڵەتان‌و ئەو کاروبارنەیە کە هەردوو لا بایەخیان پێ دەدەن بە تایبەتی باری ناوچەی عەرەبی‌و ئەوەی پەیوەندی هەیە بەمل‌ملانێی عەرەبی‌و زایۆنیەوە ، هەروەها گفتوگۆکانی باری ئاسایشی ئەوروپای گرتۆتەوە •

دیسان وتی • سەردانەکەی سەرۆك وەزیرانی ئیتالیا بۆ عیراق بەو ناوەوەی یەکەم سەردانی سەرۆك وەزیرانی ئەوو ئەم‌وڵاتەیە بۆعیراق‌و یەکەم پەیوەندیە لە پلەی بەرزدا کارێکی ئیجابی باش دەکاتە سەر پەیوەندی نێوانیان بەتایبەتی لە رووی پەیوەندیەکانی ئابوری‌یەوەو هیچ ناکۆکیەکی سیاسی لە نێوان عیراق‌و ئیتالیادا نیە کۆسپ بێ لە رێگای ئەم پەرەپێدانەدا •

بەرێز جولیو ئەندریوتی سەرۆك وەزیرانی ئیتالیا لەم سەردا نەبەدا بۆ عیراق چەند رۆژی دەمێنێتەوەو هەر بە بۆنەی ئەم سەردانەوە بەرێز صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش پێرێ ئێوارە ئاهەنگێکی نان‌خواردنی گەورەی بۆ رێزی میوانی ئیتالیایی سازکرد لەو ئاهەنگەدا بەرێزان ئەندامانی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش‌و وەزیرەکان‌و ژمارەیەك لە کاربەدەستە گەورەکانی وڵات ئامادەبوون •

**هاوڕێ صدام حسین
لە ئاهەنگی دەرچووانی زانکۆی البکردا :**

حزبەکەمان ئاینێکی نوێ نیە ، بەڵام یاسایەکی نوێیە بۆ ژیان

فەریق یەکەمی روکن بەرێز صدام حسین جێگری سەرەك ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وتی ، شۆڕش لە وڵاتدا وەك نەواتێکی شۆڕشی عەرەب بەردەوام دەبێ‌و مەودای دەگەیەنێتە دوورترین نوختەی نیشتمانی عەرەب •

هەروەها وتی لەبەر ئەوەی ئەمە بڕیارمانە بڕیارمان دا لێی ماندوونەبین ، چونکە وازلێهێنانی ئامانای وازلێهێنانە لە شەرەفی پیاوانی جەنگاوەر ، ئەوانەی کە نموونەیان وەك نموونەی ئەو جەنگاوەرەیە کە لە گەرمەی جەنگدا دەست لە ئاڵاکەیان بەردەدەن • هەروەها وتی ئەگەر ئەو تەگەرانە لابران‌و نەواتی دەوڵەتی عەرەب لە کەنداوی عەرەبەوە تا دەریای ناوەراست درێژبۆوە ، ئەمە ئەوە دەگەیەنێ کە بارێکی تری پێویستەو دەکەوێتە سەرشانی ئێمە لە عیراق‌و سەرشانی هەموو عەرەبێك‌و رۆژ بەرۆژ دەبێتە بەشێك لە دەوڵەتی یەکگرتوو •

هەروەها وتی ، ئەمە ئەنجامی مەرکەزی مەودای ئەو بزوتنەوەیەیە کە لە بیروباوەڕەوە دەرچووە بۆ زامنکردنی دوارۆژی کۆمەڵ لەو کەسە نیشتمانپەروەرو چاکە خوازانەی کە خاکی نیشتمانیان‌و نیشتمانی عەرەبیان خۆش دەوێ ، لەپاشاندا داوای لە ئەفسەرو سەربازەکان کرد کە خۆگرو لەبزوتنەوەیەکی بەردەوامدا بن •• وتی ، ناتوانین بەڵێنی حەسانەوەیان پێ بدەین‌و باوو باپیرانیانی بیرخستنەوە کە وەختی خۆی بە تێکۆشانێکی بەردەوام‌و گیانی کارکردن‌و ئەو بیروباوەڕەوە کە پێی گەیشتوون‌و گەیاندویانە ،

بڕوانە ل : ٧

ئەمە لەو وتەیەی بەرێز جێگری سەرەك ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشدا هات کە لەو ئاهەنگەدا دای کە زانکۆی البکر ئێوارەی ٥شەممە بۆ رێزلێنان لە دەرچووانی دەورەی دووەمی هەردوو کۆلیجی بەرگری نیشتمانی‌و جەنگی لە قەسری ئاشتی گێڕای •

جێگری بەرێز لەوتەکەیدا لەو مامڵەتە دوا کە پێویستە لە نێوان رێکخراوی حزب‌و هاووڵاتیان لە دەری ئەم رێکخراوەدا هەبێ‌و پەنجەی بۆ ئەوە کێشا کە چوارچێوەی بنەڕەتی بۆ هەموو گەل کە ناشێ لێی دەرچێ ئەم شۆڕشە نەبەزەیە ، چونکە بۆ هەمووانەو ئێستاو دوارۆژو شەرەف‌و سەربەرزی‌و دوارۆژی منداڵ‌و زامنی خێزانەکانیانە • هەروەها وتی ، دە ساڵی شۆڕش ماوەی تاقی‌کردنەوەی بوو لە لایەن ئەو عیراقی‌یەوە کە مافی ئەوەی هەیە شۆڕش لە رووی بڕواو ئاشکرابی‌و راستی‌یەتی‌و شەرەفی ئەو وشەیەوە تاقی بکاتەوە کە داوبەتی‌و کە شەونخوونی لەسەر بەجێهێنانی‌و پێشخستنی دەکا ، شۆڕش هی هەموانەو هی هەموو عەرەبێکی بەشەرەفە کاتێ خۆی لە هەروێنەیەك لە وێنەکاندا دەبینێ‌و ئەوە دەبینێ کە ئەم‌شۆڕشەشایستەی ئەوەیە بچێتە پاڵی‌و شۆڕشیش ببێتە هی ئەو جا لێرەدا عیراقیەتی وەك نەتەوایەتی لێ دێ‌و نەتەوایەتیش وەك عیراقیەتی •• ومرۆڤ دوارۆژی شەخسی خۆی لە دوارۆژی شۆڕشدا بەدی دەکا •

ئەم‌تۆناخەو نۆیەمین کۆنفرانسی بەرزی عەرەب

● مصلح جەلالی ●

گومانی تێدا نی‌یە کە بەسترانی نۆیەمین کۆنفرانسی بەرزی عەرەب لەماوەی نێوان ٢–٥ی ئەم مانگەدا لە دۆخێکی سیاسی زۆر وردو گرنگدا بوو سەبارەت بە هەردوو مەسەلەی فەلەستین‌و پاشەرۆژی بزوتنەوەی شۆڕشی عەرەب ، دوای ئەوە پێیان نایە قۆناخێکەوە کە لە لایەن دوژمنانەوە ، ئیمپریالیزمی ئەمەریکاو زایۆنیزم‌و کاربەدەستە بەچۆکاهاتوەکانی ناوچەی عەرەبەوەو لە پێشەوەیان حاکمی میسر ئەنوەر سادات‌و دەستەو دایەرەکەی‌یەوە هەرەشەیان لێ‌کرا ، هەرەشە کردنێك کە لەمەوبەر شتی‌وا رووی نەداوە .

ئەوەبوو ئیمپریالیزمی ئەمەریکا زایۆنیزمی دەست‌نێژی بە هاوکاری سادات‌و شەریکە بەچۆکاهاتووەکانی لەناوچەی عەرەبدا دەستیان بە جم‌وجۆڵ کرد ، بەجۆرێك وەك ئەوەی کە تاکە هێزێك بن کە بتوانن مەسەلەکە بەلایەکدا بخەن‌و خۆیان لەبەرامبەر خاوەنی راستەقینەی هەقەکە گێك کرد. ئەو هێزە راستەقینەیەی کەخۆی بەتەنیا مافی بڕیاردانی مەسەلەکەی هەیە ، ئەم هێزەش جەماوەری گەلی تێکۆشەرەو کە تاکە لایەنە بۆ بەرژەوەندی گەل هەوڵ‌ئەدات‌و کە دوژمنان هەوڵیان ئەدا لەباری دەرونی‌و مەعنەوی‌یەوە تێکی بشکێنن بۆ ئەوەی بیەوێ‌و نەیەوێ ، بەناچاری بکەوێتە شوێن خاوەن چارەسەرە خۆبەدەستەوەدەرو موزابەذەچی‌یە تەفرەدەرەکان •

هەوری رەشی چڵکن بەری ئاسمانی ناوچەی عەرەبی گرتبوو زایۆنیستەکان بەتەمای ئۆخەی‌کردن بوون‌و خەریك بوو مەسەلەکەوا بشکێتەوە کە ئیمپریالیزمی ئەمەریکا بەشێوەیەك دەربکەوێ کە کلیلی‌ئەفسانەیی چارەسەرکردنی مەسەلەی رۆژهەڵاتی ناوەراست‌و ئەفەریقای بەدەستەوەیە ، دوای ئەوەی ئاگرنگترین رێگەکانی لەناوچەی خواروی رۆژهەڵاتی ئاسیا لەدەست‌چوو کەئەویش لەئەنجامی ئەو دەستەدلێرانەیەوە بوو کە جەماوەری تێکۆشەری بڕوابەو بە خەباتی چەکدارانە لێی‌وەشاند •

هەر لە کۆنەوە مێژوو بە چەندین‌رووداوی گرنگ رازاوەتەوە کە جار لەدوای جارو بێ سێ‌و دوو

بڕوانە ل : ٧

شاژنی ئێران گەیشتە بەغدا

ئێوارەی شەممەی رابوردوو خاوەن شکۆ فرح پەهلەوی شاژنی ئێران بەسەردانێکی دووڕۆژی کە تێیدا سەر لە شوێنە پیرۆزەکان دەدا گەیشتە وڵات •

لەکاتی گەیشتنی خاوەن شکۆ شاژن‌دا لە فرۆکەخانە لەیەن بەرێز طه محی الدين معروف جێگری سەرەك کۆمار و بەرێز حامد علوان وەزیری دەوڵەت بۆ کاروباری دەرەوەو بەرێز پارێزگاری بەغداو نوێنەرێکی یەکێتی گشتی ئافرەتانی عیراق‌و باڵوێزی ئێران لەبەغدا پێشوازی‌کرا •

دوای حەسانەوەیەکی کورت لە هۆڵی میوانداری فرۆکەخانە ، بەرێز معروف لەگەڵ خاوەن شکۆ فرح‌پەهلەوی بەرەو شوێنی مانەوەی رۆیشت‌و لەوێ بەمیوانی گەل‌و حکومەتی عیراقە •

ئا • د • ع

بریجنیف و کاستڕۆستایشی کۆنفرانسی باڵای بەغدا دەکەن

پایتەختەکان – ئاژانسەکان سەرۆکی ئەنجومەنی دەوڵەتی کوبا دکتۆر فیدیل کاسترۆ لەکاتی‌پێشوازی‌کردنی وەزیری تەندروستی عیراق‌دکتۆر ریاض ابراهیم حسین‌دا سڵاوی ئاراستەی ئەو کۆششە دیارەکرد کە عیراق بۆ بەستنی کۆنفرانسەکە لە بەغدا نواندی‌و دووپاتی ئەو سەنگە گەورەسیاسیەشی کردەوە کە عیراق لە ناوچەکەدا هەیەتی‌و خۆشحاڵی خۆشی نیشان‌دا سەبارەت بە پەرەسەندنی پەیوەندیی نێوان هەردوو وڵاتی برا •

سەرۆك کاسترۆ سڵاوی **شەخسی خۆی بە بەرێز** وەزیری تەندروستی‌دا نارد بۆ سەرۆك احمد حسن البكرو بەرێز صدام حسین جێگری سەرەك ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش‌وخواستی پێشکەوتن‌و گەشانەوەی گەلی عیراقی لە سایەی سەرکردایەتی‌یە سیاسی‌یە کارامەکەی خواست .

لە چاوپێکەوتنەکەدا بەرێز وەزیری تەندروستی **کوباو باڵوێزی عیراق لە** هاڤانا بەرێز انور صبری عبدالرزاق ئامادەبوون •

لە مۆسکۆش سەرۆکی دەستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی بەرزی سۆڤیەت ، بەرێز لیۆنێد بریجنێف ستایشی ئەوبڕیارانەی کرد کە کۆنفرانسی باڵای عەرەب لە بەغدا لە سەرەتای ئەم مانگەدا گرتبونیە بەرو بەك دەنگی سەرۆك‌ومەلیکەکانی عەرەبی بۆ رەفزکردنی پەیمانەکانی کامپ دیڤید وا وەسف‌کرد کە هۆیەکی گرنگی سیاسی‌یە بۆ پووچەڵ کردنەوەی نەخشە ئیمپریالیزمی‌یەکان لە ناوچەکەدا .

هەروەها سەرکردەی سۆڤیەت وتی ، بێگومان بڕیارەکانی کۆنفرانسی بەغدا رۆڵێکی ئیجابی گەورەیان لە تێکۆشاندا دەبێ بۆ زامن‌کردنی مافەکانی گەلی عەرەب ،

لە فەلەستینی داگیرکراو • بەرپەچ دانەوەی توندی نەخشەکانی زایونی دوژمن

مصطفی الخطیب عومدەی « بیرخانە » کە ئاواییەکی عەرەبیە لە جلیلی سەرو هەرەشەی کردوە ئەگەر دەسەڵاتدارەتی زایونی دوژمن بەردەوام‌بێ لە روخاندن‌و وێران کردنی خانو بەرەی دانیشتوە عەرەبەکان ئەوا رووبەرووی بەرچدانەوەیەکی توند دەبێ•

ئەوەشی راگەیاندمان گرتنی خەڵکی بیرخانە بەردەوامەو لە لایەکی تریشەوە هاووڵاتیانی ئەو ناوچەیە خۆپیشاندانێکی گەورەیان سازکردوە دژی ئەو کاروبارانەی زایونی دوژمن دەیانکات بۆ گۆڕینی شوێنەوارەکانی خاکی داگیرکراو ئەم خۆپیشاندانانە بۆتە هۆی لێکدانی توندی نێوان هاووڵاتیەکان‌و پولیسی دوژمن •

لە لایەکی‌ترەوە رێکخراوی یونسکو موافقەتی کردوە لە سەر ناردنی لیژنەیەك بۆ خاکی داگیرکراو تا لەو دەستدرێژیانە بکۆڵیتە وە کە زایونی دوژمن دەیانکات‌و مەبەستی مەحوکردنەوەی دیاردەی رۆشنبیری عەرەبی‌و ئیسلامیە لە خاکی داگیرکراودا .

Institut Kurde de Paris

به سه‌ركردایه‌تی تێكۆشه‌ر أحمد حسن البكر نه‌خوێنده‌واری له‌ناو ده‌به‌ین .

مه‌رسومێكی كۆماری

هه‌موو ئه‌و شوێنانه‌ی كه له «٥» كرێكاره‌وه به‌ره‌وژور كاریان تێدا ده‌كه‌ن یاسای خانه‌نشینی ده‌سته‌به‌ری ده‌یان گرێته‌وه

به گوێره‌ی مه‌رسوومێكی كۆماری هه‌موو ئه‌و خاوه‌ن كارانه‌ی كه له‌ ((٥)) كرێكاوه‌و به‌ره‌و ژوور كار پێ‌ده‌كه‌ن ده‌بێ ئه‌حكامه‌كانی یاسای خانه‌نشینی‌و ده‌سته‌به‌ری كۆمه‌ڵایه‌تی كرێكاران ژماره (٣٩)ی ده‌سكاری كراوی سالی ٩٧١ جێبه‌جێ بكه‌ن .

ئه‌مه‌ش ده‌قی ئه‌و مه‌رسوومه كۆماریه‌یه :

به‌گوێره‌ی ئه‌حكامی به‌ندی (ب)ی ماده‌ی سێیه‌می یاسای خانه‌نشینی‌و ده‌سته‌به‌ری كۆمه‌ڵایه‌تی كرێكاران ژماره (٣٩)ی ده‌سكاری كراوی سالی ٩٧١و بڕیاره‌كانی ئه‌نجومه‌نی سه‌ركردایه‌تی شۆڕش ژماره ٦١٩ و ٥٢١ ی ١٠-٦-١٩٧٦و ٢٧-٤-٩٧٧ و له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی وه‌زیری ئیش‌و كاروباری كۆمه‌ڵایه‌تی عه‌رزی كرد .

ئه‌مه‌ی خواره‌وه‌مان بڕیاردا: جێبه‌جێ كردنی ئه‌حكامه‌كانی یاسای خانه‌نشنی و ده‌سته‌ به‌رێی كرێكاران ژماره (٣٩) ده‌سكاری كراوی سالی ٩٧١ به شێوه‌یه‌كی ئیلزامی به سه‌ر هه‌موو ئه‌و خاوه‌ن كارانه‌دا كه له‌ پێنج كرێكاره‌وه به‌ره‌وژوور كار پێ‌ده‌كه‌ن .

له‌سه‌ر وه‌زیری ئیش‌و كاروباری كۆمه‌ڵایه‌تیه ئه‌م مه‌رسوومه جێبه‌جێ بكات .

له به‌غدا له رۆژی چواره‌می مانگی ذی‌الحجه‌ی سالی ١٣٩٨ی هجری رێكه‌وتی رۆژی پێنجه‌می مانگی تشرینی دوه‌می سالی١٩٧٨ی میلادی دا نووسرا .

احمد حسن البكر
سه‌ركۆمار

ئه‌وه‌ی شایانی باسه ، خانه‌نشینی‌و ده‌سته‌به‌رێی كۆمه‌ڵایه‌تی ژماره (٣٩)ی ده‌سكاری كراوی سالی ٩٧١ به‌سه‌ر ئه‌و خاوه‌ن كارانه‌دا جێبه‌جێ ده‌كرا كه له ده كرێكاره‌وه به‌ره‌و ژووریان كار پێ‌ده‌كرد .

خالد عبد عثمان :

سه‌ركردایه‌تی سیاسی بایه‌خێكی زۆر به‌وه ده‌دا كه یاسای ئۆتۆنۆمی پڕ به‌پڕ جێبه‌جێ بكرێ

به‌ڕێز خالد عبد عثمان وه‌زیری ده‌وڵه‌ت كه كاروڕێكخستنی له‌گه‌ل ده‌زگاكانی ئۆتۆنۆمیدا پێ‌سپێرراوه ئه‌وبایه‌خه‌ی دووپات كرده‌وه كه سه‌ركردایه‌تی حزب‌و شۆڕش به‌سه‌رۆكایه‌تی به‌ڕێز سه‌رۆك احمد حسن البكر به‌وه‌ی ده‌ده‌ن كه یاسای ئۆتۆنۆمی پڕبه‌پڕی خۆی بگرێته‌وه ئه‌ویش له رێی پوخته‌تر كردنی تواناكانی ده‌زگاكانی راپه‌ڕاندن‌و یاسادانانی سه‌ر به‌و یاسایه‌وه .

ئه‌مه له‌و كۆبوونه‌وه‌یه‌دا وترا كه هه‌فته‌ی پێشوو به‌ڕێز وه‌زیر له‌گه‌ل ئیشكه‌رانی دیوانی ئه‌میندارێتی گشتی به‌ڕێوه‌به‌رایه‌تی كشتوكال‌و زه‌وی سازیدا له هه‌ولێر كردی به‌ڕێزان احمد عبدالقادر سه‌رۆكی ئه‌نجومه‌نی راپه‌ڕاندن‌و محمد صدیق محمود ئه‌میندارێ گشتی به‌ڕێوه‌برایه‌تی كشتوكال‌و زه‌وی سازی تێدا ئاماده بوون .

به‌ڕێز وه‌زیر وتی تاقیكردنه‌وه‌ی ئۆتۆنۆمی له رێره‌وی كاركردنی خۆیدا، به‌رده‌وام شتی له‌بارو ناله‌بار ده‌رده‌دا ، ئه‌مه‌ش وامان لێ‌ده‌كا كه چاو به ئاكامی رێره‌وه‌كه‌دا بگێرینه‌وه‌و شێوازی نوێ بخه‌ینه كار بـــۆ قوولكردنه‌وه‌ی تاقیكردنه‌وه‌كه‌و به‌رین كردنه‌وه‌ی ده‌سه‌لاته‌كانی به‌ڕێوه‌به‌ریه‌تیه‌كانی ئۆتۆنۆمی به گوێره‌ی پێویستیه‌كانی هه‌ربه‌كێ له قۆناغه‌كان تائه‌م به‌ڕێوه‌به‌رایه‌تیانه بتوانن كاروباری خۆیان راپه‌ڕێنن به جۆرێك كه له‌گه‌ل واقیعی تواناكانی راپه‌ڕاندندا بگونجێ بۆ مسۆگه‌ر كردنی به‌ڕێوه‌بردنی كاره‌كان به شێوه‌یه‌كی زۆر باش .

به‌ڕێز وه‌زیر داوای له ده‌زگا كشتوكالیه‌كان كرد كه تواناكانی خۆیان بخه‌نه سه‌ر راپه‌ڕاندنی كاری كشتوكال له ناوچه‌كه‌داو بایه‌خدان به به‌كارهێنانی رێ‌و شوێنی نوێ تێیداو پتركردنی پرۆژه‌كانی كشتوكالێ پێشره‌وو هاندانی وه‌رزێره‌كان بۆ به‌كارهێنانی شێوه‌ی كشتوكالێ چڕو ئه‌وپه‌ری سوودبینین له‌هه‌موو ئه‌وزه‌وبانه‌ی كه به‌ده‌سته‌وه‌ن .

له‌وكۆبوونه‌وه‌یه‌دا ، به‌ڕێز ئه‌میندارێ گشتی به‌ڕێوه‌چوونی كاری نه‌خشه‌ی كشتوكالیه‌كانی ئه‌م وه‌رزه‌و ده‌وری ئه‌مانه‌تی گشتی له‌م بوازه‌دا ده‌رخست .

وا بڕیار درا ، ئه‌منیدارێتی گشتی لێكۆڵینه‌وه‌یه‌كی دوورودرێژ له‌باره‌ی چۆنیه‌تی پوخته‌تر كردنی سامانی ئاژه‌لی‌یه‌وه له ناوچه‌كه‌دا پێشكه‌ش به ئه‌نجومه‌نی راپه‌ڕاندن بكا بۆ ئه‌وه‌ی له‌گه‌ل ده‌زگا ناوه‌ندیه‌كاندا له‌باره‌یه‌وه قسه بكرێ‌و پاش ئه‌وه بڕیاری له‌سه‌ر بدرێ .

ئه‌وه‌ی‌شایانی باسه، پانایی ئه‌و زه‌ویانه‌ی كه گه‌نم‌و جۆی له‌م وه‌رزی زستانه‌داو له هه‌موو ناوچه‌كه‌دا لێ تۆو بكرێ ده‌گاته (٢) ملیۆن‌و ٥٧ هه‌زار دۆنم جگه له (٨٧) هه‌زار دۆنمی تر كه به‌ر پرۆژه‌ی كشتوكالێ پێشره‌و كه‌وتوه .

لێكۆڵینه‌وه له‌و رێ‌وشوێنانه‌ی كه ده‌بنه‌مایه‌ی به‌رزبوونه‌وه‌ی ئاستی ته‌ندروستی هاوولاتیان :

دانانی "٣٠٠" ده‌ره‌جه بۆ دامه‌زراندنی كرێكاره ته‌ندروستیه ئافره‌ته‌كان

به‌ڕێز خالد عبد عثمان وه‌زیری ده‌وڵه‌ت بۆ كاروباری كاروڕێكخستن له‌گه‌ل ده‌زگاكانی ئۆتۆنۆمیدا له‌گه‌ل به‌ڕێز محمدزیوه‌ر شریف ئه‌میندارێ گشتی به‌ڕێوه‌به‌رایه‌تی كاروباری كۆمه‌ڵایه‌تی ناوچه‌ی ئۆتۆنۆمیدا باسی كاری ده‌زگاته‌ندروستی‌و كۆمه‌ڵایه‌تیه‌كانی ناوچه‌كه‌و رێ‌وشوێنی په‌ره‌دان به‌تواناكانی ئه‌و ده‌زگایانه‌ی كرد .

له‌و كۆبوونه‌وه‌یه‌دا كه له مه‌ڵبه‌ندی ئه‌میندارێتی گشتی له هه‌ولێر كراو به‌ڕێز احمد عبدالقادر سه‌رۆكی ئه‌نجومه‌نی راپه‌ڕاندنی تێدا به‌شدار بوو ، چالاكیه‌كانی ده‌زگا ته‌ندروستی‌و كۆمه‌ڵایه‌تیه‌كان باس كران .

به‌ڕێز وه‌زیر داوای كرد هه‌موو تواناكان روه‌و پتركردنی قه‌واره‌ی خزمه‌تگوزاریه ته‌ندروستیه‌كان‌و جێبه‌جێ كردنی پێویستیه‌كانی ده‌زگا ته‌ندروستیه‌كان ئاراسته بكرێن تا بتوانن ده‌وری خۆیان له خزمه‌تگوزاریه‌كانی چاره‌سه‌ر كردن‌و خۆپاراستن‌و پاراستنی پێشكه‌ش كردنی ته‌ندروستی گشتی‌دا ببینن .

هه‌روه‌ها بڕیار درا (٣٠٠) ده‌ره‌جه‌ی كرێكاری دابنرێ بۆ دامه‌زراندنی كرێكاره ته‌ندروستیه هونه‌ریه ئافره‌ته‌كان پاش راهێنانیان له رێی كردنه‌وه‌ی مه‌ڵبه‌ندی هونه‌ریه‌وه له‌مه‌ڵبه‌ندی پارێزگا وقه‌زكانی ناوچه‌كه‌داتا كادیری نه‌خۆشه‌وانی بۆ هه‌موو ئاوابیه عه‌سریه‌كانی ناوچه‌كه دابین بكرێ .

به‌ڕێز وه‌زیر رای سپارد هه‌موو ئه‌و به‌تالیانه خێرا پڕبكرێته‌وه كه له ده‌رجه كرێكاریه‌كانی هه‌موودایه‌ره‌كانی سه‌ر به ئه‌میندارێتی گشتی به‌ڕێوه‌به‌رایه‌تی كاروباری كۆمه‌ڵایه‌تیدا دێنه كایه‌وه .

پاش ئه‌وه به‌ڕێز وه‌زیر له‌ناو قاوش‌و به‌شه‌كانی نه‌خۆشخانه‌ی جمهوری هه‌ولێردا گه‌ڕا ، به‌تایبه‌تی قاوشی رووداوی ناكاو چاوه‌دێری خه‌ست‌و به‌شه‌كانی بوژاندنه‌وه‌ی دل‌و گورچیله‌ی ده‌سكرد ... ئینجا وه‌زعی نه‌خوشه‌كانی نه‌خۆشخانه‌كه‌ی به‌سه‌ركرده‌وه‌و له‌گه‌ل كادیری پزیشكی‌و ته‌ندروستیدا كۆبوه‌وه‌و شێوه‌ی كارو كۆسپه‌كانی به‌ده‌می بۆ روون كرایه‌وه .

به‌ڕێز وه‌زیر رای سپارد (٥) هه‌زار دینار دابنرێ بۆ كردنه‌وه‌ی كتێبخانه‌یه‌كی پزیشكی له‌ناو نه‌خۆشخانه‌كه‌دا كه كتێبی زانستی‌و چاپه‌مه‌نی نوێی پزیشكی تێدابێ .

به‌ڕێز وه‌زیر روونی كرده‌وه كه سه‌ركردایه‌تی حزب‌و شۆڕش له‌رووی ئه‌وه‌وه كه به‌ته‌نگه‌وه‌یه هه‌موو پێویستیه‌كانی ژیانی سه‌ربه‌رزانه بۆ هاوولاتیان دابین بكات ، بڕیاریدا (١٣) هه‌زار ده‌ره‌جه‌ی كرێكاری دابنرێ بۆ دامه‌زراندنی هاوولاتیانی ئاوابیه عه‌سریه‌كانی ناوچه‌ی ئۆتۆنۆمی .

رێگاوبانی تازه له ناوچه‌ی ئۆتۆنۆمیدا

ده‌زگای گشتی جێبه‌جێ كردنی رێگاوبانی ژووروو ده‌ستی كرد به‌كردنه‌وه‌و قیرتاوكردنی كۆمه‌ڵێك رێگاوبانی سه‌ره‌كی له پارێزگاكانی نینه‌وی‌و دهۆك‌و سلێمانی‌و هه‌ولێر به گوێره‌ی تازه‌ترین رێ‌وشوێن وبه خه‌رجی (٨٤) ملیۆن‌و (٧٠٠)هه‌زار دینار .

ئه‌م پرۆژانه (٣٣) رێی سه‌ره‌كی كه سه‌رجه‌می درێژاییان هه‌زارو (٢٨٦) كیلۆمه‌تره ده‌گرێته‌وه‌و له‌مه (٥٥٩) كیلۆمه‌تری له پارێزگای نینه‌وی‌و (٣١١) كیلۆ مه‌تری له پارێزگای دهۆك‌و (١٣٠) كیلۆ مه‌تری له پارێزگای سلێمانی‌و (٢٨٦) كیلۆمه‌تری له پارێزگای هه‌ولێره .

ده‌زگاكه ئێستا خه‌ریكی ته‌واوكردنی (١٤١) رێگای سه‌ره‌كی‌یه كه سه‌رجه‌می درێژاییان (٦) هه‌زارو (٥٢) كیلۆمه‌تره‌و (٣٧٧) ملیۆن‌و (٤٩٠) هه‌زار دیناریان تێ‌ده‌چی وده‌كه‌ونه پارێزگاكانی تأمیم‌و سلێمانی‌و هه‌ولێرو نینه‌وی‌و دهۆك‌و صلاح الدینه‌وه .

دروستكردنی ئه‌م رێگایانه بۆ پێكه‌وه به‌ستنی پارێزگاكانه جگه له پێكه‌وه به‌ستنی شاره‌كان به‌و قه‌زاو ناحیانه‌وه كه سه‌ربه‌ون .

قه‌رزه‌كانی بانقی كشتوكال

له هه‌ولێر سه‌رجه‌می ئه‌و قه‌رزانه‌ی كه بانقی كشتوكالی هه‌ره‌وه‌زی له پارێزگای هه‌ولێر ئه‌مسال به هه‌ردو كه‌رتی سوشیالیست‌و تایبه‌تی داوه خۆی داوه له (٣٧٥) هه‌زارو (٩٣١)دینار. له‌م پاره‌یه ، (٣٤٧) هه‌زارو (٩٥١)دیناری دراوه به كۆمه‌له جۆتیاریه هه‌ره‌وه‌زیه‌كان‌و (٢٧)هه‌زارو (٩٨٠) دیناری دراوه به وه‌رزێره‌كانی كه‌رتی تایبه‌تی .

له هه‌مان ماوه‌دا ،بانقه‌كه (٢٩٦) هه‌زارو (٥٥٤)دیناری له‌و قه‌رزانه وه‌رگرتۆته‌وه كه كه‌وتوونه‌ته سه‌ر وه‌رگرانی هه‌ردوو كه‌رته‌كه .

ئه‌وه‌ی شایانی باسه ، سه‌رجه‌می ئه‌و قه‌رزانه‌ی كه له هه‌مان ماوه‌ی پاردا دراوه ته‌وه (١١٢) هه‌زارو (١٥٨) دینار بوه ، له كاتێكدا سه‌رجه‌می ئه‌و پارانه‌ی كه به قه‌رز دراون له هه‌مان ماوه‌دا (١٤٦) هه‌زار و (٦١٤)دینار بوه .

هه‌ڵبژاردنی ده‌سته‌ی په‌ڕێوه‌به‌ری نوێی كۆمه‌ڵه‌ی رۆشنبیری كوردی

ده‌سته‌ی گشتی‌ی كۆمه‌ڵه‌ی رۆشنبیری كوردی ئێواره‌ی رۆژی هه‌ینی رێكه‌وتی ١٧-١١-١٩٧٨ له‌هۆڵی كۆمه‌ڵه به ئاماده‌بوونی حاكمی سه‌رپه‌رشتكه‌ر كۆبوه‌وه وپاش ئه‌وه‌ی سه‌رۆكی كۆمه‌ڵه دوكتۆر مكرم الطالبانی راپۆرتی ئیداری خوێنده‌وه كاك عبدالوهاب عبدالرحیم ، ژمێریاری كۆمه‌ڵه ، راپۆرتی دارایی خوێنده‌وه ، ئینجا دوكتۆر معروف خزندار ئه‌ولیسته‌یه‌ی نیشاندا كه پێشكه‌ش كراوه‌و به‌ده‌سته هه‌ندێ برا خۆیان به‌شێوه‌ی تاكه‌كه‌سی هه‌ڵبژارد . پاش ئه‌وه هه‌ڵبژاردن به شێوه‌یه‌كی دیموكراتیانه‌ی ته‌واو كراو ئه‌م برایانه‌ی خواره‌وه به ئه‌ندامه‌تی ده‌سته‌ی به‌ڕێوه‌به‌ر ده‌رچوون :

١ - دوكتۆر مكرم الطالبانی ٢ - صالح الحیدری ٣ - عبد الستار طاهر شریف ٤ - دوكتۆر معروف خزندار ٥ - جمال خزندار ٦ - دوكتۆر حسین قاسم العزیز ٧ - عبدالوهاب عبدالرحیم ٨ - محمد صالح دیلان ٩ عبدالستار كاظم .

به‌لام برایان :

١ - عبدالله رۆژبه‌یانی ٢ - سكفان عبدالحكیم ٣ - صادق بهاءالدین ٤ - فؤاد حه‌مه خورشید .

بوون به ئه‌ندامی ئیحتیات ئه‌وه‌ی شایانی باسه ، ده‌سته‌ی به‌ڕێوه‌به‌ری نوێ پاش كۆبوونه‌وه‌ی ده‌سته‌ی گشتی كۆبووه‌وه كاره‌كانی به‌م شێوه‌یه‌ی خواره‌وه دابه‌ش كرد .

١ - دوكتۆر مكرم الطالبانی - سه‌رۆك ٢ - عبدالستار طاهر شریف - جێگری سه‌رۆك ٣ - عبدالستار كاظم - جێگری سه‌رۆك ٤ - جمال خزندار - سكرتێر ٥ - عبدالوهاب عبد الرحیم - ئه‌مینی سندووق .

له كۆتایی كۆبوونه‌وه‌كه‌دا بڕیاردرا بروسكه‌یه‌كی سلاو بنێررێ بۆ به‌ڕێز سه‌ركۆمار تێكۆشه‌ر احمد حسن البكر بۆ بایه‌خدانی كۆمه‌له به پشتگیری سه‌ركردایه‌تی سیاسی له بزوتنه‌وه‌ی رۆشنبیری پێشكه‌وتنخوازی كوردو ده‌زگاكانی له ولاتدا .

ده‌ستكردن به هه‌ره‌وه‌زی نیشتمانی بۆ له‌ناوبردنی نه‌خوێنده‌واری له سلێمانی

به‌ڕێز ارشد احمد محمد پارێزگاری سلێمانی ، له قسه‌كردنێكدا بۆ په‌یامنێری هاوكاری ، له‌باره‌ی خۆئاماده كردنه‌وه بۆ ده‌ستكردن به هه‌ره‌وه‌زی نیشتیمانی سه‌رتاپاگیر بۆ له‌ناوبردنی نه‌خوێنده‌واری به‌ئیجباری كه سه‌ركردایه‌تی سیاسی‌و حزب‌و شۆڕش ده‌ری كرد به رووداوێكی مێژوویی به‌رچاو داده‌نرێ له مێژووی ئێستاكه‌ماندا ئه‌گه‌ر ئه‌و ده‌سكه‌وته گه‌ورانه بوێرین كه جێبه‌جێ كردنی ئه‌م یاسایه له بواره‌كانی سیاسی‌و رۆشنبیری‌و ئابووریدا ده‌یداته ده‌سته‌وه ، ئه‌وا ئه‌بینین كه ده‌سكه‌وته كۆمه‌ڵایه‌تیه‌كانی بازدانێكی جۆره‌كی پێشكه‌وته دێننه ده‌ست ، له پێناوی دروستكردنی كۆمه‌ڵداو داچه‌سپاندنی بنكه‌ی نوێی كۆمه‌ڵایه‌تی تێیدا له‌م بنه‌مایه‌وه‌و بۆ ئه‌وه‌ی یاساكه به ته‌واوی جێبه‌جێ بكرێ ، كاری پێویستمان كردوه بۆ سه‌رخستنی هه‌ره‌وه‌زه‌كه‌و بۆ ئه‌م مه‌به‌سته ئه‌نجومه‌نی ناوچه‌یمان له قه‌زاو ناحیه‌كان پێك هێناوه ئه‌م ئه‌نجومه‌نانه رووپێوێكی مه‌یدانی ته‌واویان كرد بۆ په‌ركردنی نه‌خوێنده‌واری نێرومێ له پارێزگاكه‌داو دانانی مه‌ڵبه‌ندی فێركردن بۆیان كه پاش ئه‌وه ده‌ركه‌وت ژماره‌یان ده‌گاته (١٩٣٤٦٣) كه‌س . هه‌روه‌ها لیژنه‌یه‌كی راگه‌یاندنی ناوه‌ندی له پارێزگاكه‌دا به سه‌رۆكایه‌تی هاورێ ئه‌میندارێ نهێنی سه‌ركردایه‌تی شوعبه‌ی سلێمانی حزبی به‌عسی عه‌ره‌بی سوشیالیست پێك‌هێنرا بۆ كاروباری هوشیاركردنه‌وه‌ی جه‌ماوه‌ر ئه‌مه‌ش به گرتنی كۆڕی فراوان وباسكردنی ئه‌م سه‌رو ئه‌وسه‌رو ناوه‌رۆكی یاساكه . له كۆبوونه‌وه‌یه‌كدا كه له‌م رۆژانه‌دا كردی ، لیژنه‌كه له باره‌ی نه‌خشه‌ی پێشنیاركراوو ئه‌و نه‌خشه‌یه‌وه كۆلیه‌وه كه به‌ڕێوه‌به‌رایه‌تی له‌ناوبردنی نه‌خوێنده‌واری‌و به‌ڕێوه‌به‌رایه‌تی په‌روه‌رده ئاماده‌یان كردوه‌و ئامانجی جێبه‌جێ كردنی ته‌واوی یاساكه‌یه‌و بۆ ئه‌م مه‌به‌سته بینای پێویست وكادیری شاره‌زا ئاماده كران ئه‌میش به كردنه‌وه‌ی دوره‌ی فێركردن له مه‌ڵبه‌ندی پارێزگاو قه‌زاو ناحیه‌كاندا .

ئه‌وه‌ی شابانی باسه ، تا ئێستا (٢٧٦٣٠) كه‌س له نێرو مێ ده‌ستیان كردوه به خوێندن له‌و مه‌ڵبه‌ندانه‌دا كه له پارێزگاكه‌دا كراونه‌ته‌وه ، له‌مه (١٣٥٧٨)ی نێرینه‌یه (١٤٠٥٢)ی مێینه‌یه . به‌مه

بروانه ل : ٧

له‌به‌ر رووناكی بڕیاره‌كه‌ی ئه‌نجومه‌نی سه‌ركردایه‌تی شۆڕشدا

هه‌نگاوێكی كۆمه‌لایه‌تی‌و په‌روه‌رده‌ی پێشكه‌وتوو

له كۆتایی هه‌فته‌ی رابوردوودا ئه‌نجومه‌نی سه‌ركردایه‌تی شۆڕش بڕیارێكی ده‌ركرد به‌وپێیه گره‌وی پێشبركێی ئه‌سپ كه به « رایسز » ناوده‌برا هه‌ڵوه‌شایه‌و قه‌ده‌غه كرا به‌وناوه‌وه‌ی كه به‌كێك بوو له‌وسه‌لبیاتانه‌ی له رژێمه سیاسیه كۆنه‌په‌رسته‌كانی پێشووه‌وه مابووه‌وه ، ئه‌ودیارده‌یه‌ی كه كاری خراپی كردبوه سه‌ر عه‌قلیه‌تی هاوولاتیان‌و چالاكی رۆژانه‌ی كۆمه‌ڵایه‌تیان‌و كاره‌ساتی ناهه‌مواری ئابوری به سه‌ر ژیانی چه‌ندان كه‌سدا هێنا ، هه‌ڵوه‌شاندنه‌وه‌و قه‌ده‌غه كردنی هه‌نگاوێكی كۆمه‌ڵایه‌تی‌و په‌روه‌رده‌یی پێشكه‌وتوانه‌بوو كه به ته‌واوی له‌گه‌ل ئه‌و رێڕه‌وه پێشكه‌وتنخوازو گۆڕانكاریه شارستانیه‌دا ده‌گونجێ كه لایه‌نه‌كانی ژیانی سیاسی‌و كۆمه‌ڵایه‌تی‌و ئابوری هاوولاتیانی عیراقی گرتۆته‌وه .

جا كه ئه‌ودیارده‌یه راماڵ كرا ، رێگای هاوبه‌شی كردنی دلسۆزانه‌ی به سود له به‌رده‌م ئه‌و هاوولاتیانه‌دا ده‌كرێته‌وه كه له كاتی خۆیدا كه‌وتبونه ژێر كاری ئه‌م ده‌رده كوشنده‌یه‌ی « راسیز »ی پێ‌ده‌وترا بێگومان راماڵ كردنی هه‌موو دیارده سه‌لبیه‌كانی سه‌رده‌مه‌كانی رابوردو رێگای راستی دامه‌زراندنی كۆمه‌ڵی سۆشیالستی پێشكه‌وتنخوازانه‌یه .

● هاوولاتیه‌ك ●

پرۆژه‌ی نوێی ته‌ندروستی له دهۆك

ئێستا له پارێزگاری دهۆك چه‌ندین پرۆژه‌ی ته‌ندروستی له جێبه‌جێ كردندان بۆ پوخته‌تر كردنی خزمه‌تگوزاری خۆپاراستن‌و چاره‌سه‌رێ كردن بۆ هاوولاتیان .

ئه‌م پرۆژانه بریتین له گه‌وره‌كردنی نه‌خۆشخانه‌ی دهۆك به دروستكردنی عه‌مارێكی گه‌وره‌و خانه‌یه‌ك بۆ پزیشكه نیشته‌جێ ئافره‌ته‌كان‌و دروستكردنی سێ قاوش له نه‌خۆشخانه‌ی زاخۆداو ته‌واوكردنی نه‌خۆشخانه‌ی گشتی نوێی دهۆك‌و نه‌خۆشخانه‌ی نه‌خۆشیه‌كانی سنگ‌و نه‌خۆشخانه‌ی

بروانه ل : ٧

سه‌رنج

له ژماره‌ی رابوردوودا تكایه‌كمان بلاوكرده‌وه بۆ ئه‌و نووسه‌رو ئه‌دیبانه‌ی نووسین ده‌نێرن بۆ «هاوكاری» ناوو ناونیشانی ته‌واوی له‌گه‌لدابێ تا به‌ئاسانی بتوانرێ ئه‌و پاداشته‌ی به‌رامبه‌ر به‌رهه‌مه‌كه‌یان پێیان ده‌درێ به « چه‌ك » بۆیان ره‌وانه بكرێ‌و ئه‌ركی هاتنه به‌غدایان نه‌كه‌وێته سه‌ر ، لێره‌دا ئه‌وه راده‌گه‌یه‌نین ئه‌م تكاو سه‌ر نجه هه‌ردوو گۆڤاری «به‌یان»و «رۆشنبیری نوی »یش ده‌گرێته‌وه تكایه بۆ ئه‌وانیش هه‌مان داواكاری په‌یره‌و بكرێ‌و سوپاس .

له دروشمه‌كانی هه‌ڵمه‌تی له‌ناوبردنی نه‌خوێنه‌واری

- شۆڕشی (١٧)ی ته‌مووزی نه‌ته‌وه‌یی سوشیالیستی شۆڕشه دژی نه‌خوێنده‌واری‌و دواكه‌وتن .
- فێركردنی ئافره‌ت فێركردنی هه‌موو خێزانه .
- فێركردنی جه‌ماوه‌ر له‌ناوبردنی دواكه‌وتوویی كۆمه‌ڵایه‌تی ده‌گه‌یه‌نێ .
- نه‌خوێنده‌واری پاشماوه‌ی ئیستیعمارو كۆنه‌په‌رستی‌یه با بۆ له‌ناوبردنی هه‌وڵ بده‌ین .

«هاوكاری» وكۆمه‌ڵانی خه‌ڵك

● **مامۆستا عزه عزیز- قوتابخانه‌ی ئاماده‌یی كشتوكالی به‌كره‌جۆ :**

زۆر سوپاس بۆ هه‌ستی براینه‌ت . وا داخوازیه‌كانی تۆو قوتابیانی ئاماده‌یی كشتوكالی به‌كره‌جۆو وقوتابخانه‌ی ئاماده‌یی «طلیعه» ده‌خه‌ینه به‌رچاوو هیواداریـن به‌زووترین كات رێ‌و شوێنی چاره‌كردنیان بۆ دابنرێ :-

١- دانانی پاسێكی تایبه‌تی بۆ قوتابخانه‌كه بۆ گواستنه‌وه‌ی قوتابیان له نێوان سلێمانی‌و به‌كره‌جۆدا

٢ - كردنه‌وه‌ی به‌شێكی ناوخۆیی كه به باشی‌و به‌ره‌حه‌تی جێگه‌ی قوتابیه‌كانی تێدابێته‌وه .

٣ -په‌ره‌دان به زووته‌سلیم-كردنی كتێب‌و ده‌فته‌رو پێویستی قوتابخانه .

٤ - سه‌رف كردنی « مخصصات » بۆ ئه‌و قوتابیانه‌ی خه‌ڵكی ده‌ره‌وه‌ن

● **كاك ف . ع له قوتابخانه‌ی پیشه‌سازی حه‌قده‌ی گه‌لاوێژی كاره‌با له سلێمانی**

هه‌روه‌كو چه‌ند جارێ‌تر دووپاتمان كردۆته‌وه تاناوی ه‌واوی خۆتمان بۆ نه‌نووسی هه‌ر به (ف . ع)قسه‌كانت بۆ بلاو ناكه‌ینه‌وه . تكامان وایه ئه‌م مه‌سه‌له‌یه‌ت له‌بیر نه‌چێ ئه‌گه‌ر له‌مه‌ودوا به‌سه‌رت كردینه‌وه .

● **كاك طارق عزیز**
قوتابخانه‌ی ئاماده‌ی پیشه‌سازی **تامیم ده‌ڵێ :**

ده‌رچوانی مه‌كته‌بی بازرگانی‌و كشتوكال‌و پیشه‌سازی ئه‌گه‌ر (معدل)یان‌زۆر نه‌بێ له ئامۆژگاكانی ته‌كنه‌لۆژیا وه‌رناگیرێن ئه‌گه‌رچی ده‌رسه‌كانیان زۆرتر په‌یوه‌ندیان به بابه‌تی ئه‌م ئامۆژگایانه‌وه هه‌یه ، كه‌چی ده‌رچوانی ئاماده‌یی - به‌شی زانستی به (معدل)ێكی كه‌میش وه‌رئه‌گیرێن تێیاندا . ده‌بێ مه‌سه‌له‌كه بۆچی وابێ ؟ ئێمه‌ش وا رووی ده‌م ده‌كه‌ینه لێپرسراوانی ئه‌و ئامۆژگایانه‌و له‌گه‌ل كاك طارقدا ده‌لێین ده‌بێ مه‌سه‌له‌كه بۆچی وابێ؟

● **كاك محد حمد رشید بلباس قوتابی پۆلی سێیه‌می ناوه‌ندی له قوتابخانه‌ی ناوه‌ندی چوارقورنه‌و دانیشتووی دێی گرجان :**

نامه پڕ سۆزه‌كه‌تمان پێ‌گه‌یشت . زۆر سوپاس.

كاك محمد ده‌ڵێ :ئێمه نزیكه‌ی (٢٦) قوتابین كه قۆناغی سه‌ره‌تاییمان له دێی گرجان ته‌واوكردوه‌وله‌به‌ر ئه‌وه‌ی دێیه‌كه‌مان قوتابخانه‌ی ناوه‌ندی تێدانیه ، ناچار چوینه‌ته قوتابخانه‌ی ئاماده‌یی چوارقورنه واته ده‌بێ رۆژی (٤٥) كیلۆمه‌تر رێ له‌گرجانه‌وه بۆ چوارقورنه ببرین ، له كاتێكدا ئۆتۆمبیل به‌ئاسانی ده‌ست ناكه‌وێت . شه‌شمان له‌پۆلی یه‌كه‌مین‌و یانزه‌مان له پۆلی دوه‌م‌و نۆمان له پۆلی سێیه‌مین داوامان ئه‌وه‌یه یان قوتابخانه‌مان بۆ بكه‌نه‌وه یان یارمه‌تیمان بده‌ن .

ئێمه ده‌لێین ، باشترین شت بۆ ئه‌م قۆناغه‌ی ئێستاتان ئه‌وه‌یه به‌شێكی ناوخۆیی به زوویی له چوارقورنه بكرێته‌وه‌و تێیدا وه‌ربگیرێن تا هه‌موو رۆژی ئه‌ركی هاتوچۆكردنتان له‌سه‌ر لاچێت هیواداریـن به‌ڕێوه‌به‌رایه‌تی گشتی په‌روه‌رده‌ی سلێمانی له‌م باره‌یه‌وه بۆتان بكه‌وێته كارو ئێمه‌ش واچاوروانی وه‌لامین .

Institut Kurde de Paris

تێبینی :تكایە پێشـــــــس خوێندنەوەی ئەم چەنـــــــد سەرنجە چیرۆكەكە لــــــــە گۆڤاری (بەیان ی ژمـــــارە ((٤٨)) دا بیخوێنەرەوە ٠

كە «موچركە»م خوێندەوە

هوشیار ٠ س

قەیرە كوڕێكی تەمـــــەن ٣٠ ساڵ ٠٠ نەخۆشـــــە ٠٠ نابووتە ٠٠ نابووتــــــــە ٠٠ زیرەك نییە ٠٠ تاقە كوڕێكـــــە لە نێوان چوارخوشكدا ٠٠ حەز بەبەزەیی خەنكێ ناكــــــات بەرامبەری ٠٠ حەزی لەهەموو كچەكانـــــی گـــــەرەكـــــە ٠٠ بەسامانی باوكی خۆشە ٠٠ زۆربەی كاتی ژیانی خواردنو خەوتن ٠٠ و ٠٠و ٠سەرەڕای نەخۆشی نەفسیو برسیەتـــی جنسی هەیە

ئەمانەیە شەخسیەتی ئـــەو پاڵەوانەی محەمـــــــــەد موكری لە چیروكی(موچركە)دا خستویەتیە پێش چاو ٠

[ئاشكرایە هونەی چیــروك وەك هەموو داهێنانێكی كـــەی ئەدەبی نەك هەر پێویســـتی بە هۆشو بیرێكی هەستیارانـــە هەیە بەڵكو ئەبێ ئاگـــادار دۆزینە وەی شـــتی نـــوێو بۆچونی كارامانەی تایبەتیش بێت ، سەرەڕای دەلخستنی باری دەروونیی مرۆڤەكانی ، واتە «تانووسەر وردبین تــر بێو خاوەن تاقی كردنـــــەوەی فراوان بێ كەرەسەی ، پێزتــر دەبێ لە دەربڕینا(١)» ئەمەش وای لێ دەكات كــــــە ئـــــەو شتانەی دەیانبینێ بەچـــاوی كەسانی كەوە سەیریان نەكـــات ، بەڵكو تێڕوانینی تایبەتـــــی خۆی هەبێ بۆ هەڵبژاردنــــی ئەو نموونەی كە نەشێ جێی گەلێ كەس بگرێتــــــەوە ٠ بێ گومان واشی ناخانە پێش چاو خوێنەران كە ئەمە بــــــێ وێنەكە چونكە «نووســــــەری ریالیزمـــــی بڕوای بــــــە مرۆڤایەتیو بەكۆمەڵگای خۆی هەیە ، بۆیە سڵ لەتەنگـــــك و چەڵەمە ناكاتەوە بەڵكــــــو ئازایانە بەرەنگاری دەبێ(٢)» و ، بەوشێوەیەی دەیەوێــــــت پێشكەشــــــس بەجەماوەی خوێنەرانی دەكات](٣)

كاك محەمەد لەم چیرۆكـــەو هەندێ لە چیرۆكەكانـــــی تریداوەك هەستم پێ كردوبێت پاڵەوانی وا هەڵدە بژێرێت كە بێ هیواو بێ ئامانجن واتەنیـــا وەك ئالەتێك دەیانخاتە پێشـــس چاو كەخۆی چۆنی بوێـــــت وەكو داشی دامە ئەمســـــەراو سەریان پێ ئەكات ، بەبـــــێ ئەوەكا ئەو پاڵەوانە ـبەهــــەر جۆرێك بێ هەوڵی گۆڕینـــــی ئەو واقعە بدات كە تیایەتی ، وە یاخوود بەشداری چۆنیەتی ژیانی ڕۆڵەكانی تری گـــــەل بكات ٠ كە ئەم دیـــاردەیـــە لەزۆر لەچیرۆكەكانیدا دووپات دەبنەوە بەلایەنێكی سلبــــــی جیهانی چیرۆكە كانی موكـــری دادەنرێت ٠

ئەوەتا لەم چیرۆكەیـــــــدا پاڵەوانێكی نوقسانی (لەهەموو ڕوویەكەوە) هێناوە كە لە ناو خێزانێكـــــی وردە بورژوادا گوزەران دەكاتو چ لەڕووی هەڵسوكەوت و چ لـــــەڕووی فیكرەوە هێشتا ماویەتـــــیو لەماناى ژیانی نەگەیشـــتووە ودواناواتی گەڕانو ســـــۆراخ كردنە بەدوای هەواڵـــــــی

ئەكتەرەكانی سینەماوڕاوەستانە لەباڵەخانەكەیانەوە بۆ سەیـــر كردنی ئەو كچە قوتابیانـــەی كە بەبەر دەمی ماڵەكایانـــــدا ڕادەبوورن ٠

نووسەر لە هەڵبژاردنــــــی بابەتەكەیدا تابلــــــۆی لاوازەو دیاردەیەكی (شاذ)ی كۆمەڵگایكی ـ عەیرە كۆمەڵگای كـــورد ـی هێناوە لەسەر ئاخو ئـــۆفو هەستو نەستی پاڵەوانێكـــی ڕەوشت كزو چاو لـــــەدووی ئالۆشە جنسیەكەی نووسیوە ٠ نووسەر دەیتوانی هـــــــەر لەڕوانگـــــەی ئەو ڕووداوە بچووكەوەوە قووڵ ببێتـــــەوەو پەل بهاوێت ، ڕووداوەكە بكاتە ڕووداوێكی باوی ســــــەردەمو بەهۆیەوە زۆر لەگرفتــــــــە كۆمەڵایەتیەكان دەربخـــــاتو

چارەسەریان بكا ٠ بەنمونـــــە بۆمان هەیە بپرسین هـــــۆی نەخۆشیەكەی چی بوو ؟ ئـــەمە لەلایەك ، لەلایەكی دیكــــــەوە خوێنەری كورد بەمەندە ڕازی نابێت و سیمای گشتـــــــی چیرۆكەكەش وا پیویستــــــــی دەكرد كە زیاتر بەناخــــــــی پاڵەواندا شوڕ بوابەتــــــەوەو نهێنی زیاتری ئاشكــــــرا بكردایە ٠

نووسەر بەدەم پاڵەوانـــــــەوە دەڵێت « ژیانم هەر خـــۆش دەوی كەچی ژیان نامگرێتـــــە خۆبەوە سەپێنراوەتە سەرمەوە ، هێستر ئاسایی بژیم ٠٠٠ بۆ ؟ » ئەمەیە فكـــــــرەی پاڵەوانی چیرۆكەكەی كـــاك محەمەد مرۆڤێكە ژیانـــــــی خۆش دەوێت ! ، بەڵام ئایـــا تەنیا خۆشویستنی ژیـــــان بەسە بۆ ئاسوودەگـــــــی مرۆڤ ؟!. وەیان : ئایـــــا قانوونێكـــــــــی تایبەتی ژیان هەیە كە جۆرێكی تایبەتی ژیانو گوزەران بەســـــــەر مرۆڤدا بچەسپێنێ ؟!! تێكـــرا ئەو قۆناخە لەبیر كردنەوەیەكی ڕووتی میتافیزیكیانە بـــــەدەر نییە ٠ كاكی موكـــــــــری بەپێچەوانەی هەندێ چیرۆكی تریەوە ئەمجارەیان چ لــــــە ڕووی ناوەڕۆكو چ لــە ڕووی شێوەی داڕشتنی هونەرییەوە كورتی هێناوە ٠ ئەوەتـــــا پێشەكی چیرۆكەكە شێوەیەكی حیكایە تخوانانەی داوەتێ كە بەبڕوای من وەك ئەوە وایە كە بە «هەبوو ٠٠ نەبوو ٠٠٠٠» دەستی پێ كردبێت ٠پاشـــان دوو تێبینیمان دەداتێ كــــــە چیرۆكنو سێكی تر بــــــە دوو سێ دێر زیرەكانـــــــــــە تێ هەڵكێشی چیرۆكەكـــــەی دەكات ـ

لەڕووی زمانیشەوە ، ـ بگاڕەچوار جاریش ڕستـــــەی (محمد ئەمڕۆ گەلـــــــێ دڵگیرە) ی لەسەرەتای (٣)

پەرەگرافدا بەكار هێناوە كـــە لە ئەنجامی وردنەبوونـــــەوەو سەرپێیو پەلە كردنەوە ئەمە دروست بووە ٠

بێجگە لەمە وادیارە كاكــــــــە موكری زیاتر چونیەتـــــــــی دەربڕینی كەركوو كیانـــــــــە بەسەریا زاڵ بووە ئەوەتـــــا دەڵێت (تێر تێر ماچم دەكرد دەتم گوشی ٠٠ دەتم مژی ٠٠) ئەمە لەجیاتـــــی (تێر تێــــــر ماچم دەكردیـــــــت ٠٠ دەم گوشیت ٠٠ دەم مژیـــــــت)٠

كاكی چیرۆكنوس سەرەڕای نوقسانی پاڵەوانەكـــــــەو هەستكردنی بە پیریتــــــیو زۆر شتی تریش ، ئــــــەوەی دەداتە پاڵ كە ئافرەتێكـــــــی وایشی دەست نەكەوتـــــووە كە پێی قایل بێت (واتـــــــە ئافرەتەكە پێی قایل بێت)، لە كاتێكا چیرو كنوس گـــــەر زیاتر مەلی بیری بیدایە لـــــــە شەقەی باڵ ئەیتوانی لـــــــەم گرفتە سەرەكیەی ژیانـــــــی ڕزگار بكات (كە زۆرتــــــــری نەخوشیە نەفســـــیەكـــــــەیو هەوڵدانە بێ ئامانجەكەی لەبەر ئەمەیە)و چیرۆكەكەی بەلایەكی ترا بخستایە ٠ هەر بـــــــــۆ نموونەش چیرۆكنووســـــــــس كاك (شێرزاد حەسەـــــــــن) دیاردەیەكی لەم بابەتە لــــــــە چیرۆكی (ئەوینێكی كپ) دا بەشێوەیەكی زیرەكانەچارەسەر كردووەو لەسنوورێكلـــــــــــی ماقولیشدا هێشتوویەتیەوە ٠

(ئاشكرایە كە پەرەپێدانو پێشكەوتن هاندەرێكـــــــــی ڕاستەو خۆیە كە ســــــــاڵ بەخوێنەرەوە دەنێ بۆ ئـــــەوەی بەشێوەیەكی بەتامو جۆشـــــس ئەمدیوو ئەو دیوی لایەرەكانی چیروك بكاتو سەیـــــرو سەرنجی لێ بدات بـــــــۆ ئەوەی كۆتایی ڕووداوەكانـــــی چیرۆكەكەی بۆ دەركـــــەوێ زیاتر شارەزایی پەیـــــــدا بكات لەو كەسانەی كـــــــە

لەچیرۆكەكەدا بەشداریان ٠ كردووە)

جا با بزانین كــــــــــە چیروكنوس چۆن كۆتایـــــــی چیرۆ كەكەی هێناوتەوە ئەوەتا پاش خەمێكی زۆر كـــــــە دەنگێكی گڕی نێرانە تێكـــەڵ بەدەنگی خۆیو خوشكەكـــەی دەبێتو پاش چەند وتەیەكـــی خاوەن دەنگ ئاشكرایـــــــە ئەبیتە هۆی دڵتەنگی ـمحمدـ وەك لەچیرۆكەكەدا هاتـــووە (محمد زۆر دڵگیر بوو٠٠٠) پاش ئەمە كتووپڕ ئـــــــەم پەرەگا فەی لــــــــــەدوادا دایەتو. الكۆتایی بە چیرۆكەكـــە دێ ٠٠

(دایكی محمد لەدەرگـــای ژوورەكەوە چەن جارێ بانگی محمدی كرد وەڵامی نەدایەوە، لەبەرئەوەی بیجامە تەرەكەی لەنێوان هەردوو لاقیدا چەسپ ببوو ٠٠ وەكو هەمـــــوو شادەمارەكانـــــی لەشـــــــی لەوشـــوێنـــــــــــــەدا كۆبوبێتەوە لــــــــژێــــر بیجامەكەیدا پلی دەدا ٠٠)

زۆر جار چیرۆكەكـــــــەم خوێندەوە ٠ زۆری تریش لێی ڕامام ٠ هەرچەندم كرد هـــۆی ئەم دیاردەیەی دواییم بـــــۆ نەدۆزرایەوە ، ئەمە زیاتــــر لە (تصنیع) دەچـــــــێو لەوەش دەچێ كە چیروكنووس هەر یەزووری زۆرداری ئـــەو چەند دێرەی ئاخنیبێتـــــــە سیمای گشتی چیرۆكەكەیەوە ، ئەگینا ئەم جۆرە كۆتایـــــی پێ هێنانە شێوەیەكی سەیری وەرگرتووەو دوورە لـــــــە ڕووداوەكانی پێشووتـــــری چیرۆكەكەوەو وەحـــــــدە مەوزووعیەكەی هەر بەتەواوی وون كردووە ٠

سەرەڕای ئەمانە دەتوانـــم ئەوە بڵێم كە ئەم چیرۆكـــــە خاڵی نیە لەوەی كە بلــــێ سامانو ڕەوشتی شاذی دوور

بروان : ل : ٧

دواپڕووشەی ژانەشیعر

شیعری : ئاراس عزیز عبدالله

له ودوورگە سوورە ئوودەوە ٠٠
لەگەڵ چەپكە هەورێكی پڕچ زەرد ٠٠ هاتــووم
دوا پڕووشەی ،، ژانە شیعری
شاعیرێكی وێڵو ماندووم
نەتزانیوە ٠٠٠
دوای برووسكە چاوشینەكانی تۆ ، كەوتـــووم
ئەی نەرمە ئاوازی ، ئەم شەوە بێدارە ٠٠
ئەی شەنگە كچۆڵەی شەوی ،
ئەم داستانە غەمبارە ٠٠٠
دەنگم هەردێت پێت ناگات
ئەی گەر شنەی،
شەماڵی شیعری من ، نەبێ
كێ لە قۆڵو ، باسكی چڕتا ٠٠
بە بێ دەنگی خۆی وون ئەكات ٠
٢٠ ئەیلوولی ٩٧٨

جەمال شار بازێڕیو چۆنیەتی دەست پێ كردنی شیعری

گوشاد حمە سعید

جەمال شار بەژێری یەكێكە لەو شاعیرە ناسراوانەی كە جێگایەكی تایبەتی لە شیعری كوردیدا هـــەیەو ئـــــەم جێگایەش دەگەڕێتەوە بــــۆ شكاندنی (كیشوسەروا) لـــە شیعری كوردیدا بەشێوەیەكی تونلو تیژ ٠ جا بۆ تێگەیشتنمان لەم شاعیرەو چۆنیەتـــــی پێشـــكەووتنو پێگەیشتنی پێویستیمان بەگەڕانەوە هـــەیە بۆ سەرەتای دەستپێ كردنی بەشیعر نوسینو لێرەدا قسە لە بارەی ئەم سەرەتایـــــەوە دەكەین كە شاعیر تێیدا دەستی پێ كردوە ٠

كاك جەمال لە كۆتایـــــــی ساڵانی پەنجاكانــــــەوە دەستی كردووە بەنوسین « لــە ساڵی ١٩٥٧دا شیعری لــــــــە ڕۆژنامـــــــەی « ژیـــــن » بلاوكردۆتەوە » ١ ٠

شاعیر لە سەرەتای هاتنە پێشەوەیدا وەك لەیەكـــــەم دیوانی (كسپەوســـۆز)دا هەستی پێ دەكەین ئێستـــــا شتەكانی پێنـــــە گەیشتوە چ وەك بیر چ وەك هونــــــەری شیعر ، هەر ئەوها وەك چەند شتێكی سەر پێیو ووشك كە نامۆن لە جیهانی شـــیعر ، ئەمەش تەنیا لەبەر ساكـــاری ئەو ووشەو شێوەی داڕشتنـــــە نیە « چوونكە ئەمە پـــــێی دەووترێ ساكاری لە داڕشتـــن بەڵام دەور نەبینینی هۆشێكـــی زیندوو ئاگادار كە لایەنــــــــە ئیستاتیكیەكانـــــی شـــیعر دەگرێتەوە بێی دەووتـــــرێ هـــەژاری لـــەهەموو لایەنەكانی ڕۆشن بیری) ٠ لەگـــــەڵ ئەوەشدا لەم سەردەمــــەدا شیعری كوردی هەنـــگاوی زلی دەنا بەرەو پێشەوە لــــــە لایەن (گـــۆرانو هـــــەردیو كامـــەران)ەوە بۆیــــە لێرەدا ناتوانین چەند قسەیەكی ئـــاوا سەرپێی لـــــەم بارەوە بكەین بەتایبەتی لە شیعرەكانــــــــی (ســـۆزی نیشـــتمانو بـــۆ دوژمنو دایكی كوردســـــتان و كوردو خەباتو كــــــوردمو بۆیارو یەكیەتیو مـــــــژدەی كوردستان ٠٠٠٠ هتد) كە زۆر لاوازن چونكـــــە نوبینی باش لە شیعرو چیرۆك ٠٠٠، لێكۆلینەوەو ڕەخنەی باشـــــس دەدات بەدەستەوە بەهـــۆی بەرفراوانیو قووڵی نوسینەكەو دەولەمەندی لەلایەنە هونەریو فیكریەكانی ، بەڵام ئەم شیعرە لاوازانە ئەوەندەی دەكـــــــــەم ناتوانم ئەم لایەنانەی تێـــــدا بدۆزمەوەو زەوقی شیعریشی كەمتر تێدا دەبینیرێ (بریـــار دانیش لەسەر زەوق لەســــــەر پێكەوە بەستنی هەردولایەنـــی جوانكـــــاریو هۆشـــس)ەوە ڕادەوەستـــێ ٠ بۆیـــــــە شیعرەكانی كاك جەمال تێـــرو تەسەل نین بە لایەنی ڕۆشنیدا كـــە بەڕای من لایەنە هونەریو وردەكاریو بــــەدیاركـــە ـ

وتنی توخمـــی جوانـــكاری دەگەڕێتـــــەوە بۆ توانـــــای بەرفراوانی ڕۆشنبیری مرۆڤ كە توانای شیكردنـــــەوەی شـــتەكانی دەداتێ لەگـــــەڵ قووڵ بونەوەی تێیدا بەتایبەتی « لە شیعردا توانای داهێنانو بیـــری جوانكـــاری بـــەدیار دەكەوێت » ئەمەشـــن دەوە ســـتێتە ســـەر زەخیـــرە ڕۆشن بیریەكەی شاعیر ، بۆیە لەكاتی خوێندنـــەوەی ئـــــەم كۆمەلە شیعرەی كاك جەمالدا هەست بەهیچ هەژانـــــێك ناكەین ٠٠ لەبەر ئەم هۆیانەی باسمان كرد بەڵام لـــەگـــــەڵ ئەوەشدا (هەر لەم دیوانە)دا كاك (جەمال) هـــــەندێـــــ (ئیشراقاتی) شیعری تێـــدا دەبنیرێ بەڵام بەتیشكێكـــــــی لاوازەوە « ئەمەش ئەنجامـــــی خوێندنەوەی بەرهەمـــــــــی شاعیرانیترو هەولـــــــــی داڕشتنەوەی بیرو وێنـــــەی ئەوانی بەتــــــەواوی تێـــــدا بەدیاردەكەوێ » بەتایبەتـــــی لــــە شیعرەكانی شۆخی لادێو لاتو دڵداریو كامچـــــەژنو لەدوای یار)دا چونكە هەر بـــۆ نموونە لە شیعری (شۆخـــی لادێ)دا بەتەواوی هەســـت بە مەناخی (جوانی لادێ) ی (گۆران) دەكەین كە دەڵێ :

ئەی شۆخو شەنگـــــــی
لادێیی
بێ نازگەورە بـــــووی
چۆڵو هۆڵ
سورەگوڵی هەمیشەیی
ئەندام وردیلەی نـــەرمو
نۆڵ
ئـــەو سەرنجـــەیڕای
كێشاوم
ئەو بەژنە ڕێكو پێكەتە
ئەو مەلەیەبیەیكا چاوم
لەناو دەریای جوانیەكەتە

(ل ٢٢ كسپەو سۆز

بەڵام لەگەڵ ئەوەشـــــــدا شەخسیەتی خـــۆی پێـــوە دەبینرێ ٠ هەروەها لەشیعری (لاتو دڵداری)دا هــــــەر چەندە سۆزێكـــی خـــۆی پێوەیـــــە بەڵام لەگـــــــەڵ خوێندنەوەی‌دا هەست بەكاری (شێخ نوری) دەكـــــەیـــن لەشیعرەكەدا (شێخ نـــوری) دەڵێ

قەت نـــــەدەی ئازاری
گیانی مەستو بێدارانی شەو

خۆت نەخەیتە بـــــەر
شەپۆی ئەشكێ پایانی شەو
٠٠٠ هتد

كاك جەمالیش دەڵێ :ـ

نەدەی ئازاری گیـــانو
دڵ لە دنیادا هەتاماوی
نەكەی خۆت خەبتــــــە
بەرتیـــــری دوو ئـــــەبرۆـ
تانەكوژراوی
ژیانت قەت نەشێوێنـــــی
بۆ زولفو تیشكی دووچاوی
لە دەریای قووڵی دڵداری
وەرەدەر تا نەخنكاوی

((٢٤) كسپەوسۆز)

بەراستی كاك جـــــەمال وەستایانە سودی لە تەكنیكـــی شـــیعرەكە وەرگرتوە بۆیـــــە دیسان خۆی لەگەڵ شیعرێكی (هەردی) تاقی دەكاتـــــەوە ئەویش شیعری (لەدوایی‌یار)ە كەدەڵێ :

فریشتەی ئارەزوم خنكا
لەدەریای بێبنی خەمدا
پەپولەی ویستنم تاسا
لەناو پایزی ماتەمدا

(٣٥) كسپەوسۆز)

ئەم شیعرانەی ناومـــــان بردن هێلێكی جیاكەرەوە بـــــۆ شـــاعیـــرێكی لاوادەنێو جیسابێكیشی بۆ دەكـــرێت ٠ ڕاستیەك هەیە ئەویشـــــس ئەوەیە لەكاتی خوێندنەوەی شیعرەكانی كاك جەمالـــــــدا هەست بەوەدەكەین كە شاعیر زۆر بێزارە لە (كێشوقافیە) هەر چەندە (شاربازێــــری) تاقی كردنەوەی نەك لەگـــــەڵ شیعری ـ ئازاد ـ بەڵكـــــو شیعر بەگشتی شتێكـــــــــی وانەبوە ٠٠٠ بەڵام چـــــەنـــد هەوڵێكی زۆر بەهێزی داوە بۆ نووســـینی ـ شـــیعری ئازاد ـ هەر چەندە زۆر شاعیر لەم سەردەمەدا ئەم هەوڵەیان داوە بەڵام شتەكە لای كاك جەمــــال بەهێـــــزەترو ڕوون‌تر دیارە بەتایبەتی لە شیعرەكانـــــــی (بۆدوژمـــــنو كـــــوردمو بۆیارو لەدوای یـــــار و مژدەی كوردستان) دا ئەم هەوڵدانـــە بەتــــەواوی بەدیار دەكـــەوێت ٠٠ بۆیە بەهەڵە ناچین گـــــەر ئـــەم شـــاعیرە پنتی گواستـــەـ وەی ئەم مەسەلەیەدا بنێیـــــن هەر چەندە ئەم هەوڵدانــــــە لەلایەن (گۆرانو دیـــــــلانو كامەران)ەوە دەستی پێكـــرد بەڵام بەشێوەیەكی پچربوو ٠ بەڵام لای (كاك جەمال شابازـ ێری) زیاتر شــتەكە چەسپا ٠٠بۆیە شیعر كانی كاك جەمال وەك تاقی كردنەوەیەكـــــی نوێ هاتنەكایەوە ئەمەشـــــس هەرتەنیا لایـــەنی شـــكاندی كێشــــــەكە ٠٠٠ چونكـــــــە شیعرەكانی نرخێكی هونـــەری بەهێزیان نیە ، بەڵام هەستیش بەوە دەكەین كە تاقی كردنەوە یەكی نوێیە كەلای چەنـــــــد شاعیرێك سەری هەڵـــــــداو لەلای ئەویش تادەهات بـــەرەو چەسپان دەچوو ٠٠ چونكــــــە لەدواییدا ئەمـــــە لەكۆـــــمەلە شیعرێكی ناوبەستەی مەبەستی بەتەواوی جێگیربو ه٠

بەكورتی كــاك جەمال لـــەم دیوانەدا هەر چەنـــــــــد تاقی كردنەوەیەكی سەرەتاییاـ نەی تێــدا دەبینرێ ٠٠ لەگەڵ هەوڵدان بۆ داڕشتنی هەنـــدێ بیروباوەری كۆن لەچوارچێوەی شیعری نوێ ٠٠ كەئەمـــــەش شتێكی مەحـــــــاڵ بوو ٠٠ وە هەروەها نەیشی توانیـــــوە پەروەردەی زەوقی خوێنەربكاتو سەرنجی ڕابكێشی چونكـــــە ئەوكـــا تە لـــــەتێ ڕوانینێكی زۆر تەسكەوە سەیــــــــری مەسەلەكانی كردوە ٠

كورتە چیرۆك

وڕێنە

چیرۆك : ـ

ـ ١ ـ

ـ كێ تێنەگەیشــت بـــا دەستی بلند كا ؟

ماموستاكە دوای لــــــێ بوونەوەی لە باسەكە ئەمـــەی ووتو یەك یەك چـــــاوی بەقوتابیـــەكانــــدا گێڕا ، « ئەویش » تەنیا بە « لەش »

لە پۆلدا بـــــوو ٠ ٠ ٠ وا دەردەكەوت هـــەر لەسەرەتای وانەكەدا خـــــەیاڵ میوانـــی بــــووە ٠٠٠ هـــەر زوو ماموستاكەی هەستی پێ كرد ٠٠٠ ئەویش تا دەهـــــات دەریای خەیاڵی لێ قووڵتـــــر دەبوو ٠٠٠ وێنـــــەی ڕووی خوشەویستەكـــــەی بە دوو

دیمەن دەهاتە بەر چــاو ، دیمەنێكیان پێ دەكەنـــی ، وئەوی تریان دەگریا ، نەیدەزانی سەیری كامیان بكا ، چاوی لە مۆڵەق ڕاوەستابوو ٠٠٠ ماموستا بانگی كرد ٠٠ نەختێ هاتەوە سەرخـــۆی ٠٠ هاواری كرد « ئاخر بۆ دەگرێی ؟ » قوتابیەكان كــە ئاگاداری باسەكە نەبوون ٠٠ دایانە قاقای پێكەنیــن ٠ ٠ ٠ زۆر بەسەر خۆیدا شكایەوە ٠٠٠ ئارەقەی شەرمەزاریش لە دەردان كەمتەر خەمــــــی نەكرد ٠٠

ـ ٢ ـ

قوتابخانەی بەجێ‌هێشــت ٠٠٠ خۆرە زەردە جوانەكــــــە دەستی لەملی ئـــاوا بـــــوون دەكـــردو هێدی هێدی بــــزر دەبوون سەیرێكی كــــــــردو بەمنگەیەك ووتی « تۆشــــــس لەمن ماندو تری » كە گوێـــی لەووشەی « ماندو » بــــــوو هاتەوە یادی كە برسییەتی و لەبەیانیەوە زاد نەچۆتـــە زاری ٠٠٠ گەیشـــتە بـــــەردەم چێشتخانەیەك چـــووە ژوورەوە ولـــــــێی دانیشـــــت ٠٠ ٠ چێشتخانەكە چڕبوو بــــــوو لەخەڵك ئاوێنەیەك بـــــــەرەو ڕووی قیت كرابووەوە ٠ ٠ ٠ چاوێكی بەخۆیدا گێـــڕا ، وەك هەموو جارێك « نیوچاوانـــە » پانەكەی خۆی دیتەوە ٠ ٠ ٠ سەیرێكی ئەوانەی بەرامبـــەرو

تەنیشت خۆی كـــرد ٠ هیچیان وەك ئـــــەو نـــە بوون ٠٠٠قسەكەی دایكـــی هاتەوە یاد كە لە منالـــــی لــــــێی بیســــــــت « ڕۆژە كە تۆم بـــوو ، نەوكەی قەڵاتی بوو بـــە مامانو هەموو جارێك بـــە پارچە پەرۆیێكی سپی توند نیوچاوانی دەبـــــەستیەوەو دەیگوت با نیو چەوانــــــــی « مەلایانی بێت » شاگــــردی چێشتخانەكە بەخێر هاتنـــــــی كردوتا بزانێ چی داوا دەكات ٠٠٠ ڕاچڵەكـــــیو بـــــەزەردە خەنەیەكی بەرز گووتی « هـــەر چاكە نەبوومە مـــەلا » ٠ ٠ ٠ خەڵكی دەوروو پشتی بۆ خۆیان بای جەزنەش پێكەنین ٠

ـ ٣ ـ

بەرەو ماڵ بـــووەوە ، وای دانا لەســـەر ڕێگای بای (٥٠) فلس شەربەتی هەنار بۆ دایكی بەرێتەوە ٠٠ ، لە بریتی ئەو هەواڵە خۆشەی كە پـــــێی ڕادەگەیەنی گەیشتە بـــــــەر دەركی ســــاردەمەنـــــی فرۆشەكە ٠ ٠ ٠ بای (٥٠) فلس شەربەتی لە كیسەیەكـــی (لایلۆن) كرد ، كەوتە ڕێ٠٠، لە هەنگاوەكانیڕا دیار بـــــوو كە پەلەیەتی ٠٠ دەمێكــــــە ئارەزووی هەواڵێكی ئاوایە ٠٠ بەڵان ٠٠ بەڵان دەبێ هەواڵەكە دڵخۆشـــس بكات یان بـــــە پێچەوانەوە، بەخوای ناخۆشە، پیاو دڵی هـــــەزارو یەك ڕێ

دەكا !! دەبـــێ ڕازی بین ٠٠ بڵێم چی ؟ جا خۆ ئەوانیشـــس لە جەماعەتی (عەیبە) ن ٠٠ ! بەنێوانی منو ئەو نازانن ٠٠٠ نەختێك دڵی فێنك بووەوە ٠٠٠ قسەی باپیرەی هەتاوە یـــــاد « كوڕم ئەوانـــە چـــــاو برسییەكنین تاكو كچییان بە پارەبدەن بەشوو ٠٠٠ پـــێیان حەرامە ،! چۆن كچیان هەیـــە ئاواش كوڕیان هەیە ٠٠ لەبەر ئەوە داوای «خوشكت دەكەن» زەردەخەنەیەكی خنكێنـــەر گرتـــــــی خوشـــــــك ٠ ٠٠من دەمێكە لەوبیروباوەرە بۆگەنیانە ڕزگاربم بووە ٠٠ ٠ چ چ چ !؟ خۆشم دەوێ ؟ جـــا باخۆشم بوێ ٠٠٠خۆشەویستی ناڵێ لە پێناو خـــۆشــــیو ئارەزووەكانی خۆت ، خوشكت بخەرە دۆزەخەوە ٠٠٠ پەیمان بێت ئەگەر هەروا كـــــوڕ بمێنمەوە تا مردن ژن بـــــەژن ناكەم ٠٠٠ نا نەخێر ٠٠ ئەمە كفرە ٠٠٠ ئەمە دژی مرۆڤایەتیە ٠٠٠ نزیك ماڵەوە بوو بووە وە قسەكەی باپیرەی ســــــەری لێدایەوە « كوڕم ئەوانــــــــــە پوولەكی نین » بەرقێكـــــی ئەستوورەوە گووتـــــــی « ســــەد خـــۆزیــــا پولەكی بوونایەو كچیان بەپارە بدابایە » بــــــــەرەو دەرگـــای ماڵ‌بووەوە ٠ ٠٠ چـــەنـــــد ئافرەتێك لەبەر دەرگا لەگـــەڵ دایكی دانیشبوون ٠٠ دەستی بەرز كردەوە كە دیارییەكەی پێش كەش دایكی بكات كەچی تەنیا كیسە (لایلــون) بـــــە دەستیـــەوە مابـــــوو ٠ ٠ ٠ ئافرەتەكان پڕ بەدەم دایانـــە قاقای پێ كەنین ٠

ـ ظاهر عبدالله

شەو لە دڵمایە

هۆنراوەی :
مریا تیریزا سالـم
معروف عمر گوڵ

لە عەرەبیەوە كردویە بە كـــوردی

تاریكیی شەو لە دڵمایەو
خۆشەویستیشمان دەكوژێتەوەو
دڵم لە تاریكیی شەوا جێ دەهێڵێ
فرمێسكێك لە فرمێسكەكانم دەبینم
دێتە خوارێ ٠

بەكێكیان دەبینن ،
بەڵام لەشەوی تەنیاییما
تەنیا دڵێك لێی تێدەگات ٠
خۆشەویستیمان دەكوژێتەوەو
تاریكیی شەو لە دڵما جێ‌دەهێڵێ
بەڵام دەزانم
خۆشەویستم هەر دێتەوە
لە دوای شەویش بەیانی دێ
دواش ، هەتاو هەڵدێ
تا دڵە كەم ڕوناك بكاتەوە
منیش زەردەخەنە پەخش دەكەم
دەڵێم : خۆشەویستم
بەیانیت باش
وا ڕۆژێكی نوێش هات ٠
وا ڕۆژێكی نوێش هات ٠

● مریا تیریزا سالم : ئەو ئافرەتە عەرەبیەیەكە بـــە زمانی بەرازیلی هۆنراوە دەنوسێ ٠

ئەم هۆنراوەیەش لە ژمارە (١٢) ی ساڵی (١٩٧٣) ی گۆڤاری الاقلام ـدا بلاو كراوەتەوە ٠

مێژووی خەباتی نوێی گەلی فەلەستین

جبار جباری

مەسەلەی فەلەستین، ئەوەنەبێت تەنیا هەر ئەو مەسەلەیەبێت کە پەیوەندی بە نەتەوەی عەرەبەوە بێت و هەمیشە لە ناخی دڵ و دەروونی ئەواندا وەکو بیروباوڕێکی پیرۆز زیندوو نەمرێت و بەس، نەخێر، مەسەلەی گەلی فەلەستین و چارەسەر کردنی گیر و گرفتە مێژووینەکەی مەسەلەیەکی مرۆڤایەتییەو پەیوەندی بە هەموو گەل و نەتەوە جۆربەجۆرەکانی سەر زەمینەوە هەیە بەبێ جیاوازی لە ڕەنگ و بۆو ئایین. هەر وەکو روون و ئاشکرایە مەسەلەی ئازادی خوازی هەر گەلێك لە هەر کوێیەکدابێت لە بنەڕەتدا بەشێکە لە مەسەلەی گەلە ئازادی خوازەکانی تر و بە هیچ جۆرێك لە یەك دانابڕێن و هەمیشە لە یەك ڕێبازی سەرەکیدا یەکدەگرنەوە، ئەویش ڕێبازی خەبات و تێکۆشان بۆ لە ناوبردنی زوڵم و ستەمی ئیمپریالیزم و ڕاووڕووتکردنی چاوچنۆکە دوژمنەکانی تری ئادەمیزاد.

گەلی فەلەستین دەمێکە لە پێناوی رزگاری و ئازادی خاك و مەسەلە ڕەواکەیدا دژی ئیمپریالیزم و سەهیونیزم تێ دەکۆشێ و کاروانی شۆڕشگێرانەی بەرەو ئاسۆیەکی روناك داوەو هەر لەو پێناوەشدا چەندان ڕۆڵانی چاونەترس و ئازای کردۆتە قۆچی قوربان. گەلانی جیهان و ئازادی خوازان بەگشتی بێ پەروا بەشداریان کردووە لە گەشەپێدانی ئاگری شۆڕشی فەلەستین، چونکە ئەم مەسەلەیە هەروەکو باسمان کرد بە مەسەلەی خۆیان دەزانن، بۆیە لە ڕووی مادی و مەعنەوییەوە بەشداریان تێدا کردووە بەڵام بەنیسبەتی کوردەوە ئەگەر تەماشای مێژووی دێرینی گەلەکەمان بکەین ئەوە زۆر بە باشی بۆمان دەرئەکەوێت کە گەلی کورد بەشی بەحاڵی خۆی لەم ڕووەوە دریغی نەکردووەو ئەم مەسەلەبەشی بە مەسەلەیەکی ئایینی و مرۆڤایەتی خۆی زانیوەو لە پێناوی رزگارکردنی خاکی فەلەستین لە چنگی داگیرکەرەکانی دوێنێ و ئەمڕۆداچەندان قوربانی پێشکەش کردووەو مێژووی کە لە مێردی و سەربەرزییان بۆخۆیان تۆمارکردووە سەلاحەددین ئەیوبی باشترین وەدیاریترین شاهیدو بەڵگەی ئەم وتەبەمانە کەسیش ئاتوانێت ئەم ڕاییی ئەم حەقیقەتە روون و ئاشکرایە بکات، چونکە ئەمە مەسەلەیەکی مێژوویی چەسپێنراوەو مێژووی گەلانی دوورو نزیك دانیان پێدا ناوەو بووەتە حەقیقەتێکی دێرینی مێژوویی. جا ئێمە لێرەدا هەر ئەوەندە بە پێویست ئەزانین کە پەنجە بۆ سەلاحەددین ئەیوبی درێژ بکەین کە چۆن قودسی پیرۆزی لە چنگی داگیرکەرە ڕۆژئاواییەکان رزگارکردو گەلی فەلەستینی لە چنگی ڕەشی ستەمکاران سەر فەرازکرد. ئەوە لەلایەك لە لایەکی ترەوە ئەگەر تەماشای ڕیزەکانی بەرە رزگاری خوازەکانی فەلەستین بکەین ئەبینین کە چەندان کوردی بە غیرەت و ئازاو چوست و چالاك لەو ریزانەدا شان بەشانی رزگاری خوازانی تری گەلی فەلەستین لە گۆڕەپانی خاکی داگیر کراودا بەدڵ و بەگیان و بە چەك چاکی مەردایەتیان لێ هەڵماڵیوەو هەڵمەت ئەبەنەسەرسەنگەرەکانی سەهیۆنیزمی لەو پێناوەشدا خوێنی گەش و ئاڵ بەبێباکی لە سەر خاکی فەلەستین رشتووە.

هەر لەم ڕوانگەوە بە پێویستم زانی کە هەندێ زانیاری و حەقیقەت دەربارەی ئەم مەسەلە مرۆڤایەتییە بخەمە پێش چاوی رۆشنبیرە نیشتمان بەروەرە پێشکەوتن خوازەکانەوە ئەوەش روون بکەمەوە کە هەتا چی رادەیەك رۆڵانی گەلەکەمان لە کۆن زەمانەوە تاوەکو ئەمڕۆ بەشداریان لەم مەسەلەیەدا کردووەو بۆ هەموو لایەك ئاشکرای بکەین کە گەلی کورد زیاتر لە گەلانی تر هاوبەشی و هاوکاری راستەقینەیان لە مەسەلەی رزگاری خوازی فەلەستین کردووە، ئەمەش بەڕای ئێمە دەگەڕێتەوە سەر درو هۆی سەرەکی، یەکەمیان: گەلی کورد لەگەڵ گەلی عەرەبی فەلەستین لە یەك ناوچەدا «ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەراست» پێکەوە دەژین و دراوسێی نزیکی یەکترن و یەکێتی ئایین و باوەڕ زیاتر لە یەکتریان نزیك ئەکاتەوەو رووی لە یەکچونی ڕەوشت و خوو دەستورو باوو هەڵسوکەوتیشەوە هەتا رادەیەکی زۆر لە یەك دەچن. دووەمیان: هەر وەکو لەمەوبەر باسمان کرد، مەسەلەی گەلی فەلەستین مەسەلەیەکی عادیلانەیەو بەشێکە لە مەسەلە مرۆڤایەتیە زیندووەکانی ئەمڕۆو دوێنێ، ئەبێت هەموو گەلانی ئازادی خوازی جیهان بە پێی ویژدان و مەنتیق دەستی یارمەتی و کۆمەکی بۆ درێژ بکەن تا دەگاتە هیواو ئامانجی خۆی و بە شێوەیەکی رێکوپێك و دادپەروەرانە چارە سەر دەکرێت لەبەر ئەوەی ئیسرائیل بووەتە قەڵای سەختی ئیمپریالیزم و ڕەگەزپەرستان لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، هەمیشە ڕاستەوخۆ هەڕەشە ئەکات لە بزوتنەوەی رزگاری خوازی گەلانی ناوچەکە بە پلەی یەکەم و بزوتنەوەی رزگاری خوازی گەلانی جیهان بە پلە دووەم. وەمەترسی ڕەگ داکوتاندنی ئیسرائیل لەناو جەرگەی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لە سنوورێکی دیاری کراودا خۆی حەشار نەداوەو هەمیشە لە پەلە قاژێدایە بۆ سەرکوت کردنی ڕاپەڕینە رزگاری خوازەکانی گەلانی ئاسیاو ئەفریقا، وەتەفروتوناکردنی رژێمە پێشکەوتن خوازەکانی جیهان وەپاراستنی حکومەتە گەندەڵەکانی سەر بە ئیمپریالیزم و بەهێزکردنی کۆمەڵەو دەستەی نۆکەرانی ناوچەکە.

گەلی کوردی هوشیار وەکو گەلانی تری سەرزەمین دەمێکە هەستی بەومەترسییانە کردووە، ئیسرائیلی لە ریزی دوژمنەکانی تری خۆی داناوە، وەبە ئەرکێکی نیشتمانی زانیوە کە شان بەشانی گەلانی ترخەبات و کۆشش بکات بۆ لە ناوبردنی بوونی ئیسرائیل وەکو سەنگەرێکی ئیمپریالیزم لە ناوچەکەدا.

لەسەر تیشکی ئەو حەقیقەتانەی کە لەمەوبەر باس کران، جێگەی سەرسوڕمان نیە کە گەلی کورد مەسەلەی رزگاری خوازی گەلی فەلەستین بە مەسەلەیەکی راستەقینەی خۆی بزانێت و لەو ڕێگەیەشدا بێ سێ و دوو کردن قوربانی لە دوای قوربانی پێشکەش بکات و تواناو دەسەڵاتی خۆی بخاتە ژێر دەستی خەباتگێرانی گەلی فەلەستین، تا بە خەبات و کۆششی ناوکۆیی هەموو ئازادیخوازان بنکەکانی ئیمپریالیزم و ڕەگەزپەرستان و کۆنەپەرستان تەفروتونا ئەکرێت و گەلان بە سەربەستی و ئازادی ئەژین دوور لە هەموو مەترسییەك. وەگەلی فەلەستینی ئاوارەو ماف خوراو بە شەرەف مەندییەوە دەگەڕێتەوە خاکی باوباپیری خۆی و شان بەشانی نەتەوە براکانی تر بە سەربەخۆیی و سەرفەرازییەوە دەژێت.

ئەوەش روونە کە سەربەخۆیی و سەربەستی گەلانی سەر زەمین بە گشتی لە هەر کوێیەکدابن بە بێ جیاوازی لە ڕەنگ و بۆ لە یەکتر جیاناکرێتەوە، وەیەك دروشمە، واتا هیچ گەلێك لە گەلان بەسەربەست و ئازاد ناژمێردرێت و سەربەخۆیی تەواونابێت ئەگەر گەلانی دەورو بەری ئازادو سەربەست نەبن و خاوەن چارەنووسی راستەقینە نەبن

وەزعی جوگرافیای فەلەستین

فەلەستین وڵاتێکی عەرەبەو بەدڵی نیشتمانی گەورەی عەرەب ئەژمێردرێت، جێگەی ئایینە هەرە بەناوبانگەکانی سەرزەمینە. شاری قودس پایتەختەکەیەتی کە یەکەم قیبلەگای موسڵمانەکان بوو.

فەلەستین لە رووی ستراتیژیەت و ئایین و گەشت و سەیرانەوە بەناوبانگترین هەرێمە لە رووی سەرزەمین(١) لە کۆندا فەلەستین بە ناوی (ارض کنعان)ەوە ناسراوە ئەمەش سەبارەت بەوەی کە کەنعانیبە عەرەبەکان هەر لە سەرەتای مێژووەوە تێ دا نیشتەجێ بوونەو کردوویانە تە نیشتمانی خۆیان (٢).

سنوورەکەی:

فەلەستین کەوتۆتە رۆژئاوای کەرتی ئاسیاوە سنووری دەوروبەرەکەیشی بەم جۆرەیە: دەریای سپی ناوەڕاست کەوتۆتە لای رۆژئاوایەوە، سوریاو ئەردەن لە لای رۆژهەڵات، لە باکوریشەوە لوبنان و کۆماری سوریایە، لە باشووریشەوە نیمچە دورگەی سینای میسرە. پانایییەکەی:

بروان: ل: ٧

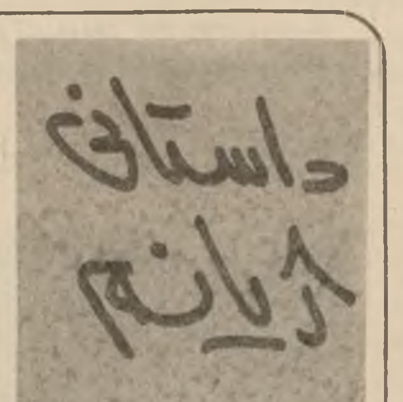

ئەمین شوان لە ئینگلیزیەوە کردویەتی بە کوردی

پاشماوەی مەسلی دووەم -٦-

لێی پرسیم: تاوانباری یان نا؟

یەکسەر ئامۆژگاری ئاوەڵەکانم هاتەوە بیر کە هەرگیز نەکەی بڵێی نەء، بۆیە بە ناچاری، بەڵام بە تورەییەوە، هاوارم کرد: تاوانبارم. پەلکێشیان کردم بۆ سەر مێزەبۆرو سێ جەڵدەیان لێدام. لێدانەکە، لێدان نەبوو بەڵکو پێوەدانی دوپشکێبوو. هەناسەم سواربوو. بەڵام فرمێسکێ بەچاومدا نەهاتە خوارەوە. بێدرۆ، غەزلیبوم و هەستم بەسەربەرزی و جۆرە پاڵەوانیەك دەکرد. بەچوار دەستەکی هەڵگیرام و برام لەو دوورە فڕێ درامە سەر کەرتە حەسیرێك، بۆ ئەوەی بێمەوە سەرخۆم.

چونکە سیدنی لە چێشتخانەدا کاری دەکرد، لەم سزادانەی من ئاگادار نەبوو، تائەو کاتە نەبێ کە لەگەڵ قوتابیەکانی تردا بۆ ژووری جیمنازیوم هێنرابوو کە سزادانەکەی تێدا دەکراو لەوێ سەیری کردبوو ئەو سەرەی لەو دیوی مێزەکەوە دیارە سەری منە. لە پاشدا پێی وتم کە جەڵدەیان لێ دەدایت هیچم بۆ نەکرا، لەداخا دەستم کرد بە گریان.

زۆر جار بە رێکەوت بە چێشتخانەدا تێ دەپەڕیم و سیدنی خێرا بالوولەیەکی گەورەی کەرەی بۆ دەکردم و دەی ئاخنیە ژێر کراسەکەمەوە تاکەس نەیبینێ، منیش بەدزیەوەو بێخشپە فرتەم لێ دەکردو دوایی لەگەڵ برادەرێکمدا پێکەوە دەمانخوارد. بەڵام ئەم «دەستی ناو رۆنەش» ئەوەندەی نەکێشا چونکە پاش ماوەیەك سیدنی یان نارد بۆ مەشق کردن لە سەر پاپۆڕێ کە ناوی «ئێکسماوث» بوو.

کە منداڵەکان دەگەیشتنە پانزە ساڵ، سەرپشك دەکران یان بچن بۆ ناو سوپا لەوێ کاربکەن یان بچن بۆ هێزی دەریایی. ئەگەر بچوونایە بۆهێزی دەریایی ئەوا دەنێران بۆ سەر ئەو پاپۆڕە. ئەمە بە زۆر نەبوو، بەڵام سیدنی خۆی سەرو سەودای لەگەڵ دەریاو دەریاوانیدا هەبوو، بۆیە لە هانوێل بەتەنیا بەجێی هێشتم.

فەسڵی دووەم - ٧ -

بەلای منداڵەوە، قژ شتێکی بەکجار خۆشەوبستە، بۆیە کە یەکەم جار دەتاشری زۆریان پێ ناخۆشە زۆر جاریش بۆی دەگرین. چاقژەکە روولبێ یان خاو، درێژبێ یان کورت شتەکە ناگۆڕێ، چونکە وا هەست دەکەن بەمە بەشێك لە شەخسیەتیان دەبچڕێت.

وا رێکەوت جارێکیان جۆرە کەچەڵیەك لە قوتابخانەکەدا بڵاو بووەوەو لەبەر ئەوەی کەچەڵی بە ئاسانی لە یەکێکەوە دەچێ بۆ یەکێکی تر، ئەوانەی کە گرتبویان خێرا کەرنتێنە دەکران و دەنێران بۆ نهۆمی یەکەم کە بەسەر حەوشە گەورەکەی قوتابخانەکەدا دەیڕوانی. زۆر باشم لە بیرە چۆن لە خوارەوە بە جۆرەقێزێکەوە سەیریانمان دەکردو ئەوانیش بە کزییەوە چاویان دەبڕیە ئێمە. قژیان لە ڕەگەوە تاشرابوو و بە ئەیۆدین کە بۆ تیمار کردن لە برینەکانیان درابوو، بەڵەك بوو بوو بەراستی دیمەنیان ناشیرین بوو.

راستە دەڵێن ئەوەی بترسێ ناخەلەسێ. منیش ئەگەر بڵێم لە ترسی تووش بوون، خەوم لێ نەدەکەوت زۆر لە راستی دوورنەکەوتوومەتەوە. کەچی رۆژێکیان، لە کاتێکدا لە هۆڵی نان خواردندا راوەستابووم سیستەرێك لەولاوە وەکو با هات و لای من هەڵوێستەیەکی کردو تێسکێکی قژمی لاداو یەك بە خۆی هاواری کرد: کەچەڵ! دەتوت بەڵایەکەو لە ئاسمانەوە بەتایبەتی وەك بروسکە بۆ من داهاتێتەوە. لە ترسا حەپەسام و هیچ قسەم بۆ نەهات ئەوە نەبێ دەس بکەم بە گریان.

بەڵێ، یەکسەر برام بۆ کەرنتێنەو سەرم لە بنەوە تاشراو تیمارکردن بە ئەیۆدین دەستی پێ کرد. وام بۆ دەردەکەوت کە هەرگیز لەبن نایە، چونکە پاش چەند هەفتە، هێشتا هەردەبانوت: هێشتا لە کوێتە؟. بۆ ئەوەی بەو شێوە ناحەزەوە دەرنەکەوم، دەسەسرێکم بە سەرمەوە ئاڵاندبوو کە پێیەوە دەق نە کوڕە کەچەڵەی ناو چیرۆکە ئەفسانەیییەکان دەچووم و درێژەی ئەو ماوەیەی کەلە کەرنتێنە بووم، یەکجار چییە سەرم بۆ خوارەوە شۆڕ نەکردەوە، نەوەك ئەوانی خوارەوە گاڵتەم پێ بکەن.

لە ماوەی کەرنتێنەدا دایکم سەرێکی لێدام و وەکو بۆی باس کردم هەوڵی ئەوەی دەدا نە جێگایەك ژوورێك بگرێ تاتێیدا یەك بگرینەوە. هاتنی بۆ لام و ئەم هەواڵە خۆشە وەکو تاوە بارانێکی پاش باران بڕانێکی زۆر بۆ درەختێکی پەژمورده وابوو. ئەوەندە بە دەق و جوان و رێکوپێك بوو کە شەرمم بە خۆم هات بەو دیمەنە ناشیرینەوسەرە پێداویەمەوە بچمە تەنیشتی.

سیستەرێك لەولاوە هات و کە گەیشتە راست ئێمە هەڵوێستەیەکی کردو رووی کردە دایکم و وتی «لێی مەگرە کە سەرو چاوی پاك و تەمیز نیە».

دایکم پێکەنی و باوەشی پێداکردم و بەخۆیەوە گوشیمی و بەدەم ماچ کردنەوە پێی وتم «سەد ئەوەندەی تر پیس و پۆخڵ بیت هەر خۆشم دەوێی».

پاش ئەوە، ئەوەندەی پێ نەچوو سیدنی پاپۆڕی (ئێکسماوثی) بەجێ هێشت و منیش لە هانوێل نەمام و لەگەڵ دایکمدا یەکمان گرتەوە. لە پشت باخچەی کێنینگتن ژوورێکمان گرت و دایکم تا ماوەیەك توانای بەخێوکردنمانی هەبوو. بەڵام ئەمە ئەوەندە بڕی نەکرد چونکە دایکم کارێکی وای دەست نەکەوت کە بمانژێنێ و

بروان: ل: ٧

تێبینی

لە ژمارەی پێشوودا نووسینێك بەناونیشانی (داوای یارمەتی بۆ لێکۆڵینەوەی «تذکرە العوام» ی مەلا محەمەدی سیوچی) بڵاوکرایەوە کە نووسینی مامۆستا محمد علی قەرەداغی یەو ناوەکەی لەوەختی لە چاپداندا پەڕی بوو داوای لێ بوردن دەکەین

دەستنووسە کوردییەکانمان

بناغەیەکی پتەوی ئەدەبەکەمانە

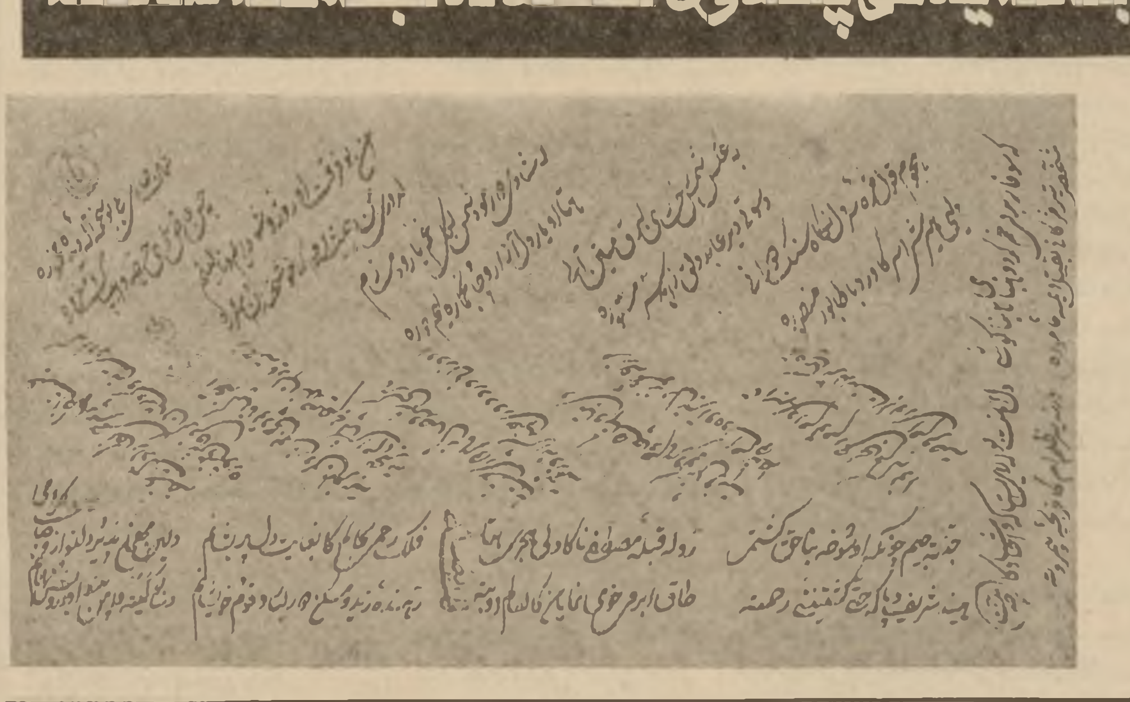

بەرهەمی ئەدەبی کلاسیکیی کوردی سەرچاوەیەکی گرنگ و مەزنە لە سامانی کەلەپووری نەتەوەکەمان گرنگی پێدان و پاراستن و ساغکردنەوەی ئەرکێکی پیرۆزی شارەزایان و ئەدەب دۆستانە، بەراستی ئەو دەستنووسە کوردیانەی تاکو ئێستا بەبێ ناز ماونەتەوەو ساغنەکراونەتەوەو لە کون و قوژبنی مزگەوتەکان داو لەناو باوەڵی داخراودا تەپ و تۆزیان لێ نیشتووە، پێویستە ئاورێکیان لێبدرێتەوەو چالاکانە کۆبکرێنەوەو لە کتێبخانەیەکی تایبەتی و دیاری کراودا دابنرێ و لە لایەن دەستەیەکی ئەدەب دۆستەوە سەرپەرشتی بکرێ.. لەهەمان کاتیشدا ڕێ بدرێ بەو کەسانەی کە شارەزای دەستنووسی کۆنن چاوی پیا بخشێنن و ئەگەر ڕێ نەدرێ ساغیشی بکەنەوە با بەباری سەرنجی خۆیان و هەڵوێستی خۆیان بەرامبەر بەبابەتی دەستنووسەکە دەربڕن.

داخی گرانم ئەمڕۆکە زۆربەی ئەو دەستنووسانە کەوتوونەتە مەیدانی کڕین و فرۆشتنەوەو ئەم دیاردەیەش سەری لەو کەسانە شێواندووە کە بەڕاستی و دروستی و بێ مەبەستی تایبەتی و بەرژەوەندی کەسی هەوڵی ساغکردنەوەی ئەو بەرهەمانە ئەدەن، وەئەمەش ئەو دیاردەیەی خولقاندووە کە مۆڵەتی شارەزایان و ئارەزوومەندانی ساغکەرەوەی دەستنووسی کۆن نەدرێ چاویان بەو دەستنووسانە بکەوێ. کە ئەم دیاردەیەش بە پێچەوانەی ڕێڕەوی زانستیانەیە لە جیهانی ئەدەبیدا.. جگە لەمە ئەبێ ئەوەمان لەیاد بێت کە ئەو دەستنووسانە بەرهەم و موڵکی تاقە کەسێك یان تاقمێکی دیاری کراو نییە، ئەو بەرهەمە بۆ میللەتەو موڵکی میللەتە، وەسەرفرازو دڵسۆزو لێهاتوو ئەو کەسەیە کە دەستوبرد ئەکا لە ساغکردنەوەیاندا، بەڵام ئەم دیاردەیە لای ئێمە بە پێچەوانەی. ئارەزووی ئەدەب دۆستانەوەیە، زۆرجار یەکێ کە شکۆڵێ یان دیوانێکی دەسخەتی بەردەست ئەکەوێ بەڵام کەسانی تر سوودی لێ وەرناگرن.. من بەش بەحاڵی خۆم ئەم دیاردەم بەسەرهاتووە. بەڵام دریغیم نەکردووە لە یارمەتی دانی ئەو کەسانەی کە خەریکی ساغکردنەوەو لە چاپدانی دیوانی شاعیرەکانمان بوون وە چاکترین بەڵگەی ڕاستی قسەکانم ئەو یارمەتییە بوو کە پێشکەش (د. مارف خەزنەدارو محەمەدی مەلاکەریم) کرد لە کاتی لەچاپدانی دیوانی نالیدا..

حەز ئەکەم ئەوەش بخەمەڕوو کە ئەمانەتی عیلمی زۆر مەرجە بۆ کەسێ کە خۆی خەریك بکا بە ساغکردنەوەی بەرهەمی کۆنەوە، گەلێ جار ڕوو ئەدا کەشکۆڵێ یان دەستنووسێ ئەدرێتە دەست کەسێ کەچی پاش ماوەیەك مۆرکی خۆی ئەنێ بەو بەرهەمەوەو بەناوی خۆیەوە بڵاوی ئەکاتەوە.

بەڕاستی گرنگی دان بە دەستنووسە کوردییەکانمان و هەوڵدان و یارمەتیدان بۆ لە چاپدانیان ئەرکی سەرشانی دامودەزگا کوردییەکانە بەتایبەت (کۆڕی زانیاری و دەزگای ڕۆشنبیریی چاپ و بڵاوکردنەوەو زانکۆی سلێمانی ..)، یان هەر هیچ نەبێ کاری لەچاپدانی ئەو بەرهەمانە ئاسان بکەن ساغ کردنەوەی بەرهەمی ئەدەبی هەروا کارێکی ئاسان نییە، بەتایبەتی ئەوەی خۆی خەریك ئەکات بەم کارەوە ئەبێت بگاتە ئەو ئەنجامەی کەخاوەنی بنەڕەتی ئەو بەرهەمە کێیە؟ لە چ سەردەمێکا ژیاوە؟ بەڵگەی بۆ ئەمە چییە، جگە لەمانە ئەبێ جۆری ئەو کاغەزە بناسێ کە بەرهەمەکەی تیا ڕونووس کراوەو ئەو خەتەی پێی نووسراوەتەوە چ جۆرە خەتێکەو ئەو مەرەکەبەی بەکارهاتووە لەچ سەردەمێکا بەکارهاتووە، ئەمانە هەموو مەرجی سەرەکین بۆ کەسێ کە بیەوێ ئەو لێکۆڵینەوەیەی ئەیکا زانستیانە بێت و سەرکەوتوو بێت، ئەمانەو بەلای مینشەوە زۆر پێوستە بۆ ئەو کەسەی کە خۆی خەریك ئەکات بەبەرهەمی کۆنەوە شارەزایی و زانیاری هەبێت لە مەسەلەی ئایینی و تەسەووف و زاراوە فەلسەفییە ئایینییەکان و ڕووداوەکاندا بۆ ئەوەی چارەسەری ئەو گیروگرفتانە بکا کە ئەبنە تەڵەزمێك لە ڕێگای ساغ کردنەوەی بەرهەمەکەدا.. جگە لەمانەش پێوستە کە دەسکاری بەرهەمەکە نەکرێ و ڕەچاوی ئەمانەتی عیلمی بکرێ .. وە لەهەمان کاتدا هەڕەمەکیانە ساغی نەکاتەوە، ئەگەر هات و لە قەسیدەیەکا وشەیەکی بۆ ساغ نەبووەوە چاك وایە ئیشارە بکا بۆ ئەوە کە ئەم وشەیەی بۆ ساغ نەبووەتەوە، .. ئەمە بەشێك بوو لەو ڕەنگەو تێبینییانەی کە دەربارەی دەستنووسی کوردی هەم بوون.

جمال محمد

Institut Kurde de Paris

ئامادەبوون بۆ نەهێشتنی نەخوێندەواری

ئامۆژگای هەولێر..

دوای بلاوبوونەوەی بڕیاری نەهێشتنی نەخوێندەواری ، دامودەزگا ڕۆشنبیری و لایەنە بەرپرسیارەکانی تر لەسەرانسەری وولاتدا ، بەهاوکۆمەکی کردن کەوتنە خۆ بۆ ئامادەبوون لە پێناو سەرخستنی ئەم تاقی کردنەوەو قووڵکردنەوەی ئەو ئامانجانەی بڕیارەکەی لە پێناودا دەرچوو . ئەمڕۆ ، لە شارەکانی وولاتدا ، تەقەللا بەردەوامە بۆ کۆششی زیاتر لە پێناو دروست بوونی مرۆڤی نوێدا . لەکاتی سەردانمانداد لە دەزگا پەروەردەییەکان چووین بۆ ئامۆژگای ئامادەکردنی مامۆستایان لە هەولێر و چاومان کەوت بە بەڕێوەبەری گشتی ئامۆژگاکەو زۆربەی ئەو مامۆستایانەی کە ئێستا لە مەلبەندەکانی نەهێشتنی نەخوێندەواریدا کار ئەکەن .

لەگەڵ بەڕێوەبەری ئامۆژگای هەولێردا :

لەکاتی دووانەکەی بەڕێز بەڕێوەبەری ئامۆژگای ئامادەکردنی مامۆستایانی هەولێر ، ئەو ڕاستییە دەرکەوت ، کە ، لە ئامۆژگاکە ، دەورێکی فراوانی سنوور پێشکەش کراوە بۆ بە شداربوون لەم تاقیکردنەوە پیرۆزەداو ئامۆژگاکە ، دەورێکی فراوانی گێڕاوە بەرامبەر بەم هەنگاوە گەورەیەو وتی : تا ئێستا چەندەها دەورەی تایبەتی ڕێکخراوە بۆ خۆ ئامادەکردن

لە پێناو بنبڕبوونی گرفتی نەخوێندەواری داو ـ٢١ـ مامۆستا ئەرکی سەرپەرشتی ئەم دەورانەیان پێ سپێردراوە ، کە بەردەوام ئەبێ تاسەرەتای ساڵی نوێی خوێندن .

جێگای سەرنجە ، ئەوپەڕی کۆشش لە کاردابووەبۆ ئەوەی لە زووترین کاتدا بتوانین ژمارەیەکی زۆر لە نەخوێندەوارانی پارێزگاکە بێنینە ریزی خوێندن ، ئەمە لەڕێگەی هەوڵو تەقەللای فراوانمان بلاوکردنەوەی هەستی وشیاربوونەوە لە ریزی ئەوانەداو ئامادەبوونیان بۆ دەست پێکردنی ژیانێکی باشترو ڕزگارکردنیان لە کوێرەوەریو دەردی کوشندەی تاریکی نەخوێنەواری

فراوانمن لەگەڵدا ئەکەن ، کەئەمە هەموو ئاواتمانە .

ئەنجا ، مامۆستا «موعتەسم عەلی» وتی : سەرکەوتنی ئەم دەورانە بەلای منەوە ڕێگەیەکی خۆشکەرە بۆ سەرکەوتنی هێرشی نیشتمانی لە پێناو فەوتانی تێکڕای نەخوێندەواری بۆیە ، ئومێد ئەکەین ، کە دەزگاکانی ڕاگەیاندن زیاتر

لە بەردەم هاووڵاتیاندا کردەوەو بەگەورەترین تاقی کردنەوەیەکی مێژوویی ئەدرێتە قەڵەم . سەراپای قوتابیانی ئامۆژگا لە رادەی ئەرکەکەدا هەست بە بەرپرسیاری ئەکەن ، چونکە خۆیان لەبەردەم مەسەلەیەکی مێژووییدا ئەبیننەوە ، کە خزمەتی مرۆڤو سەرکەوتنی ئەم

بە گوشادی ئەوەی دەرخست ، کە لەیەکەم ڕۆژی دەست پێکردنی ئەم دەورانە هەستی بەلەدایك بوونەوەیەکی نوێ کردووە . چونکە لەمەلبەندەکانی نەخوێندەواریدا ، بەشدارە لە خزمەتی مرۆڤ ، وە هەمو هیوای ئەوەیە کە کاربکات بۆ بەردەوامبوون لەم سەرکەوتنە مێژووییە . خۆی ئەڵێ : لە چونە ژوورەوەی پۆلەکاندا ، نەخوێندەوارەکان چاوەڕوانی چاندنی زەردەخەنەیەکی نوێ بۆ ژیان لە ئێمەداوا ئەکەن . بۆیە ، بەرامبەر بە هەرچی گیروگرفتێك ، یا هەر هیلاکییەك بیر لە تەقەللا زیاتر ئەکەینەوە .

وە کاك ـ اسماعیل ئەنوەر ـ هەمان ڕاستی دوویات کردەوەو ووتی : هەمو ئاواتم ئەوەبوو ، کە بتوانم دنیای روناکی بە مرۆڤێك ببەخشم . جێگای شانازییە کە نەخوێندەوارێکی کڵۆل ، دوای ئەم دەورانە نامەیەکی بۆ کوڕەکەی نووسیوەو ئەڵێ ، بمبوورە لە هۆی سەرنەدانم بۆلاتان ، چونکە ئێستا لە مەلبەندی نەخوێندەواریدا ئەلفو بێم لە هەموو شتێ خۆشتر ئەوێ » .

کاك ـ محسن قادر ـیش ، کە مامۆستایەکی دەورەکەیە ، ئەوە ئەخوازێ کە دەورەکانی قەلاچۆکردنی نەخوێندەواری زیاتر بایەخی پێبدرێن و بەردەوام بێ ، هەروەکو مامۆستا « صالح رشید »یش هەمان خواستی دوویات کردەوە .

« خوشکە » شاهیرە اسماعیل » وتی : تائێستا زۆر جێگای داخە کە زۆر ئافرەت لە ئەنجامی نەبوونی خوێندندا لە بچوکترین وردە مەسەلەی ژیان ناگات .. بۆیە ، سەرەڕای بەرپرسیارییە مێژووییەکە بەردەوام هەستبە خۆشەویستییەك ئەکەین بەرامبەر بەم تاقی کردنەوە ، کە ، بە گەورەترین ڕووداوی شارستانی دائەنرێت .

سێ مامۆستای سەرپەرشتیکەر :

لەو دانیشتنەدا ، کۆمەڵە مامۆستایەکی تر بەشداربوون ، کە ، راستەوخۆ سەرپەرشتی کاروبارو گیروگرفتی مەلبەندەکانی نەخوێندەواری ئەکەنو بەرپرسیاری سەرکەوتنی ئەم دەورانەیان گرتۆتە ئەستۆ .

مامۆستا ـ فەیتەران موتەلب ـ باری سەرنجی خۆی بەرامبەر بە دەورەکان دەربڕی ووتی :

لە ڕاستیدا ئێمە چاوەڕوانی ئەو هەمو سەرکەوتنەمان نەئەکرد ، چونکە تەجرەبەکە ، خۆی لە خۆدا کارێکی قورس بوو ، بەڵام جێگای شانازی بوو ، کە نەخوێندەوارەکان لە گوندەکاندا خۆیان ناونوس ئەکردو بەشدارییەکی

بایەخ بدەنە ئەم لایەنە لە ڕێگەی بلاوبوونەوەی هوشیاری لە ریزی جەماوەردا .

تاقی کردنەوەیەکی گەورە

بەڕێز ـ اکرم مولود ـ لە لیژنەی یەکێتی قوتابیانی ئامۆژگا ، باسی ڕۆڵی یەکێتییەکەی کرد لەم هەنگاوە نیشتمانییەداو وتی : ئەم بڕیارەی سەرکردایەتی شۆڕش ئاسۆیەکی نوێی

تاقی کردنەوە مەزنە ، بەندە بە تەقەللای کۆمەڵی .

خوشکە « نوال عزالدین » مامۆستای دەورەکە وتی : ئێمە ، سەرکەوتنی ڕاستەقینەمان لە یەکەم ڕۆژی دەورەکانەوە هەست پێکرد ، چونکە ، نەخوێندەوارەکان لە ئێمە زیاتر تامەزرۆی ئەم ڕێکەوتەبوون لە دایك بوونی ڕاستەقینە

« فاتیمە محەمەد » مامۆستایەکی تری دەورەکەیە ، زۆر

بەرەو هەڵمەتێکی نیشتمانی گشتی بۆ نەهێشتنی نەخوێندەواری

لە بنەماکانی ئیستراتیجیەتی نەهێشتنی نەخوێندەواری

نەریمان

بنەمای چوارەم : گرنگیتی بڕیاری سیاسیو ئیرادەی گەل :

نەخوێندەواری نیشانەی دواکەوتنە لە ڕووی سیاسیو کۆمەڵایەتیو ئابورییەوە ، ئەم گیروگرفتە ـ واتە نەخوێندەواری ـ چەند ڕوویەکی هەیە لەبەر ئەمە مایەی بایەخ پێدانە لە نەخشەکانی پەرەسەندنی گشتی وولاتدا ، ئەمەش بەوە جێبەجێ ئەکرێت کە لەدەسەلاتێکی هەرەبالاوە بەبڕیارێکی سیاسی پاڵ پشت بکرێت تاوەکو ئەم بەر نگار بوونە گشتییە بێتە پێویست لەسەر شان هەموو ئەو کەسانەی کە لەجەرگەی هەڵمەتەکەدا ئەجەنگێن ، چ لەبارەی نەخشە لەمەیدانی بێت یان لە بارەی ڕاپەڕاندنەوە هەروەها لە هەموو چالاکییەکانی ئەم کۆمەڵگایەماندا چ لەمەیدانی ڕەسمیو چ لەناو میللیشدا .

بڕیاری سیاسیو ئیرادەی بەجەختی گەل هەردوو لایان بە پریسکی ڕاپەڕینی بزوتنەوەی کۆمەڵایەتی گشتی ئەژمێردرێن کە لە توانایدا هەیە بەرنگاری دواکەوتن لە کۆمەڵگاکەماندا بکات .

بنەمای پێنجەم ئاڕاستاکردنو بەکارهێنانی توانای گەلو جەماوەر لەپێناوی

بزواندنی یارمەتیدانی زاتی لەم جەنگەدا :

بەپێی ئەم بنەمایە پێویستە هەر توانایەك لەباری جەماوەردا هەبێت گرد بکرێتەوەو هەموو پێویستیەکی زانستیو مادی پێ دابین بکرێ هەروەها ئەبێت پاڵ بە ڕێکخراوە جەماوەرییەکانەوە بدرێت بۆ هاوبەشی کردن لە چوونە ناو جەرگەی ئەم جەنگەداو هانی هەموو ئەو توانا زاتییانە بدرێت کە لە مرۆڤدا هەیە تاوەکو ئەم جۆرە یارمەتیدانەش دەورێکی ڕەسەن لە گۆڕەپانی ئەم خەباتەدا وەربگرێت بەمەش ئەختێ لە ئەرکی سەرشانی حکومەت ئاسان ئەکرێتەوە .

بنەمای شەشەم : گرتنی ئەو سەرچاوانە کە نەخوێندەواری لێوە هەڵ ئەقوڵێن :

زۆربوونی نەخوێندەواران بەژمارەو قەوارەوە ڕاستییەکە بەستراوەتە گیروگرفتی فێرکردن لەپلەی سەرەتاییدا ، لە توانای ئەم پلەدا نەبوو هەموو ئەم کەسانەی کە لەتەمەنی خوێندندان وەریان بگرێ هەروەها بەرنامەو پەیڕەوی ئەم پلەیە زامن نەبوو بەوەی ئەو منداڵەی ئەم پلەیەی تێپەڕ نەکردبێت لێی پاشگەز نەبووبێت ـ واتە لە خوێندەواری ـ لەبەر ئەمە پێویستبوو نەخشەو پیلانێکی ئەوتۆ بکێشرێت کە هەموو ئەو کەسانەی کە لە تەمەنی خوێندنی سەرەتاییدان ئەبێت بێنە بەر خوێندنو وەربگیرێن لەسەر ئەم بناغەیە خوێندنی پلەی سەرەتایی کرایە تەوزیمی (ئیلزامی) ، بەم هەنگاوە توانرا ئەو سەرچاوەیە بگیرێتو تووند ببەسترێت کەلێوە نەخوێندەواری هەڵ ئەقوڵا سەرڕای ئەمەش چاوگێڕانە بەو پەیڕەوەی کە جارانی لەسەری ئەڕۆیشتنو هەموو نوێکرانەوە .

بنەمای حەوتەم : ئەبێ فێرکردن چ لەناو قوتابخانەو چ لە دەرەوەیدا یەکتر تەواو بکەن :

ئەمەش بەوە پتەو ئەکرێتەوە کە پردو لقو پۆپیان لەنێواندا بکرێتەوە تاوەکو ئەو کەسانەی لە چنگێ نەخوێندەواری دەرهێنراون لەسەر فێر بوونەکە یان بەردەوام بنو نەهێنراون لە پایەیەکی نزمی نەخوێندەواریدا بمێننەوە چونکە لەوانەیە ئەم جۆرە نیمچە خوێندەوارانە پاشەو پاش بەرەو نەخوێندەواری بگەڕێنەوەبۆ بەربەست کردنی ئەم مەترسییە ئەبێت فێرکردنی ناو قوتابخانەو فێرکردنی دەرەوەی قوتابخانە چ لەڕووی نەخشەکێشانەوە بێت یان لەڕووی ڕاگەیاندنەوە ئەبێ یەکتر تەواوبکەن

بنەمای هەشتەم : بەشێوازێکی زانستییانە بەرەنگاری ئەم گیروگرفتە بکرێ :

جاران کە بەرنامەکانی قەلاچۆکردنی نەخوێندەواری لەئارادابوو بە شێوەیەکی کلاسییانە چارەسەری ئەکرا لەئەنجامدا ئەوەبوو بەشێکیان سەرنەکەوتن بوو .. بەڵام بۆ ئەم هەڵمەتە نیشتمانییەی ئەمجارەمان لەسەربناغەیەکی زانستییانە نەخشە بۆ نەهێشتنی نەخوێندەواری کێشراوە هەروەها لە چوارچێوەیەکی نوێداو بەپێی شێوازێکی زانستییانە بەرنامەی بۆ سازکراوە ، ئەم بەرنامەیەش هەنگاو بەهەنگاو جێبەجێ ئەکرێتو هەڵیش ئەسەنگێنرێت .

بنەمای نۆیەم : بەکار هێنانی هاندەری جۆربەجۆر لەم بەرنگاربوونە گشتییەدا :

لەبەر ئەوەی نەخوێندەوارەکان هەموویان ـ لەگوندبن یان لە ناوشار لەبیابان دابن یان لەسەر شاخەکان ـ بەرەو چوونە مەلبەندەکانی نەهێشتنی نەخوێندەوارییان بدرێن هاندەری کۆمەڵایەتیو ئابوریو کارکەری ئەوتۆیان بۆ تەرخان کراوە کە لەگەڵ پێویستییەکانی ژیانیاندا بگونجێتو ببێتە هۆیەکیش بۆ دوانەکەوتنیان لە بە جێ هێنانی ئەم ئەرکە پیرۆزەیان .

بڕوانە ل : ٧

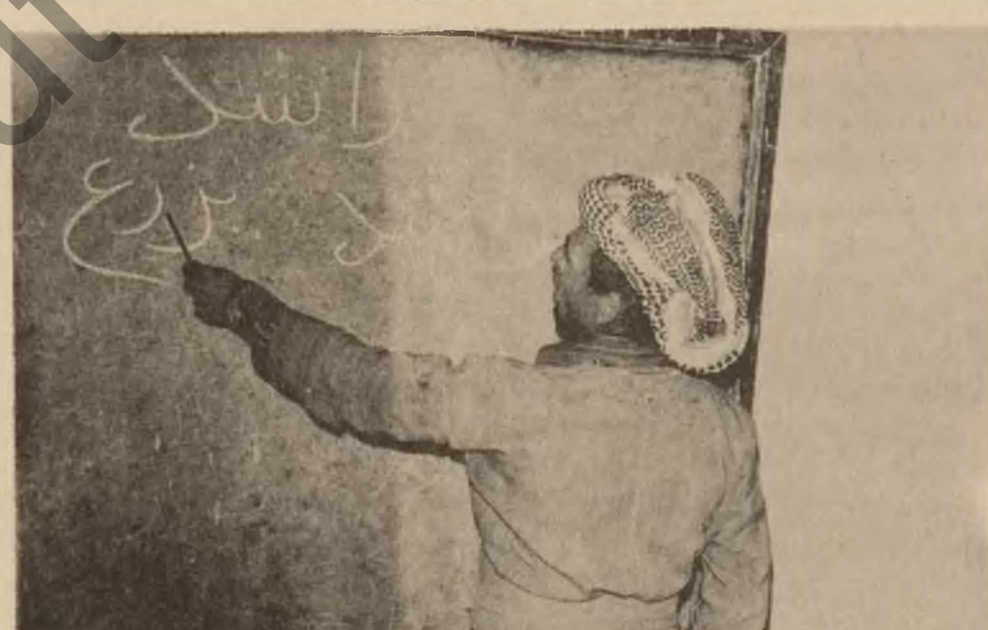

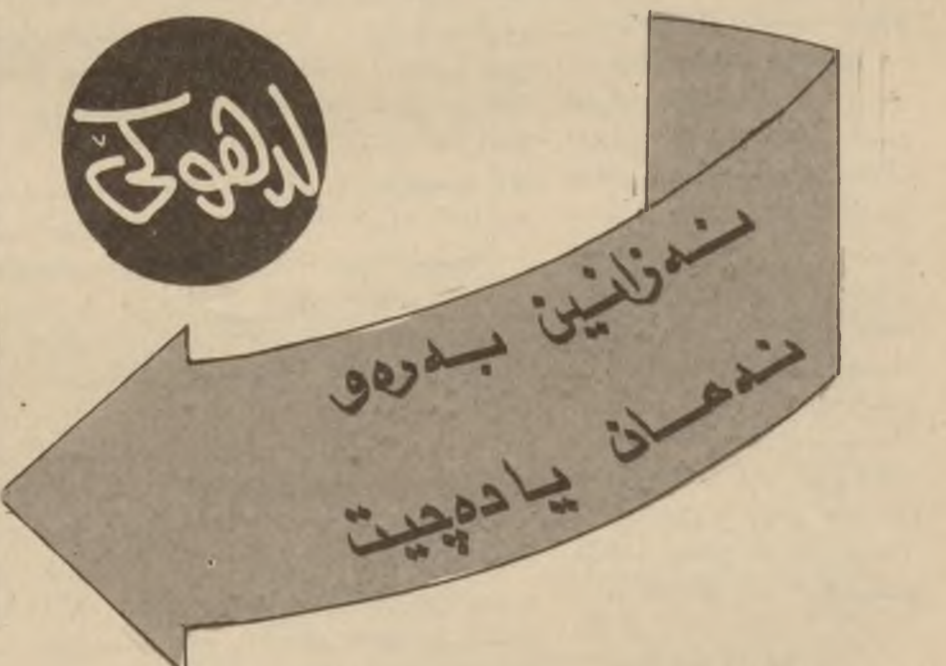

میللەتێ عیراقێ بگشتی بەرەو فڕکرنا تاریێو نەزانینێ یێ کەفتیە رێ . یەکەمجارە هێرشەکا هوسا یا مەزن بهێز تێتەکرن بو فەبراندنا نەخویندەواریێ . بێگومان کارەکێ هوسا مەزن یێ پڕ گیروگرفتو رویپ بسناهی برێڤە ناچیت پێدڤی زاناو رێڤەرێت بێهن فرەهە ، چمکی دێ رێکا ناڤارویبارەکی گوهرن کو هزار سال پێترە تێرا دچیت هەلبەت پارێزگەها دهوکێ ژی یا بێ بشكو باهر نینە ژڤی کاری .

ڕێڤەبەریا ڤەبراندنێ بهەمێ زەفەرا خو یا کەتیە کەرخا رێکێ هێدی هێدی یێ مەلبەندا ڤەدکەن .

برادەرەکێ بەرپرسیار گوت تاکو ١ـ٢ـ١٩٧٨ دڤێت ٣٢٧١٣ کەس بچنە مەلبەندا نهو مە (١٨٦) مەلبەند

بو ژنو میران یێت ڤەکرین ١٢٤٢٦ کەس دەوامێ لێدکەن . گیروگرفتێت مە یێت سەرەکی ترومبل بو ڤەگوهازتنێ دکێمن ، ئو جهـ ژی یێ کێمە لەوا ئەم نەشێین مەلبەندا زێدەکەین لبازێرێ دهوکێ ، زێدەبار دەواما خویندنگەها دەستپێکر ئەم هەمی دزانین مروڤی نەخویندەوار بدرستی رێکا خو نزانیت هەست ببەرژوەندا خو ناکەت لهەمی دەما لەوا تشتەکێ سەیر نینە هەکە مروڤێ نەزان بەروڤاژی بزاڤـ نەخویندەواریێ کار بکەت

یافەرە ماموستا بزانن کا دێ چاوا کێشنە خویندنێ . برادەرێ بەرپرسیار روهنکر کو دەواما مەلبەندا دڤێت

زیانێ نەگەهینیتە خەلکێ رامان ئەوە کو لوی دەمی بیت هەکو خەلك کارێ خو تەمام دکەن دیسان دڤێت جهەکی

لهەر مەلبەندەکی ترخان کەن بو زاروکێت ژنکا هەر وەسا یافەرە مەلبەند نزیکی مالێت نەخویندەوارا بن ئو ماموستایێت ژنکا ژنك بن ئو یێت مێرکا مێرك بن . لڤان روژێت بدەست نەهێلانا نەخویندەواریێ گری هندەك گیروگرفتێت دجهێ خودانە چێبون بەلێ نەبون رێگرو ئاستەنگ ئەو کار باش یێ بڕێڤە دچێت ئەو گرانیا لبەر خەلکێ یا سڤك دبیت یا فەرە لسەر ماموستا سەرەدەریا خو بێهن فرەهی دگەل شاگردا بکەن زانستا دەرونی قازانجێ ژی وەرگرن .

صدیق علی

فەقیێ تەیران

ئەوی ئەڤ ناڤە هەلبژارتی یە یان خەلکی گوتی‌یە؟!

عبدالرحمن مزوري

فەقیێ تەیران ئەڤ شەهسوارێ (خانی)یێ مەزن ناڤێ وی دمێرگا مەم و زینێ‌دا چاندی ، ئەڤرو لبێدەرا وی گەلەك پسیار ییت کۆمبوین و جەمیاین کانێ کێ ئەڤ ناڤە بو هەلبژارتی‌یە ئەوی یان خەلکی ؟! کانێ فەقیێ وازو تەیرانە یان خەلکێ گوندێ تەیرانە ؟! دڤێ گوتارێ‌دا لدیف لوولو وادەیا زانینا خو یانزم دێ بەرسڤا پسیارا ئێکێ دەین ، بڤانەهیا خودێ بەرسڤا پسیارا دوێ دێ کەڤیتە بەر شالوکا گوتارەکا دی .

فەقیێ تەیران گەلەك ناسناڤو (تخلص) هەنە یان ئەوی هەلبژارتی‌نە یان خەلکی ، کو نهو هەمیان دێ گێژکو بێژنگ‌کەین دا ژێک جوداکەین و ڤافێرین .

١ ـ فەقی هێشەتێ ،

کو بهزرا من ئەڤە خەلکی یا وەگوتیێ ژبەر هۆزانا :

ئیرو وەرن لێزم وەرن
جیرانو خەلکێ هێشەتێ
هون رایەکی لمن بکن
ئیرو ڤەوی گریا مەتێ(١)

ئاشکارە (هێشەت) دمالکا بورێ‌دا نە ناسناڤێ فەقی‌یە ، بەلکو ناڤێ گوندەکی‌یە یان باژێرەکی یان دەڤەرەکێ کو چو پەیوەندی‌یا مە دگەل نینە .

٢ ـ فەقیێ گەرۆك ،

ئەڤ ناسناڤە دهۆزانێت ویدا ئەوێت حەتا نهو هاتینە بەلاڤکرن بەرچاڤ نەکەتی‌یە ، ئاشکارە دیسان خەلکی ئەڤ ناڤە گۆتیێ چونکی گەلەك دجەوری‌و دگەریا مینا هێژا ص.ب. ئامێدێ بو چوی . (٣)

٣ ـ (میم و حێ)

کو کورتکرنا ناڤێ (محمد)ێیە ، مشە دهۆزانێت ویدا هاتی‌یە ، ئانکو ئەوی ئەڤ کورتکرنە ژخورا هەلبژارتی‌یە نەخەلکی ، ژبەر کیم دەلیڤەو دەرفەتێ ئەم نکارین گەلەك غونێت شعری دانینە بەرچاڤ ئێکێ دو نمونە بەسن بو پشتەڤانی‌یا هەر هزرەکا مە بڤێت دخالێت داهاتی‌دا مۆکم‌و قاهیم کەین ، ئەڤەژی نمونێت (میم و حێ) مینا هۆزانڤانی داینە قەلەم :

(میم و حێ) عاقل فەدمردا
سجلەیا عشقێ‌و دمردا
لەو قەلەم ئانی بسەردا
مەعفوێ غوفرانم ئەز (٣)

یان وەکی جزیری سلاڤژێرا شاندین :

سەلامێن ملیاکەتان
بێ حەددو بێ حسێبن
شوبهەتی ئاڤێن شەتان
ژ مەلا ل (میم و حێ)بن (٤)

٤ ـ (محمد) :

ناڤێ شاعری یێ ژراستایە ، مشە دشعرێت خودا بکارئانی‌یە و نڤیسی‌یە ، واتە خەلکی ژێران نەدیتی‌یە و هەلبژارتی‌یە ، وەکی دبێژیت :

ل (محمد) حەفت فەلەك چونە
ژ هیجرەت دمور گەلەك چونە
هزار سال چل‌و یەك چونە
ئەڤ غەزەل هاتە دیارە (٥)

٥ ـ (مەکسي)

کو ژناڤێ باژێرێ (مەکسێ) هاتی‌یە وەرگرتن ، نە دویرە باژێرێ ژ دەیکبونا هۆزانڤانی‌بیت مینا ص.ب. ئامێدی بو چوی ، ئەم گەنگەشێ لسەر باژێرێ وی ناکەین ئەو دێ بیتە بارا گوتارەکا دی ، وەکی مە دسەرێ نڤیسینێ‌دا دایە قەلەم‌و خویاکری ، ئەڤ ناسناڤە ژی کو (مەکسی)یە ، شاعري بخو هەلبژارتی‌یەو زێدەبار دحیکایەتا (شێخێ سەنعانی)دا بکارئینایە وەکی :

(مەکسی) ژعشقێ سوهتی‌یە
ئەڤ شعرێ شێخی نوهتی‌یە
مالێ خو تێدا گوهتی‌یە
ژعەین‌و لاما هیجرەتێ (٦)

یان وەکێ :

(میم و حێ) سۆتیێ عشقێ
ل دەه سەدو سالا سیێ
(مەکسی) ژوێ مەی مەستیێ
تطویل دکەت حیکایەتێ (٧)

٦ ـ فەقیێ تەیران :

هۆزانڤانی ئەڤ ناسناڤە دشعرێت خودا بکارئانی‌یە ، ئانکو ژێ رازی‌بویە لەوان دانایە ناڤ ڤەهاندنا هۆزانان ، نەدویرە هندە بێژن خەلکی‌بو هەلبژارتی‌یە پاشی شاعری بکارئانی‌یە ، ئەڤ ئاخفتنە چێدبیت بو هەمی ناسناڤێت دێیت شاعری وەکی : میم و حێ ، محمد ، مەکسی ژی بێتە گۆتن ، واتە خەلکی هەمی ناڤێت وی هەلبژارتی‌نە بەس بکارئینان ژوی بو !! باشە چەوان شاعرەك ژ ناڤەکی رازی‌نەبیت دێ دهۆزانێت خودا بکارئینیتن ؟! ئاشکارە ئەڤ ناڤە بدلێ فەقیێ تەیران بویە لەورا هەلکێشایە ناڤ تەڤنێ راچاندنێ وەکی :

ناچیم دیوانێ میرو حاکما
فەقی یێ تەیرا رەبەنێ دلا (٨)

یان :

ئەو دەهەڤسێ‌دا
هەسیدو ژارکرن
فەقی یێ تەیرا
تەنگەزارکرن (٩)

ئەڤ هەردو مالکێت دیماهیێ د. عزالدین مستەفا رەسول ژ براڤۆکا (گول بهار) ئەوا نڤیسەڤان (ئارمینێ چاچانی) سالا ١٩٥٧ز لیەریڤان گەهاندی‌یە چاپێ ، هەر ئەوی نڤیسەڤانی سالا ١٩٧٤ز قەفتەکا دی‌یا هۆزانێت فەقیێ تەیران لبن ناڤێ (تەنبور) کو (تەمبور)ە بزاراڤێ مە ، دیسان لیەریڤان چاپکری‌یە .

براستی من ئەڤ هەردو براڤۆکە نینن‌و نەخاندینە ، لێ ژوان مالکێت د. عزالدین دگۆتارا خودا : فەقیێ تەیران ژیان‌و بەرهەمی (١٠) ، بەلاڤکرین خویاو ئاشکاردبە ، کو کێش‌و قافیێت وان دشکەستی‌و لەنگن ! ئەڤە ژی نە ژ رەوشت‌و تیتالێت شاعرەکێ شەهوارن وەکی فەقیێ تەیران !

بەری من هێژا ص.ب. ئامێدی ئەڤ راستی‌یە دهاکاری‌دا هژمارا «٣٨٨» دانایە بەرچاڤان ، لێ چونکی ناڤێ (فەقی) دوان شعران‌دا هاتی‌یە ، بهزرا من حەتا هێشتا بەلگەیێت نوی‌و مۆکم‌تر بدەست مە نەکەڤن ، ئەم زێکا نەشێین‌و ناکارین ئەوان شعران پاڤێژین‌و بدەینە لایەکی .

دیماهیێ (فەقیێ تەیران) کو ئەڤ ناڤە ژخورا هەلبژارتی‌یە ، ژێ رازی‌و بدلێ وی‌بویە ، لەورا وەکی بو مە خویاو ئاشکار بوی ، لێ نەکری‌یە ، ئێخستی‌یە ناڤ تەڤن‌و ڤەهاندنا شالێت شعرێت خو ، ئبانەهیا خودێ دگۆتارەکا دی‌دا دێ لبەرسڤا ڤێ پسیارا داهاتی گەرێین کانێ ئەو ـ واتە فەقی ـ فەقیێ وازو تەیران بویە یان فەقیێ گوندێ تەیران بویە ؟!

سەرەکانی :

(١) ص. ب. ئامێدی گۆڤارا : رۆژی کوردستان ـ هژمار : ٢٥ ـ ٢٦ ، ب : ٥٧ .

(٢) ص. ب. ئامێدی گۆڤارا : نوسەری کورد ـ هژمار : ١٠ ب : ك١ .

(٣) عبدالرقیب یوسف دیوانا کرمانجی ـ نەجەف ١٩٧١ ـ ب : ٢٥ .

(٤) زڤنگی دیوانا جزیری ـ قامشلی ١٩٥٨ ـ ج ٢ ب : ٩١٥ .

(٥) زڤنگی دیوانا جزیری ـ قامشلی ١٩٥٨ ـ ج ٢ ب : ٩١٤ .

(٦) د. عزالدین مستەفا رەسول گۆڤارا : کولیجی ئەدەبیات ـ هژمار : ك١ ـ ب : ١٩ .

(٧) هێژا عزیز عەلەوی واسی خاند ، د. عزالدین ئەو مالك برەنگەکێ دی نڤیسی‌نە ، سەیدا ص. ب. ئامێدی مالکا دیماهیێ تبنێ نڤیسی‌یە ئەوی ژی وەکی مە دانایە . بنێرە : د. عزالدین مستەفا رەسول گۆڤارا : کولیجی ئەدەبیات ـ هژمار : ١٥ ب : ١٩ . دیسان : ص. ب. ئامێدی هاوکاری ـ هژمار : ٣٨٨ .

(٨) (٩) د. عزالدین مستەفا رەسول گۆڤارا : کولیجی ئەدەبیات ـ هژمار : ك١ ـ ب : ٣٥ .

(١٠) ژێدەرێ بەرێ .

دێم بهار

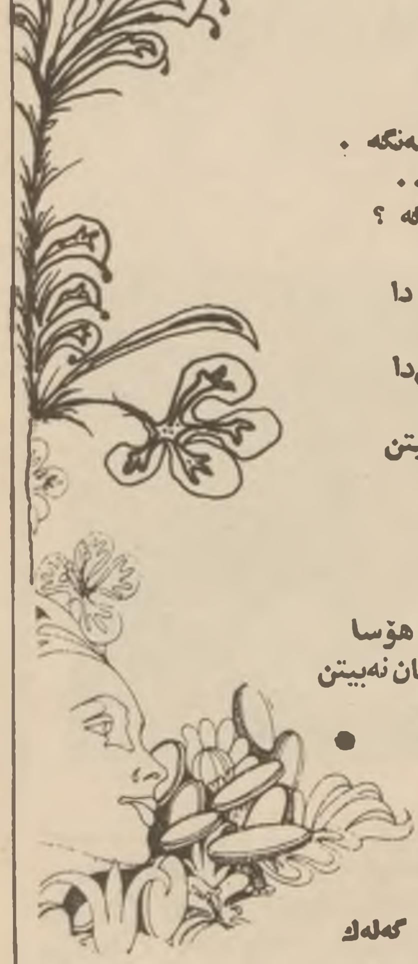

دێم بهار
نێ دێمی تە ...
بهارە گەلەك درەنگە
ئو پرچێ تە ..
پاییزن گەلەك درەنگە
ئو پرچێ تە ..
درێژە ، بیشەنگە .. شەنگە .
گرنژینێت تە دەرینە ..
گریێ تە بۆچی بێ‌دەنگە ؟
ڤیانا تە ..
گورگە هەر ددلێ من دا
رەهێت خۆ بەلاڤەکرن
حەتا خۆل‌مەژی‌یێ من‌دا
چەند ببرم
دێ شینبیتن
چەند ب سۆژم
هەر هار دبیتن
توڤەکێ دوومە درێژە
دمینیتن .. نامریتن
ئاخ بۆ من ژدەردەکێ هۆسا
دەرد هەبیت دەرمان نەبیتن
×
● یارا من شرینا چەلەك
ب‌کە کەنی
ب‌کە هەوار
ب‌کە گری
بوان چاڤێن بەلەك
دا بزانم تە ئەز دڤێم گەلەك
جانا من گولا بەهارێ
ژ رکا خۆ نەهێیە خوارێ
نەبێژە دەورانە فەلەك

محسن قوچان

مشیان

ابراهیم سلمان

هەرو ئێڤاریا درونیشستە سەرێ وی گرگێ بلند لهنداڤی گوندی .. دا دیربینا خو ژ کالوخکێ وێ دەرئێخیت ئو دەستێت وی دلبەرزین ژ خەربیا .. دا دیربینێ دەتە بەر جاڤێت خو ئو بەریخودەتە پەنجەرکا مالا ئەڤینداری ..

هەرو لوی دەمی دا دلبەر هێتە بەر پەنجەرکێ جاڤێت خو کەتە تیروشك دا سەرێ گرکی ببینیت .. دڤیا کو ریکا دکەڤیتە مابەینا گرکێ هنداڤی گوندی ئو جاڤێت وێ دپەنجەرا ماندا ببانە بهوستەك .. دەستێ خو هاڤێتبا دیربینا خوشتڤیێ خو ژبەر جاڤا ڤەکربا وهێدی بەرێخودابا دەریا دناڤ جاڤێت ویدا .. بزوتێت‌ئاگری دناڤدا دیتبانە .. پاشی روبباریت بوش لسەر بزوتادا بەردابانە کو کوشتنا ڤەمراندنا ئاگری هاتبا .. جاڤێت وی دابنە قەفتەکا هوزانا کەڤنە دناڤ داڤێت پرچاوێدا .. هێدی هێدی هوزان دا خو بژاڵەکن لسەر هەمی رەخێت سەرو جاڤا .. دەستێ خو درێژکر دا دیربینێ ژ جاڤێت هەڤالێ خو ڤەکەت .. لەشێ وێ دا دپەنجەرێدا کەڤیت ئینا بەرێخودا خو ئو بخو کرەکەنی .. پاشی دناڤ خەما وەربو .. لسەرێ گرکی ژی هەڤالێ وێ بدەستێ چەپێ دیربینە گرتبو دەستێ راستێ هێدی‌بلند دکر داکو بهاڤێتە رویێ وێ بەلێ‌هەکو دیتی‌دێ دپەنجەرێدا کەڤیت .. دیربینە ژبەر جاڤا چو .. هشیاربو ، دیت‌ئەو حەلانێ لسەر روینشتی یێ تەزی بو .. هندە روژ چو ئاڤا .. شەڤ دێ لکرو ملا گەرێت تاریێت خو لسەر هەمی رەخا دادەت .. هەمی روژا حالێ هەردو گەنجا ئەڤەبو .. جارەکێ بو درەنگی شەڤ هێشتا یێ روینشتیە.. لو رێنا گورگا لئاقارا مشەبو .. گوند کەربو تاری لهەمی مالا بەلاڤەبو .. دەمێ پوڤکرنا لە میبو خەلکی لەمپێت خو ڤەمراندن .. ئەو ژی هێدیکا رابو بگرکیدا هاتە خارێ .. بەلێ نەوەکی هەرو .. هەرو بشتا خو ددا گوندێ دلبەرێ ئو قەستا گوندێ خودکر .. ڤێ جارێ قەستا گوندێ هەڤالێ‌کر .. گەهشتە دورێت گوندی .. هندەك صە رەوینێ

.. های ژێ نەبو .. دلێ وی پێ بترسە .. جاڤێت وی لکولانا دگەریێت .. گەهشتە بەر دیوارێ مالا وی دڤێت .. سەرێ خو بلندکر دیت کو روژ ژپەنجەرێ دەرکەت ..

● تو هاتی !!..

ـ ......

● جاڤێت من دروون ..

ـ ......

● باخڤە ...

ـ بهێلە تێر بەریخودەمە جاڤێت تە ..

● ها ..

ـ دا نجەندقم .. دا بسوژم ..

کچکێ دەستێت وی گرتن ئو تژی مێلاکێت خو بێهن‌کرێ .. جاڤێت خو دانابونە سەرك .. سەرخوشببو بدیتناوی .. کورکی سەرێ خو بدیواریڤەنا .. جاڤێت خو نقاندن دەستێت وی مانە دناڤ دەستێت هەڤالا ویدا.. کەسێ هایژ کەسێ نەما .. بشتی بێهنەکا درێژ کورکی زانی تشتەکێ کەل یێت دناڤ تبلێت ویدا دچیتەخارێ .. جاڤێت خو ڤەکرن لبەر تاڤە هەبڤێ دیت کە تشتەکێ بسەر صوریفە پێ ژ تبلێ دمردکەڤیت .. تبلا وی یا ددەڤێ یارا ویدا دل‌نەدا دەستێ خو بکێشیت.. دەڤێ خو نێزیکی گوهێ وێ کر ..

ـ تە تبلا من خار !!

● ......

ـ ج پاتە نینن ؟..

● .. راوەستە ..

لنور خو زڤری لەوەندیێت گرێدای ژێك ڤەکرن .. لەوەندیەك دا بەر ددنانێت خو دەنگێ دراندنا پاتەی دژوارهات .. پاتە گرت ..

● کا دەستێ خو بدەڤە ..

دەستێ خو درێژکر .. بەری پاتەی تێ بالینیت .. لێڤێت خو دانانە سەر برینێ لێڤێت خو بخوینا وی صورافکرن .. پاشی تبلا وی گرێدا ..

● ئەڤە من تو دوری

ـ ....

چونە دخەوەکا گراندا هەردو ژێبرڤە .. روژێ تیر خەو کربو .. قاسدێت خو بەرێ خو دهنارتن ..

ـ ئەڤە بو سپێدە !!

● ها ...

ـ بخاترا تە ..

بانگینێ جڤاتا «ئەدوا» تۆرڤانێت کورد ل دهوکێ

« زێرەڤان »

جهێ سەربلندی پێ خورین ، دل گەش و بەختیاری‌یە بزاڤا خورت‌و تۆرڤانێت کورد روژا (٢١ـ٩ـ١٩٧٨)یێ ل دهۆکێ کری ، ژبەرکو دەڤەرا پەهدینا هێژ دەڤەرەکا پاش‌کەفتی‌یە بەرانبەری دەڤەرێت دی ییت کوردی ل عیراقێ ، ئەو پاشکەفتن ژی بێ گومان ژبەر بار و زروفێت خومالی بویە کو ئاستەنگ و کێزم درێکا خورت، تێلاز و خەمخوریت شوینەواریت باب و باپیران دانانە کو خرڤەکەن و بپارێزن وەکی دەڤەرێت دی ییت کوردی .

ئەو بانگینەجڤات یا تۆرڤانێت کورد ل دهوکێ ـ گرێدایی ب ئانەهیا خودێ دێ بتە بەرێ بنکەهی بۆ گەلەك بانگینێت دی ، ییت دێ بێ ڤەمان د دویرا هێنە گرێدان ژبو روهنکرن و خویاکرنا لایێت ئالوزیایی ب گرێ و کویری و نەراست ژ تور و روشەنبیریا کوردی یاکو گەلەك ژێ هێژ کەرستێ خاڤە و بەلاڤە ، بێ سەر و بەرە ، چو دەستێت دلسۆژ و شەهرەزا ژ بو نەچوینە کو خرڤەبکەن ، لایێت ئالوزیایی و ب گرێ ڤەکەن هەلکەن ، ب سەر وبەرکەن‌وراست و روهن بکەن ، زێدەبار تۆرێ کوردی یێ کلاسیکی ، یێ کو هێژ ژ گایی گوه نەهاتیە نڤیسین ، ئەوێ نڤیسی ژی ل فەرۆز و جوکلێت نقشتا ، بێ سەر و بەر ، دویکێلکی ، حوبرڤەدایی‌و نەخۆش خوینە .

ئەو بابەتێ دوێ بانگینەجڤاتێ‌دا هاتیە پێش کێش کرن و گێنگەشە ل سەر هاتیە کرن ، بێ گومان ژ بابەتێت ئێکجار ب نرخ و بهایە ژ تۆرێ کوردی ، نەمازە ژ لایێ وەلاتپاریزی و کوردپەروەریێ‌ڤە ، ژبەرکو دەم و چەرخێ خانیێ نەمر درویشمێ کوردپەروەیێ بلند کری ، مللەتێت ئەورویایی وەکی کروسکا (کەلەبابا) هەڤریشی سەرێ ئێك و دو بیون ژبو کاسولیکیێ و پروتستەنتیێ ، هەر وەکی وان ژی ل وەلاتێت بوموسلمانا ل رۆژهەلاتا نا ڤین‌و ناڤەراست ئێك و دو ڤەبراند ژ بو سنیتی و شیعاتیێ(١) . پاشی دەرباری خویندنگەهێا خانی یا کوردپەروەریێ ئاخفتن و کارێ وێ د هۆزانڤانێ نەمر حاجی قادرێ کویی‌دا کری پاشی چژیە ستامبولێ ب هەڤبەرکرنا مالکێت هۆزانێ ژ دیباجا مەم و زینا رەنگین یا خانی دگەل هۆزانێت ددیوانا حاجی قادری‌دا کارەکێ پیرۆز و جهێ شەهنازی و پێ خورینێ‌یە . بەلێ د ستوینا یەکێ‌دا ژ بانگینەجڤاتا ناڤبری یاکو ب زمانێ عەرەبی ، رۆژا (٢ـ١٠ـ١٩٧٨)یێ ل رۆژناما (عیراق)دا بەلاڤبویی ب ناڤێ بەرهەڤکەرێ وێ برادەر (تێلی ئەمین) ، رێزا جارێ ئەڤە دەقا وێ‌یە ب زمانێ عەرەبی : « وان احدا قبله لم يتطرف الى هذا الموضوع طوال تأريخ الشعر والادب الكردي » ، ئانکو بەری برادەر رەشید فندی کەس ب ڤی بابەتی ب درێژاهیا دویروکا هۆزانێ و تۆرێ کوردی نەئاخفتی‌یە ، ئەڤ بابەتە نەخریە ، ژێڤ د وێ بانگینەجڤاتێ‌دا هاتیە بەلاڤکرن . ئەڤ گۆتنە چ برادەر فندی گوتبیت ، یان ژی برادەر تێلی ئەمینی ژ زاردەڤێ وی نڤیسی بیت یان ژی ژ نك خو نڤیسی بیت چەند

---

(١) صادق بهاءالدین ئامێدی ، ئەحمەدێ خانێ یێ نەمر گۆڤاری کوڕی زانیاری کورد (١٩٧٤) بەرپەر (٧٧٤) .

بێژی ژ ئەردی هەبیتا کو ئەسمانی ژ راستیێ دویرە ، دڤیا نەهاتبا نڤیسین ، هەکە وە بیت کو هاتبتە گۆتن ، دڤیا ئەو کەسێت تێدا بەرهەڤ بوین هایدار و هاژ تۆرێ کوردی یێ بەلاڤبویی هەبا دجهدا بەرسڤا برادەر فندی دابا ، کو ئەو نەراستی ، کێم و کاست د رۆژنامەکا ناڤدار و ب زمانێ عەرەبی بەلاڤ نەببا . هەکە هات و ئەو نەراستی ژ برادەر تێلی ئەمینی بیت ، دڤیا دەستەکا دریڤەبەرا تۆرڤانێت کورد ل پارێزگەها دهوکێ یان کەسەکی ، هەتا نهو ئەو نەراستی ، ج ب زمانێ عەرەبی د رۆژناما (عیراق)دا یان د رۆژناما هاوکاری‌دا براستی‌ڤە بەلاڤکربا . هەر ب وێ هزرێ ژی ، من لەز نەکر ، کو وێ نەراستیێ ب راستیڤە بەلاڤ‌بکەم‌جاکو رێ بدەمەوان ئەو ب وێ چەندێ رابین . بەلێ پاشی من باوەری ئینای کو دبیت کەس ژ وان ب سەر ڤێ نەراستیێ هەلنەبیت و ئەڤ نەراستی‌یە ژی گەلەکا مەزنە ب چو رەنگا چاڤ ژێ ناهێنە گرتن ، ژبەر هندێ من بریاردا ب کوردی بنڤیسم نەکو ب زمانێ عەرەبی داکو خومالی بمینت .

بێ گومانە بابەتێ دبانگینەجڤاتا ناڤبری‌دا هاتیە پێ ئاخفتن هژمارەکا ئێکجار مەزن یا زانا ، تۆرڤان و روشەنبیرێت کورد و بیانی ل عیراقێ و ژ دەرڤە ژ نیڤا دووێ ژ سەدێ نازدێ تو هەتا نهو نڤیسی‌یە کو دێ ب کورتی و ب ناڤ نیشان ل بەر چاڤێت خویندەڤانێت خوشتڤی دانین :

١ ـ **زانا و روشەبیدیت کورد** ، یوسف ضیاءالدین الخالدی ، الهدیه الحمیدیه‌في اللغة الكردية استامبول (١٣٠٠هـ) . بەرپەرێ (٢٧٩)ێ .

٢ ـ محمد حمزه بەگ سەرتا مەم و زین استامبول «١٣٣٥» هـ .

٣ ـ جەلادەت بەدرخان کلاسیکێن‌مە ، کوڤارا هاوار هەژمار (٣٣)ێ ١٩٤١ .

٤ ـ د. ك. بەدرخان چارنێن خەیام ، کتێبخانا هاوارێ هەژمار (١٣) ١٩٣٩ .

٥ ـ جەگەرخوین . دیوانا جەگەرخوین ، کتێبخانا هاوارێ هەژمار (١٩) رێبەرێ مە سەیدایێ خانی بەرپە ٣٠ ـ ٣١

٦ ـ نورالدین یوسف ، شیرەتێن ئەحمەدێ خانی هاوار هەژمار (١٢) بەرپەر (١٢) (١٩٤١) .

٧ ـ عبدالرحمن هەژار مەم و زین بە موکریانی ، سەرتا بەرپەر (١٧ ـ ٢٠) .

٨ ـ قەناتێ کوردو (کوردوییف) پێشگۆتنا (راداکتور)احمد خانی‌مەم‌وزین بەرپەر (٥ ـ ١٤) یێ م. ب. رودێنکو موسکوا ١٩٦٢ ، ئەدەبیەتا کوردی . بەرپەر (٣٨) .

(٩) علاءالدین سجادی مێژویی ئەدەبی کوردی بەرگی یەکەم سالا (١٩٥٢) بەرپەر (١٨٩ ـ ١٩٥) ، ئەدەبی کوردی بەرپەر (٢٤٥ ـ ٢٥٦) ١٩٦٨ .

١٠ ـ گیو موکریانی ، مەم و زین ، ١٩٥٤ ، بەرپەر (١٧ ـ ١٩) .

١١ ـ شاکر فەتاح ، مەم و زین لە ترازودا ، چاپخانەی کامیران ١٩٦٩ .

١٢ ـ د. عزالدین رسول ، الواقعية في الادب الكردي دار المكتبة العصرية صيدا بيروت .

١٣ ـ صادق بهاءالدین ئامێدی ، جەگەر و هناڤسوتیێ کورد و کوردستانێ ..

أ : برایی هژمار (٣٩٢) شەمبی ٥ـ١٠ـ١٩٦٨ .

ب : برایی هژمار (٤٠٦) شەمبی ١٩ـ١٠ـ١٩٦٨ .

ج : برایی هژمار (٤٢٠) شەمبی ٢ـ١١ـ١٩٦٨ .

بروان : ل : ٧

کورت کورمانجی

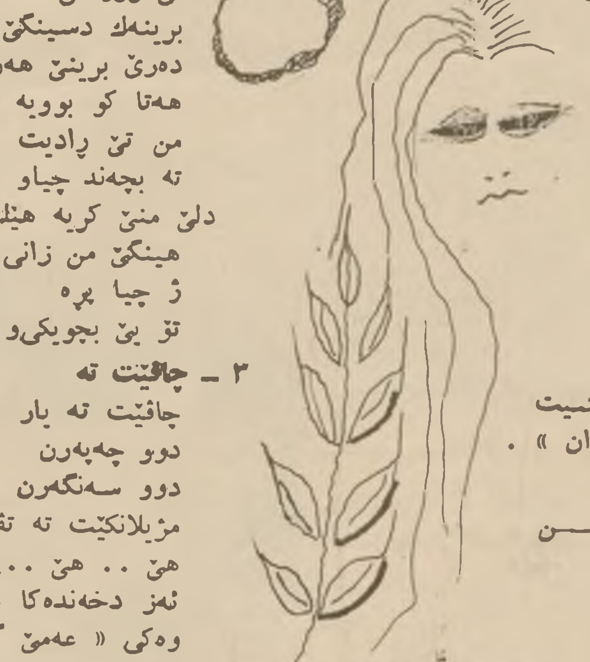

١ ـ گولیا گەنمی

هەتا سەرێ گولیا گەنمی نەبرن
جەنجەرنەکەن
دوو جارکی لئاشێ هوبرنەکەن
هەڤیرنەکەن
لبن سێلا رەش
ئاگرەکێ سوور هەلنەکەن
نابیتە نان .
عەور هەتا نەپەڤیتن
گوری‌و ئاگر ژێ نەچیتن
نابیت باران .
دلێ من ژی
هەتا دەستێ خەم‌و ژانا نەکەڤیشیت
ژێ نازێن « لاوك » و« حەیران » .

٢ ـ وەلاتێ من

وەلاتێ من هەی بەفرو خوین
مینا شەڤ‌و تاری درەڤن
روژێ هێدی ..
تیروژکێت خۆ بەلاڤ دکرن
من چاڤێت خۆ ژێك ڤەدکرن
داسەحکەمە ،
جیاو دۆل‌و نەهالێت تە
من دکوتی :
هاوار تو چەندێ مازنی

تو بەحرەکی‌و یا بێ بنی
لێ رۆژەکێ ..
برینەك دسینگێ من چێبوو
دەرێ برینێ هەر ڤەبوو
هەتا کو بوویە پەنجەرەك
من تێ رادیت
تە بچەند چیاو دۆلێت خۆڤە
دلێ منێ کریە هێلین
هینگێ من زانی سینگێ من ،
ژ چیا پرە
تو بێ بجویکی‌و ... دلێ من ژتەماسترە

٣ ـ جاڤێت تە

جاڤێت تە بار
دوو چەپەرن
دوو سەنگەرن
مژیلانکێت تە تفەنگێت لوبلی کەلن
هێ .. هێ .. پەری پێلە . پێلە
ئەز دخەندەکا جاڤێت تەدا
وەکی « عەمێ گوزێ » بژیم
بەس نە بۆ مێرانیێ‌و هند
بمن باخڤن سەد باژێرو گوند
بەلکو بۆ ژینەکا بلند

ـ موید طیب ـ

Institut Kurde de Paris

مێژووی خەباتی (پاشماوە)

پانایی فەلەستین نیزیکەی ٢٧٠٠٩ کیلومەتری چوارگۆشەیە شێوەی لاکێشەیە کە ١.٤٢٩ میلی چوار گۆشەیی درێژاییەکەی لە باکوورەوە بۆ باشوور (٤٣٠) کیلومەتر دەبێتو (٣)پانایپەکەی لە سەرەوە هەر لە (٥١) کیلومەترەوە تا (٧٠)کیلومەتر دەبێت لە ناوقەدەوە لە ٧٢کم تا ٩٥ کم دەبێت ،بەلام ئەم پانایپە لە لای باشووریەوە فراوانتر ئەبێتەوە تا ئەگاتە ١١٧کیلومەتر ٠

ژمارەی دانیشتوانی ٠

ژمارەی دانیشتوانی فەلەستین بە پێی سەرژماردنی سالی ١٩٢٢ نزیکەی (٧٥٢.٤٨) هەزار کەس بوو٠ لەوانە (٦٦.٦٤١)عەرەبن وە (٨٣٧٩٠) جولەکە ، ٧٦١٧) خەلکی تر ٠

وە بەپێی سەرژماردنی سالی ١٩٣١ کۆمەلی فەلەستین (١٠٣٣٣١٤)کەس بووە لەوانە(٨٤٨٥٠٧)عەرەبو (١٧٤٦٠٦) جوولەکە (١٠١٠١) کەسانی تر لە مەسیحیو دروز ٠

ئەوەی شایەنی باسە هەر لە پاش سەرژماردنەکەی سالی (١٩٣١) وە تاوەکو ئەمرۆ هیچ جۆرە سەرژماردنێکی رەسمی تەواو و رێکوپێك نەکراوە ، بەلام تەقدیراتی سالی ١٩٤٤ بەم جۆرە بووە ، کۆمەلی خەلکی فەلەستین (١٧٣٩٦٢٤) کەسە لەوانە (١١٩٦٨٢٤)عەرەبو (٢٥٨٧٠٢) جولەکە (١٤٠٩٨) خەلکی تر (٤) ٠

لەم رۆژانەدا هەوالێك لە رۆژنامەکاندا بلاوکرایەوە کە لە یەکەم رۆژی مانگی مایسی رابووردووی ئەمسالەوە (٥) سەرژماردنێکی گشتی خەلکی فەلەستین لە لایەن لیژنەی ئابووری رۆژئاوای ئاسیا – ئیکوا–کە سەر بە رێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکانە دەستی پێکراوە چی لە چاو ئەوانەی کە هەتاکو ئێستاکەلە خاکی زەوتکراودا ماونەتەوە ،وەچی لە چاو ئەو فەلەستینیە دەربەدەرو ئاوارانە کە بەنایان بردۆتە ولاتە عەرەبەکانو ولاتانی ترەوە . وەئەم سەرژماردنەش هەروەکو ئەلێن لەوەبە چوار سال بخایەنێت ٠

١ – الدكتور عبدالوهاب الكيالي – تاريخ فلسطين الحديث ٠ بيروت –١٩٧٣٠ل (١١)

٢ –اكرم زعيتر –القضيه الفلسطينيه – مصر – ١٩٥٥ ل (٧) ٠

٣ – الدكتور عبدالوهاب الكيالي – هەمان سەرچاوەی پێشوو ل (١٢) ٠

٤ – هەمان سەرچاوەی پێشوو ٠٠ ل (٤١٣) ٠

٥ – جريده الراصد عدد ٤٤١ – بغداد ٠ ٢٩تموز–آب ١٩٧٨ ٠

پرۆژەی نوێی (پاشماوە)

تاکانو سی خانوو بۆ دوکتۆرەکانی نەخۆشخانەی نوێی دهۆك ٠

هەروەها پرۆژەکان (١٩) مەلبەندی سەرەکی لە قەزاو ناحیەکانی پارێزگاکەو دروستکردنی دوو خانووش دەگرنەوە کە دەخرێنە سەر هەر بەك مەلبەندە ٠

ئەمە جگە لە دروستکردنی مەلبەندێکی قەلاچۆکردنی سیل لە دهۆکو دوو مەلبەندی تەندروستی لە در کار عجم و ناو شاری دهۆکو عیادەبەکی پزیشکی ناوەندی بۆ دانو عەمارێکی داوودەرمانو مەلبەندێك بۆ چاوەدێری کردنی دایکانو مندالان لە دهۆك ٠

بۆزانین

لە پرۆژەکانی نەخشەی پەرەپێدانی نەتەوایەتی– بەرنامەی رەنیوهێنان ئەمینداربەتی گشتی کاروخانەسازی ، قۆنتەراتی نهێنی ژمارە ٢٩–٧٨ی دروستکردنی– کۆگای پەروەردەی سلێمانی ٠

لەبەر بەرزبوونی ئەو نرخانەی کەوا لە لایەن قۆنتەراتچیەکانەوە بۆ قۆنتەراتی نهێنی ژمارە ٧–٧٨ پێشکەش کرا ، بریارمان دا سەرلەنوێ بۆزانینەکە بلاو بکەینەوەو بەپێی ئەم مەرجانەی خوارەوە :

١ – ئەتوانرێت کۆمەلە ئیستمارەی مەرجەکانی قۆنتەراتەکە لە مەلبەندی ئەم بەرێوەبەرێیە یاخود لە بەرێوەبەرێتی کاری پارێزگای سلێمانی بە (١٠) دە دینار دەست بکەوێت کە نادرێتەوە بە مەرجێك قۆنتەراتچی مەرحە گشتیو مواسەفاتە هونەریەکان بکرێت کاتێك قۆنتەراتەکەی ئەکەوێتە ئەستۆ ٠

٢ – دوا ماوە بۆ پێشکەش کردنی تەندەرەکان لە پاش پیش کاتژمێری دوانزەی نیوەرۆ رۆژی چوارشەممە ریکەوتی ٢٩–١١–٩٧٨ ئەبێتو ئەدرێت بە سکرتێری لیژنەی کردنەوەی تەندەرەکان لە مەلبەندی ئەم بەرێوەبەرێتیەدا ٠

٣ – ئەمانەی خوارەوە ئەبێت لەگەل تەندەرەکاندا هەبن :–

آ – بارمتەی سەرەتایی بە(ر١٠٥٠) هەزارو پەنجا دینار لەشێوەی کەفالەتی بانق یا چەکێکی مۆرکراو بۆ ماوەی شەش مانگ بەکاربێت لە رۆژی داخستنی قۆنتەراتەکەوە ٠

ب – پێناسی ژوری بازرگانی لەگەل بەلگەنامەیەکدا کەوا لە رێوەبەرێتی باجی داهاتەوە دەرچوبێتو بۆ ئەمسال تازە کرابێتەوە .

ج – بەرنامەی ئەو کارانەی لەمە ئەچن

د – پێناسی قۆنتەراتچیەکان ٠

٤ – هەر تەندەرێك لەکاتی دیاریکراوی خۆیدا پێشکەش نەکرێت یا هەموو مەرجەکانی تێدا نەبێت پشت گوێ ئەخرێت ٠

٥ – ئەم بەرێوەبەرێتیە بەوەوە پابەند نیە نزمترین تەندەر یان هەرتەندەرێکیتر قبوول بکات ٠

٦ هەر رۆژێکی دواکەوتنی کار (ر١٥) پانزە دینار سزا ئەدرێت .

٧ – ماوەی بەجێهێنانی تەندەرەکان شەش مانگە لە رۆژی پێشکەش کردنی تەندەرەکان ٠

٨ – پێویستە قۆنتەراتچیەکان نەخشەکان لەگەل تەندەرەکانیاندا بهێننەوە ، نەخشەکان تەنیا ئەدرێتە ئەو قۆنتەراتچیەی کەوا قۆنتەراتەکەی بۆ دەرچووە ٠

٩ – پێویستە قۆنتەراتچی پوولێکی (٢٥٠) فلسی بە تەندەرەکەوە بلکێنێت ٠

١٠ – ئەگەر تەندەروکان لەناو زەرفێکی داخراودا نەبن بەهیچ ئەژمێردرێتو رەفز ئەکرێت ٠

لە بەجێهێنانی تەندەرەکە پشت بە مەرجە گشتیو مواسەفاتە هونەری کانی قۆنتەراتی کاروباری ئەندازیاری بە هەردوو بەشی یەکەمو دووەمیەوە ئەبەسترێت ٠

١٢ – هەر سلکردنەوەیەك لە نێو تەندەرەکان لە لابەن قۆنتەراتچیەکانەوە بنووسرێت پشت گوێ دەخرێت ٠

١٣ – پێویستە قۆنتەراتچی کاتێك قۆنتەراتەکەی ئەکەوێتە ئەستۆ ئەندازیارێکی سەرپەرشتی کەر بۆ ئیشەکە دابنێت .

١٤ – پێویستە قۆنتەراتچی کاتێك قۆنتەراتەکەی بۆ دەرئەچێت عەمبارێك یا چەند عەمبارێك بۆ پاراستنی چیمەنتوکە ئامادە بکات.

شیروان علی امین
ئەمینداری گشتی کاروخانە سازی

کە ((موچرکە))م (پاشماوە)

لەکۆمەل نابنە هۆی ئاسووەگی مروڤو هەموو ئەو نائومێدیو دابرانێکی پیوبستە لە چوارچێوەی خەیالێکی دوور لەراستی دابن سەرەنجامیشەس نائومێدیو دابرانێکی تەواوەتی لەکۆمەلو راوحکردنێکی بەردەوامی بۆ دەمێنێتەوە بەبێ ئەوەی کە هەنگاوێك چیە بەرەوپێشەوە بنێن وە یاخود لە توانایاندا نیبە کە تەنیا خشتێك نجەنە سەربینای کۆمەلگای مرۆڤایەتی دوور لە هەموو چەوسانەوەو چینایەتیە ٠

ئەنجا نۆرەی ئەوەم هات کە بلێم چیرو کنوس پێویستە وەکی (گۆرکی) وتەنی (پالەوانی نموونەیی لەهەلویستی نموونەییدا هەلبژێرێ) چونکە ئەدەب بەتێکرایی لەخزمەتی گەلو کۆمەلدایەو تایبەتمەند نییە بەخستنە رووی چەند ئازارێکی شەخسی وەیا تایبەتی کەسێك وەیان چەند کەسێك ٠

سەرچاوەو پەراوێزەکان

١ – مکسیم گورکی–في الادب والنقدالادبی –ترجمه عبدالمسیح ثروت

٢ –دکتور محمود –مقالات في النقد الادبي

٣ – مستەفا سالح کەریم –چیرۆکو ریالیزمی نوێ – بەیان ژمارە (٤٨)

٤ – ئەوینێکی کپ–چیرۆکی شێرزاد حەسەن – هاوکاری ژمارە (٣٦٥) ٢٧–٤–١٩٧٧

٥ –چیرۆك چیە ؟نووسینی د ٠ محمد یوسف نجم بەیان ژمارە (٣٨)

دەستکردن بەهەرەوەزی ((پاشماوە))

دەتوانین بلێین کە ئێمە بەر لەو رۆژەی کەدانراوە بۆ دەست پێکردنی هەرەوەزەکە، واتە ١–١٢–١٩٧٨ دەستمان پێکردوە هەروەها کۆبوونەوەی دانیشتوان لەپارێزگاکەدا زۆری یارمەتی داین بۆ دەستکردن بە هەرەوەزەکە بە شێوەیەکی چاك ٠ هەروەها بڕیارماندا مەسیرەیەکی گەورە لە رۆژی دەستپێکردندا دروست بکەین کە تێیدا هەموو رێکخراوە میللیو پیشەیی یەکان بەشداری دەکەن بەم جۆرە وا چاکمان لەکاری دلسۆزانەو رێكوپێك هەلکردوە بۆ جێبەجێکردنی ئەم یاسا مەزنە ٠

حمە سعید حمە کریم
پ٠ هاوکاری لە سلێمانی

بۆزانین

لە پرۆژەکانی نەخشەی پەرەپێدانی نەتەوایەتی ٠ بەرنامەی رەنیوهێنان ئەمینداریەتی گشتی کاروخانە سازی ، قۆنتەراتی نهێنی ژمارە ٢٨ / ٧٨ی بۆ دروستکردنی :–

١ – دوو خانوو بۆ ئەوانەی ژنو مالیان هەیە ٠ لەئەسکی کەلەك ٠

٢ – چوار پۆلو موختەبەرێك لەئەسکی کەلەك ٠
٣ – خانوویەك بۆ پەروەردەکردنی پەلەوەر لەئەسکی کەلەك ٠

رای دەگەیەنین کەوا ئەم قۆنتەراتە نهێنیەی سەرەوەمان بەم مەرجانەی خوارەوە هەیە ٠

١ – ئەتوانرێت کۆمەلە ئیستمارەی مەرجەکانی قۆنتەراتە کە لە مەلبەندی ئەم ئەمینداریەتیەدا یاخود لە بەرێوەبەرێتی کاری پارێزگای هەولێر بە (١٥) پانزە دینار دەست بکەوێت کە نادرێتەوە بەمەرجێك قۆنتەراتچی مەرجە گشتیو مواسەفاتە هونەریەکان بکرێت کاتێك قۆنتەراتەکەی ئەکەوێتە ئەستۆ ٠

٢ – دوا ماوە بۆ پێشکەش کردنی تەندەرەکان لە پاش پێش کاتژمێری دەی بەیانی رۆژی دووشەممە رێکەوتی ٢٠–١١–١٩٧٨ ئەبێتو ئەدرێت بەسکرتێری لیژنەی کردنەوەی تەندەرەکان لە مەلبەندی ئەم ئەمینداریەتیەدا .

٣ – ئەمانەی خوارە ئەبێت لەگەل تەندەرەکاندا هەبن : –

أ بارمتەی سەرەتایی بە(–/٣٠٠٠) سێ هەزار دینار لە شێوەی کەفالەتی بانق یا چەکێکی مۆرکراو بۆ ماوەی شەش مانگ لەرۆژی داخستنی قۆنتەراتەکەوە بەکار بێت ٠

ب – پێناسی ژووری بازرگانی لەگەل بەلگەنامەیەکدا کە لە بەرێوەبەرێتی باجی داهاتەوە دەرچووبێتو بۆ ئەم سال تازەکرابێتەوە ٠

ج.– بەرنامەی ئەو کارانەی لەمە دەچن ٠

د – پلەی پێناسی قۆنتەراتچیەکان ٠

٤ – هەر تەندەرێك لەکاتی دیاریکراودا پێشکەش نەکرێت یا هەموو مەرجەکانی تێدا نەبێت پشت گوێ دەخرێت ٠

٥ – ئەم بەرێوەبەرێتیە بەوەوە پابەند نیە نزمترین تەندەر لەرووی نرخەوە یان هەر تەندەرێکیتر قبوول بکات.

٦ – هەر رۆژێکی دواکەوتنی کار (٣٠) سی دینار سزا ئەدرێت .

٧ – ماوەی بەجێهێنانی تەندەرەکە شەش مانگە لەرۆژی پێشکەش کردنی تەندەرەکەوە .

٨ – پێویستە قۆنتەراتچیەکان نەخشەکان لەگەل تەندەرەکانیاندا بهێننەوە ، نەخشەکان تەنیا ئەدرێتە ئەو قۆنتەراتچیەی قۆنتەراتەکەی بۆ دەرچووە ٠

٩ – پێویستە قۆنتەراتچی پولێکی (٢٥٠) فلس بەتەندەرەکەوە بلکێنێت ٠

١٠ – تەندەرەکان ئەگەر لەناو زەرفێکی داخراودا نەبن بەهیچ ئەژمێردرێتو رەفز ئەکرێت .

١١ – لە بەجێهێنانی قۆنتەراتەکەدا پشت بەمەرجە گشتیەکانی قۆنتەراتی کاروباری ئەندازیاری بەهەر دوو بەشی یەکەمو دووەمیەوە ئەبەسترێت ٠

١٢ – هەر سلکردنەوەیەك لەلایەن قۆنتەراتچیەکانەوە لە نێو تەندەرەکانەوە بنوسرێت پشت گوێ دەخرێتو بەهیچ ئەژمێردرێت .

١٣ – پێویستە قۆنتەراتچی کاتێك قۆنتەراتەکەی بۆ دەرئەچێت ئەندازیارێکی سەرپەرشتی کەر بۆ ئیشەکە دابنێتو هەموو رۆژێکیش سەر لە ئیشەکە بدات ٠

١٤ – پێویستە قۆنتەراتچی کاتێك قۆنتەراتەکەی ئەکەوێتە ئەستۆ عەمبارێك یان چەند عەمبارێك بۆ پاراستنی چیمەنتو ئامادە بکات .

١٥ – هەر تەندەرێك ئەگەر مەرجە ئوسولیەکانی تێدا نەبێت پشت گوێ دەخرێت .

شیروان علي ئەمین
ئەمینداری گشتی کاروخانە سازی

داستانی ژیانم (پاشماوە)

باوکیشم دەستی تەنگ بووبوو ، بۆیە ناچارماین بگەرێینەوە کارگە ٠ لەو ماوە کورتەدا وەك بێچووە پشیلەی چاونەپشکوتو ، چەند جێیێمان گۆری و ئەمەم بە دامەکردنێك دەهاتە بەرچاو کە دواخانەی دیسانەوە کارگەبوو ٠ بەلام ئەمجارە چونکە نەختێ لە کارگە کۆنەکە دووربووین نێررایین بۆ کارگەیەکیترو لەوێشەوە نێررایین بۆ قوتابخانەکانی نۆروود کە گەلێ لە هانویل ناخۆشترو بوو : گەلای دارەکانی زیاتر رەش داگیرساوبوونو دارەکانیشی قووچتر بوون ٠ راستە ، دەوروبەرەکەی رەزو باخی زۆرتربوو ، بەلام هەر شوێنەکە خۆی مایەی دلتەنگی بووو هیچ بابەتێکی دلکرانەوەی تێدا نەبوو ٠

رۆژێك ، لە کاتێکدا سیدنی خەریکی تۆپێن بوو، دوو سیستەر بانگیان کردو شتێکیان بە گوێیدا سرکاند ٠ سیدنی خۆی تێك نەداو گەرایەوە بۆ یاری کردن . پاش ئەو چاوم لێبوو خۆی دزیەوەو چووە پەنایەکەوەو دەستی کرد بە گریان . سیستەرەکان پێیان ووتبو کەوا دایکم نێرراوە بۆ شێتخانەی (کێن هیل)٠

ماوێتی

هاوڕێ صدام حسین ((پاشماوە))

گەیشتوونەتە ئەندەلوس و چین و خوارووی فەرەنسا ٠٠ وە وتی نەدەتوانرا ئەم بیروباوەڕە بگەیەنرێتە ئەو ولاتە دوورانە، ئەگەر ئەبوونایە ، هەروەها نەشدەتوانرا پێی بگەن ئەگەر ئەم بیروباوەڕە نەبوایە ، مافی ئەوەمان هەیە کە حەزبکەین وێنەی ئیمرۆ وێنەیەکی پرشنگداری رابووردوو بنوێنێ ٠٠ چونکە باوو باپیرانمان هەرکاتێ خاکێکیان دیبێو توانرابێ سەربازو ئەفسەری عەرەب تێیدا بحەوێتەوە ، بەرەو شوێنێکیتر هەنگاویان ناوە ، بۆ ئەوەی گیانی بزوتنەوەکەو عونسەرە بنچینەیی یەکانی بپارێزنو بگەنە ئەو ئامانجانەی کە بەلێنیان پێیان بە خۆیان داوە کە ئەویش بیروباوەڕێکی ئاشکرایە ٠

هەروەها جێگری بەرێز ئەوەی نیشاندا کە رێڕەوو بەرهەمەکانی گەورەو مەزنو هەمووەمان وای لێ دەکا کە شانازییان پێوە بکەینو پێیانەوە سەربەرز بین بەلام بە پێوانەی ئەو ئەرکە گەورە ئاشکرایانەی کە بریارمان لەسەر بە تەواوی بەجێهانیان داوە نەك لەسەر بەشێکیان ، ئەمەی بەدیمان هێناوە بەشێکی کەمی ئەسلی وێنە گەورەکەیە ٠ هەروەها وتی ئاشکرایی و روونی ئامانجەکان مانای زیادبوونی ژمارەکانە ، وە بە تایبەتی رێڕەوە کردارەکە بۆ هەموو دوژمنێ ئاشکرا بووە ، چونکە ئەم رێڕەوە بەس بە عیراقەوە نییەو ناتوانین رێکەوتنێکیش بە شێوازی ئەمری واقیع لە عیراقدا قبوول بکەین بەرامبەر بە تەنازولکردن لەم بیروباوەڕانە لەگەل هیچ یەکێ لە دوژمنان جا نیاز هەرچیەکیش بێ ٠٠ لەبەر ئەوە لەمەودوا ماندوویەتی روو لە زیادی دەبێ ٠٠ وئێستا شۆڕش توانای لەپێش دەسال یاخود پێنج سال یاخود سالێك یا شەش مانگ لەمەوبەر زیاترەو کاتێ تواناشی لەمە گەورەتر دەبێ ، ئەو ئامانجەی کە دەتوانرا بە ماوەی (س)و بە قوربانی (ص) دەستی بکەوێ ، لە ماوەیەکی تردا و بە قوربانی یەکی تر دەستی دەکەوێ ، بەلام ئامادەیەکی بەردەوام بۆ ئەوەی هەمان قوربانی ببەخشین کە لە کاری ئەهێنیو تا رۆژی (١٧)ی تەمووزو تا (٣٠) تەمووزو دوای ئەمانیشمان‌دا ، بە هەمان گیانەوە دەبێ بەردەوام بین ٠

هەروەها وتی برا بەعسی یەکانتان ، ئامادەیی یەکی بەرزیان دەبێ بۆ پاراستنی شەرەفی رازی بوونو تێکەلاوبتان لە گەلیانداو شەرەفی ئەو بیروباوەڕانەش کە لێیان دواین ٠٠ وە وتی نیاز لە حزبەکەمان ئەوە نیە کە ئاینێکی نوێیە بەلام یاسایەکی نوێیە بۆ ژیان ، بۆ رەهبەریکردنی ژیانو پێشخستنی لەسەر رێبازە ئاشکراکانو حزبیشمان مافی ئەوەی هەیە کە خۆی بە گیانو مێژووی نەتەوەی عەرەبەوە بنوێنێ چونکە رۆلەی ئەوەو وەرگیراو نیە ٠

دوای ئەمە جێگری بەرێز بە قوتابیە دەرچووەکانی وت، ئۆبالێکی گەورەتان لە ئەستۆدایەو نالێم لە ئەوەی پێشوو زیاترە چونکە هەمیشەو بەردەوام ئەم ئەرکە قورستر دەبێو لە ئەرکەکانی پێشوو گرنگتر دەبێ ، چونکە ئەم ئەوەیە ئەم پۆپەی دروست کردووەو لە هەموو قۆناغێکیشدا پۆپەیەکی نوێمان دێتە بەردەمو ئەرکی تازەتان دێتە رێ کە هەمان گیان لە ئەوەی دەسکەوتەکان وەردەگرێ ٠

هەروەها جێگری بەرێز ستایشی بایەخی هێزە چەکدارەکانو دەوری یانی کردو داوای کرد کە تاجێك بن بەسەر سەری گەلەوە بە پێی بەرنامەیەك کە سەرکردایەتی دای‌دەنێو گەل هەموو رۆژی ئەم تاجە بە بەردێکی تری بەنرخ بنەخشێنێو زیاتر شانازی پێوە بکا ٠ وە داوای لە دەرچووەکان کرد کە قوربانی بدەنو بایەخ بە شەرەفی وشە بدەنو سوپای سواران لە هەموو گەلی عیراقو هەموو ئەو عەرەبانە دروست بکرێ کە بەشێك لە دەولەتی یەکگرتوو پێك دەهێنن ٠

لەپاشاندا داوای لێکردن کە گیانی راستی لە دەروونی ئەفسەرو سەربازدا بنێژنو لەمەدا بەهای باوو باپیران بنوێنن ٠٠ و پەیوەندیی نێوان ئەفسەرو سەرباز وەك ئەو پەیوەندیی یە لێبکرێ کە لە دۆخی کردارە فیعلی یەکاندا بە ئیجابیو دیموکراتی یانە لە نێوانیاندا پێك‌دەهێنرێ ٠

لە ئاهەنگەکەدا بەرێز طاهر توفیق ئەندامی سەرکردایەتی قوتری حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشو فەریقی یەکەمی روکن عدنان خیرالله ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وەزیری بەرگریو هاوڕێیان ئەندامانی سەرکردایەتی لقی بەغدای حزبو ئەندامانی مەکتەبی سەربازیی حزبو بەرێز سەرەك ئەرکانی گشتی هێزە چەکدارەکانو بەرێز پارێزگاری بەغداو ژمارەیەك لە ئەفسەرە گەورەکانی سوپاو هێزە چەکدارەکانو دەستەی دەرس‌وتنەوە لە زانکۆی البکرو ژمارەیەك لە کاربەدەستان ئامادە بوون ٠

ئا٠ د٠ ع

ئەم قۆناغەو نویەمین کونفرانس ((پاشماوە))

دووپاتیان کردۆتەوە کە گەلو نەتەوەکان نەك هەر لەلایەن هێزی دەست درێژکەری بێگانەوە دووچاری پیلانکردنەسەرو نەهامەتی ئەبن بەلکو لەلایەن هەندێك لە حاکمەکانیانەوە کە پەیوەندییان لەگەل گەل بچڕیوەو خزمەتی سودو قازانجی بێگانە ئەکەن بەهۆی چەند رووداوو تێکشکانەوە جا لە بواری سوپایی‌دا یان ئابوری یاخود سیاسی وەختەکییەوە بووبێ هەولیان‌داوە دلی میللەت ساردبکەنەوەو ورەی پێ بەربدەنو دووچاری خۆبەدەستەوەدانی بکەن ٠٠ بەلام ئەم حاکمانە لە دەرئەنجامدا ئەچنە ناو سەنگەری دوژمنانی گەلەوەو زۆر لەئیمپریالیستەکان درندانەتر دژی گەل ئەجولێنەوە هەروەك ئەوەی دلسوزی خۆیان بۆ دوژمنان ساخبکەنەوە ، یان بیانەوێ دووپاتی بکەنەوە کە گەیشتونەتە چارەسەرێکی بابەتی‌یانە ٠٠ بەبێ گوێدانە سەربەزیی نەتەوەییو کەرامەتی نیشتمانیو تەنانەت ئابڕوی خۆشیان لەبیرچۆتەوە کە نیانە ٠

بەلام ناوجەرگەی رووداوەکانو بەدوای کتری‌دا هاتنیان‌دا ، خواستی جەماوەری تێکوشەر لە هەرێمە جوربەجۆرەکانی عەرەبدا دەرکەوت بۆ ئەوەی خۆی لە دەنگی تورەییو نارەزایی دەیان ملیوندا ببینێتەوە کە بەخواستێکی لەبن‌نەهاتووەوە رووبە رووی دوژمنو خاینان بۆوەو دەنگ‌دانەوەشی لە بانگەوازەکەی سەرکردایەتی سیاسی حزبو شۆڕش‌دا دەرکەوت کە بۆ بەستنی نۆیەمین کۆنفرانسی بەرزی عەرەب بوو .

بەم پێیە ناوچەی عەرەب لە دوانزە مانگی پێشی بەسترانی کۆنفرانسی بەرزی عەرەب لەم دۆخەدا ئەژیا .. بەلام لەم ماوەیەدا بەرووبوومی درەختێکی بەردار هاتەکایەوە کە بەرنامەی کاری نەتەوەیی عیراقو سوریا بوو لە ٢٦ی تشرینی یەکەمی رابوردوودا ، بۆیە ئەوەی سەرەتاو دەستپێکردنی رەوتێکی نوێو گورانی گەرە کە بەسەر ناوچەکەدا دێن رابنەیەنێ ، دوای ئەوەی نوێنەرانی بیستو یەك دەولەت بەزمانی پاشاو سەرۆکانی عەرەب بە ئاشکرا بەربەرەکانی خۆیان بۆ کۆنفرانسەکەی دەستدرێژی‌یەکانی ئیمپریالیزم بۆ سەر مافەکانی گەلی تێکوشەری فەلەستینو نەتەوەی عەرەب (کۆنفرانسی کامپ دیڤید) دەربڕیو بڕیاری بەرەنگاری‌کردنی چارەسەرە خۆبەدەستەوە دەرەکانیان‌دا .

ئەمرۆ هەموو روشنبیران لەعیراق داواکراون کە چالاکی‌یان پتربکەنو لە بەرزکردنەوەی ئاستی هوشیاری سیاسیو توندکردنی هێزو بڕواو روونکردنەوەی هەقیقەت‌دا بەشداری بکەن ، ئەمەش بەشداری‌کردنێکی نوێ ئەگەیەنێ لە بنیاتنانی پتەوترین شورەو قەلای خۆراگرتن لە رۆژهەلاتی ناوەراست‌دا ، ئەو قەلایەی قولایی ستراتیجی شۆڕشی فەلەستینو عەرەبە لە ناوچەکەداو ئەو مەلبەندەشەکە چاوی تی‌ئەبڕدرێ .. ئەویش عیراقی شۆڕشو خەباتە .

بۆزانین

بەیاننامەی ژمارە ٤

بەدوای بەیاننامەی ئەم وەزارەتەدا ژمارە (١)ی سالی ١٩٧٧ ، بڕیاردرا دەوامی رەسمی لە نووسینگەکانی فرۆشتنی خشت کەرتی تایبەتی بەم جۆرەی خوارەوە بێت :–

أ – بەیانیان لە کاتژمێری تا کاتژمێری (١٢)ی نیوەرۆ ئەبێت ٠

ب – ئێواران لە کاتژمێری (٤)ی ئێوارە تا کاتژمێری (٧)ی ئێوارە ، ئەویش لە ١–١١–١٩٧٨ تا ٣١–٧٩٣

ئەبێت

وەزیری بازرگانی
حسن علی

Institut Kurde de Paris

لێرەوە

چەندوشەیەك بۆ :

تیپی مۆسیقای سلێمانی

کاتێ کە لەسەر تەختـــی شانۆی هۆلە گەورەکەی بەغدا وەکو پەریەکی تەلیسماوی بەرگ‌و سەوز عەستی بێ گەردی کوردیەوە ، سەماتان بۆ خـــوای هونەرو بەهرە دەکردو ، وەکو تەمێکی پەمەیی‌و زەردو سەوز لەگەڵ ورشەی ئاوازەکانتـــان تێکەڵی دونیای شیعـــــرو ئەندیشەکانمان دەبـــوون .. وامان هەست دەکرد کــــە بارانی گوڵاڵەیەو لـــە وەرزی بەهاری ڕەنگارەنگا دەبـــارێ‌و دەشت‌و چیاو دۆڵی ئـــــەم کوردستانە بە عەبیری ژیـــان – و نەشئەی زیندوو بوونـــەوە تێر ئاو دەکات

ئاوازەکانتان .. میهرجانـــــی، سۆزو ورشە بوون ، گەردانەی گەوهەرو یاقوتی شەوانـــــی نەورۆزی هەڵگوردو بیرەمــە-مەگرون‌و مەتینا بوون ..

بە چیمەن‌و نزارەکانـــــی ئەم خاکەدا دەگەڕان‌و لە هــەر بەکەی دەستەیە گوڵـــــــی ڕەنگاورەنگتان دەکردە دیـــاری بۆ شەیداکانی ئاوازو بەزمـــی ڕەسەنی کوردی .

ئێوە ، ئەو شەوە یاریتـــان بە ئالەتی ڕەق‌و تەق نەدەکرد، ئێوە بەیامی جیهانێکــــــــی پڕ خرۆشتان دەگەیاندە خەڵك، بە هەستی ناسکی هونـــەر-مەندانەتان ئاوازی خـــەم‌و خۆشی‌و گریان‌و خەنـــدەی هەزاران مەم‌و زین‌و خـــەج‌و سیامەندتان دادەڕشت .

لە ناوەختی ئاوازکانتـــان هەناسەی گەرمی ماندوێتـــــی زەحمەت‌کێشانی ئەم وڵاتـــەو تریقەی‌منداڵەساواکان‌و تریفەی حەزو ئارەزووی دڵدارمـــان‌و هاژەی تافگەکانتان دەردەبڕی . لە لەرەی تەلی کەمـــــان‌و گۆرانی باڵەبانا زێی بادینانمان دەبینی بە بەرگێکی تەنکـــی ئاسمانی ڕەنگەوە ، بە نێـــو دۆڵ‌و نشیوەکانا ، ئارەزوویەکی بەگوڕ هەڵیگرتبوو بۆ دەشتی ملانێی سیروانی بـــــووك ، باوەشیان لەبەکدەدا لـــە نێو هەناسەی گەرمیانەوەجیهانێکی پڕ نەغمەو تریفەی ڕەنگاورەنگ دروست دەبوو .

دەستتان خۆش بێ ، کـــە ڕۆژ لەدوای ڕۆژ ئەوە دەسە-لمێنن (لە مۆسیقایەکـــــی نەتەوەیی ڕەسەنـــــەوە ، مۆسیقایەکی جیهانی دێتـــە کایەوە) .

عبدالوهاب تاڵەبانی

ئافرەت

چاوی ئافرەت .. چاوی کامێرا !

لەم دواییەدا ، جیزیــــل فروند کە ئافرەتێکـــــی هونەرمەندە لە وێنەگرتندا ، پاداشتی یەکەمی جیهانی . لـــە هونەری وێنەگرتنــــــی فۆتۆگرافیدا وەرگرت‌و ئـــەم هونەرمەندە یەکەم وێنەگربوولە ساڵی ١٩٣٨ دا فیلمــــی ڕەنگاو ڕەنگی بۆ وێنەگرتـــن بەکارهێنا ، پاداشتەکـــەی بریتی‌بووە لە زەرەبینی زێڕینی کامێرایەکی وێنەگرتن کــــە بەشاکارێکی هونەری دابنرێ بەڵام جیزیل‌و تویەتی : حەزم دەکرد پاداشتەکەم کامێرایەکی وێنەگرتن‌بوایە !

ئەم ئافرەتە ، لـــــەو باوەڕەدایە ، پیشەی وێنەگرتن نواناو بەهرەیەکی چـــاوەکیەو پێویســـــت بە ئازایـــەتـــی‌و لێهاتوی دەکا . ئەو کاتــــەی ئەمیش دەستی دایە کامـــێراو ئەم پیشەیەی هەڵبژارد ، لـــــە شاری شیلی ئافرەت توانـــای ئەوەیشی‌هەیە سواری ئەسپ ببێ کەوتە گەڕان‌و گەیشتـــــە مەکسیك‌و لە ئینگلتـــــەرە وێنەی کرێکارانی کانەکانـــی گرت‌و وێنەی ئافرەت‌و منداڵانی سووتەمەنی شەڕی گرت .

شارەزاییەکەی لەوێنەگرتن‌دا لە ڕادەبەدەرە ، کتێبە بــــــە ناوبانگەکەی «مێژووی وێنەگرتن لە سەدەی نۆزدەهــــەمدا » دەنگێکی گەورەی دایـــــەوە ،

● منداڵێك لە مەکسیك ، بە کامێرای جیزیل ..

● جیزیل فرونـــد .. ئافرەت .. هونەرمەند ..

ناسراواە جیهانیەکانی دنیـــای ڕۆشنبیری‌و هونەرو ئـــەدەب لەبەردەمیا وەستاون‌و وێنـــەی گرتوون لەوانە : کۆلیـــت ، فیرجینیاوولف ، پیکیـــت ، سارتەر ، لە ساڵی ١٩٦٥ دا کتێبیکی دەرکرد کە دەربارەی دوا ڕۆژەکانی ژیانی جیمـــس جویسە ، ساڵی ١٩٧٤کتێبـــی سێیەمی بە ناوی «وێنەگرتن‌و کۆمەڵەوە» دەرکرد .

ئەوەی شایانی باسە ئـــەم

● ئەلزا تریولیە ،بەکامێرای جیزیل فروند ..

ئافرەتە هونەرمەندە گەیشتوتە ڕادەی داهێنانی ئوسلـــوبی تایبەتی وێنەگرتن کـــــە بەناوی خۆیەوە ناوبانگـــی دەرکردوە ، جارێك سیمون دی بوفوار پێی وتوە : زوربــــەی وێنە گرەکان قارسم دەکـــەن ، بەڵام تۆ .. زۆر جیایت ! لــە ساڵێ ١٩٧٧دا کتێبیکی بـــە ناونیشانی « بیرتیژی چـــاو» دەرکرد کە وێنـــــەی نوێی ئەوەیـــەکـــــی ، تیایـــە ئێســـــتا دڵنیـــان لە لێدان کەوتوە وەك : ئەلـــزا تریولیە ، بروتون ،ئەندریەجید

سوپاس

دەستەی نووسەرانـــــی« هاوکاری پڕ بەدڵ سوپاسی هەموو ئەو کوڕو کۆمـــەڵ‌و ڕێکخراوە میللـــــــی‌و پیشەیی‌یانە دەکـــــــات بەبۆنەی جـــەژنی پیرۆزەوە پیرۆزبابیان لێکـــردبوو . دیسان سوپاس بـــــــۆ هەموو ڕۆژێکتان جـــەژن‌و بەختیاری بێ .

ڕێ پەڕو

دوژمنانمان ئێســـــتا توانای ئەوەیان نیە بـــە وینەو ڕووداوێکی ئەوتـــۆ کە جەماوەری پێ قەناعـــەت پێ‌بکەن ، تانـــــــــووت لەڕێرەوەکەمان بدەن‌و ڕێگـــا لە کاروانی سەرکـــەوتووی بگرن .

هاوڕێ صدام حسین

فێرکردنی ئیجباری بڕەستی دەردی نەخوێنەری دەبڕێ

دەستکردی : غــازی احمدسعد الله

شانۆ

قەڵــو ڕێـــنە

کۆمەڵی هونەرو وێـــژەی کوردی لقی هەولێر ، سەر لـــە ئێـــــوارەی ١-١١-١٩٧٨ ، شانۆگەری - قەڵو ڕێتـــە - پێش کەش کـــرد لە نووسین‌و دەرهێنانی هونەرمەند تەلعەت سامان -.

شانۆگەری‌یەکە ، کـــە بـــۆ ماوەی پێنج ڕۆژ لە سەرشانۆی ئیبن مستەوفی بـــــەردەوام بـو لە پێش کەش کـــردن ، شێوازێکـــــی نـــــوێی لە ڕووی ناومرۆك‌و لایەنەکانـــی تری هـــونەریــــــەوەو وەرگرتبو چـــــەنـــد هونەرمەندێکی لاو بەشـــداری نواندنی بون ، لەوانـــــە « شکرالله شێخانی ، شێرزاد پولـــس ، خلیل یابە » . وە دەرهێنەری شانۆ گەری یەکـــە ووتی ، لە ئامادەکردنـــی شانۆگەری‌یەکەدا بایەخی‌درابوو بە گەڵێك لایەنی ئەفسانەیی-و فۆلکلۆرلە چوار چێوەی کاری هونەری نوێدا .

چاپکراوی نوێ

شەپۆلی ئاواز

لە چاپکراوەکانـــــــی وەزارەتی ڕۆشنبیری وهونـــەر دەزگای ڕۆشنبیری‌وبڵاوکردنە-وەی کوردی ، شەپۆلی ئـــاواز دەرچوە کە بریتی یە لـــــە بەرهەمی شیعری شاعیری لاو مکرم رشید تاڵەبانـــی‌و بریتی‌یە لە ٣٣ پارچە هونراوە لە ٢.٨ لاپەڕەی قـــەوارە گەورەدا .

چالاکی لاوان‌و قوتابیان لە هەولێر

● یەکێتی قوتابیان ..لقی هەولێر ، لەم ماوەیـــەدا چەندەها کۆڕی فراوانـــــی ڕۆشنبیری ڕێك خســــت سەبارەت بە ڕوون‌کردنـــەوەو دەست‌نیشان کردنی گرینگـــی باسای خوێندنی ئیجبـــاری‌و هەڵمەتی نەهێشتنـــــــی نەخوێندەوازی .

● هەروەها لەم ڕۆژانـــەدا. یەکێتی چەند خولێکی تایبەتی سازکرد بۆ بە هرەمەندەکانـــی یاری شەترەنج بـــــــە هاوکاری لەگەڵ بەکێتـــــی شەترەنجی عیراقـــی ، وە لە خولەکەدا نزیکەی ســــــەد قوتابی کورو کچ بەشداربـــون

● وە بۆ پەرە پێدانـــــی بزووتنەوەی ڕۆشنبیـــــری‌و پەرەسەندنی ئاستی ئەدەبـــی بەکێتی لەم ڕۆژانەدا خەریکـــی ڕێکخستنی پێشبڕ کـــێیەکی فراوانەو چەندەها خـــەڵات بەوبۆنەوە ئامادە کراوە بـــۆ قوتابیە لێهاتووەکان .

پ . هاوکاری لە هەولێر

جیهانی منداڵان

چیرۆك بۆ منداڵان

چۆلەکەی نەخۆش

سمیرە جباری کردوویەتـــی بەکوردی

چۆلەکەیەکی بچووك هەبوو بەڵام کە لە ڕەق‌بوو لــــــە لانەکەیدا هەڵنیشتبوو .ڕازی نەئەبوو هیچ بخـــــوات‌و بخواتەوە . هەردوو چـــاوی خۆی نوقاندبوو ئەینکان وەکو بڵێ بەڕاستی نەخۆش‌بێت . دایکی زۆر خەفەتـــی بـــۆ دەخوارد ، هەوڵی ئـــەدا ڕازی بکات‌و نانی بداتێ .

باڵندەکانی دراوسێیان یەك بەدوای یەکدا هاتن بـــــۆ هەواڵ پرسینی .

یەکەم باڵندە هاتە لایـــان کەڵەشێر بوو ، بەدایکـــــی چۆلەکەکەی ووت ؟

- بۆ چی وا خەمبـــاری ، ئەی بچکۆلەکەت لەکوێیــــە ئەمرۆ هەواکەی خۆشـــــە .

دایکی چۆلەکەکە ووتـــی :

لەلانەکەیدایە لەبـــــەر ئەوەی نەخۆشە ناتوانـــــێ بجولێتەوە

کەڵەشێرەکە سەری سوڕماو لێی پرسی ؟ چـی‌یەتـــی؟

دایکەش بەخەمگینەوە ووتی : گەرووی دەیەشێ .

کەڵەشێرەکە ئامۆژگاری کـــردو پێی ووت : هەندی دانەوێڵەی **گەنم کۆ بکەرەوە باشـــی بیجوو لە پاشدا دەرخـــواردی بدە چونکە گەرووی گــــەرم ئەکاتەوە .**

دایکە وەڵامی دایەوە :

بە هەردوو باڵی خـــۆم گەرمم کردەوە وبێ ســوودبوو

دراوسێیەکـــی تـــر قەلەڕەشکەبوو .

هات‌و سڵاوی لێ کردن‌ووتی:

- چۆلەکەی خۆشەویست وام بیست بچکۆلەکـــەت نەخۆشە خوا نەخـــواستـــە چی‌یەتی .

چۆلەکەکە وەڵامی قەلەکەی دایەوە ووتی :

- پشتی دەیەشێت ، نایەوێ لانەکەی بەجێ بهێڵێت !

قەلەکە ئامۆژگاری کرد ووتی: هەندێك گەڵای دار کۆبکەرەوەو بیخە ژێر پشتی تا گەرمـــی بێتەوە . بەم جـــۆرە چـــاك ئەبێتەوە .

چۆلەکەکە پێی ووت : -

وام کرد بەڵام ئێشەکـــە داوێتە هەردوو کەلەکەی .

لەم کاتەدا قەلەکە هەڵفری کۆترێکی خنجیلانـــە لـــــە نزیکیەوە هەڵنیشتـــــەوەو بەچۆلەکەکەی وت ؟

بچکۆ لەکەت هەر لـــــە لانەکەیدا ماوەتەوە ، بـــۆچی دەرناچێ . ئەمرۆ هەواکەی خۆشـــە دەبا دەرچێ بۆ خۆی رابوێرێ، چی‌یە تا ئێستا نەخۆشە ؟

چۆلەکەکە هەناسەیەکـــی هەڵکێشا وتی :

- بەڵێ کۆتری خۆشەویستم نەخۆشەو ئەناڵێنێ .

کۆترەکە بیری کـــردەوەو بەچۆلەکەکەی وت .

ڕەچەتەیەکی چاکم بـــۆی هەیە ، لەم دارستانەدا فیۆیکی تفت وتاڵ هەیە هەندێکی بـۆ بێنە هەوڵبدە بەهەر جۆرێـك بێت بیدەیتێ ، منیش دڵنیـام چاك ئەبێتەوە .

چۆلەکـــە بچکۆلــــە کەڵلەرەقەکە لە سەر پشتـــی نووستبوو کە گوێی لـــــە قسەکانی کۆترەکــــە بوو زۆر ترساو پەشۆکا ، چونکە ڕقـــی لەهەموو شتێکی تفت‌و تاڵ‌بوو، لە جێگاکەی هەڵفری‌و لەســـەر لقێکی نزیکیەوە هەڵنیشـــت وتی :

من زۆر چاکم ، نەخۆش‌نیم

دایکی زۆر پێخۆشـــحاڵ‌و شادبووو سوپاســـــی کۆترەکەی کـــرد لەپاشـــدا هەڵفری‌و لە نزیك بچکۆلەکەی نیشتەوە بەدەنووکی یـــاری لەگەڵدا ئەکردو پێی ئەووت :

- لەمەو دوا درۆمەکـــە ، چونکە درۆکردن ئەنجامـــی خراپ ئەبێت .

★ ئازاد مەحمود ★
ئامادەی کردووە

منالە جگەر گۆشەکان :

ئەمڕۆش باسێکـــــی خۆشتان دەخەینە بەردەستو تۆش پێنووس بگرە دەســـتو خۆت تاقی بکەرەوە بزاتـــە ئاستی گورج‌و گۆڵیت چەندەو ئایا ئەتوانی لە کورتریـــــن موەدا زیرەکی خۆت تاقـــی بکەیتەوە ؟

منالە خۆشەویستەکان :

ئەمڕۆ دوو ڕستەمان بـــۆ هەڵوەشاندن‌و پیتەکانیمان لە شوێنی جیاواز دانـــــاو ئێستا ئەمانەوێت تۆ بتوانیت بە هۆی ئەو پیتانەوە ئەو دوو ڕستەیەمان بۆ دیاری بکەبت .

ڕستەی یەکەم :

لە (٤) ووشە پێك هاتـــووە کە ئەمەش پیتە کانێتی .

پیتەکانی ووشەی یەکەم : (ر ، ســـ ، ج ، ا ، ن ، ت ، و ، ك)

پیتەکانی ووشەی دووەم : (ك ، خ ، ێ ، ی ، ا ، ی ، ك)

پیتەکانی ووشەی سێهـــەم (و ، ف ، ن ، ا ، ر ، ا)و

پیتەکانی ووشەی چوارەم : (ش ، ۆ ، ە ، خ ، ە)

بیرت نەچێت ئەو چـــوار ووشەیە ڕستەی یەکەمی پـــێ دروست بکەبت .

ڕستەی دووەم :

لە (٢) ووشە پێك هاتووە کە ئەمەش پیتە کانێتی .

پیتەکانی ووشەی یەکـــەم : (وو ، م ، ن ، ا ، ە ، هـ)

پیتەکانی ووشـــەی دووەم : (پ ، ە ، ك ، ا ، ی ، ێ ، ز ، ر ، ن ، ی) .

بیرت نەچێت هـــەر دوو ووشەی ڕستـــــەی دووەم لەیەك بدەو پاشان ڕستـــەی یەکەم‌و ڕستەی دووەم لەیەك بدە ، بـــارستـــە بۆ مەبەستەکەت بۆ دەرچێت.

بۆ زاخاوی مێشك

ئەم هاوڕێ یانە سەرکەوتوبوون :

وەڵامی زاخاوی میشکـــی ژمارەی پێشوتر لەلایەن ئـــەم هاوڕێیانەوە .. بەســـەر کەوتوی وەڵام دراوەتـــەوە سوپاسیان دەکەین‌و ئەمەش ناوەکانیانە :

شەهلا فاتح لە شـارەزور ، رزگار طه لە دهوك گونـــدی ماڵتای ژێری ، خەســــرەو پیربال لە هەولیر ، عبدالعزیز رمضان لە هەولێر .

ئەمرۆ ئارەزوو :

هاوڕێی گۆشەی جیهانـــــی منداڵان : نجم‌الدین عبدالعزیز ئارەزووی کۆکردنەوەی پـــول دەکاو چەند پولیکی بەدیـــاری ناردوە . سوپاسی دەکەین

نامەکانتان :

- صباح اسماعیل لە کەرکوك: سوپاست ئەکەین ، بـــەڵام ئەو چیروکەی ناردوتە جاریکی-تر بڵاوکراوەتەوە ، هەمـــان وەڵامیش بۆ عبدالرحمن صابر لە دیبەگە .

- نافذ حمەامین لە کۆیــە نامەیەکی بۆ نووسیوین تیایـدا هانی هاوڕێ منداڵەکانـــــی دەدا کە ئارەزووی هونـــەری موسیقاو گۆرانی دەکەن هـــەر لە ئیستاوە توانای خۆیان پـــێ بگەیەنن .

● **سەلام عثمان لە سلیمانـــی** ئامۆژگاری هاوڕێکانی دەکا کە لەسەر شەقامەکـــان یاری نەکەن چونکە زیانـــــی هەیەو چاکتر وایە خۆیـــان بەشتی بەسودەوە خەریك‌بکەن

چاپکراوی نوێ بۆ منداڵان :

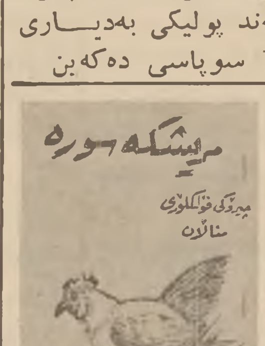

« مریشکە سوورە » چەند چیرۆکێکی فولکلوریە بـــۆ منداڵان کاك هیوا عمر احمد کۆی کردونەتەوەو لــــــە نامیلکەیەکی خنجیلانـــەی ١٨ لاپەڕەیی قەوارە بچوکـــدا چاپکراوە .

لە دەرەوەی سنوور

تۆلستوی چی دەخوێندەوە؟

ئەو نوسراوو بەرهەمانــە چی‌بوون کە کاریان دەکـــرد سەر چیرۆك نووســـــــی بەناوبانگ لیو تۆلستۆی ؟ ! لیستەیەکی ئەو نووسراوانـــە لە کتێبی «نامەکانی تۆلستۆی» دا بڵاوکراوەتەوە کە خـــــۆی بەدەستی خۆی ریزی کردون‌و بە پێی قۆناغەکانی ژیانـــی، بۆ نموونە : لـــە تەمەنـــی چواردە ساڵیدا خەریك‌بوە بـــە خوێندنەوەی « چیروکی یوسف لە تەوراتدا ، نابلیون ،شیعری پوشکین » لە نێوان ١٤ و ٢٠ ساڵیدا خووی داوە بـــــە « ئەنجیل متی ،دان‌پیانانەکانی رۆسۆ ، مردوو ، پاڵتـــوی گۆگۆل » لەتەمەنی ٢٠ساڵیەوە تاسی ساڵی « ئەلیازە، ئودیسە بە ڕووسی ، » لە تەمەنی ٣٥ تا ٥٠ ساڵی «ئەلیازە ، ئودیە بە یونانی ، کلولەکانی ڤیکتۆر هوگو » لە ٥٠ ساڵیەوە تا ٦٠ ساڵی « کتێبەکانی ئینجیـل ، باسکاڵ‌و نووسراوەکانـــــی دەربارەی بوزا .

سرمد دلشاد — عمر صلاح الدین — شوان خلیل — مظفر صلاح‌الدین — نوروز نریمان — دلشاد امین — احمد نریمان — یسری عباس — هاوکار محمد — محمد فوءاد

Institut Kurde de Paris

لەم ژمارەیەدا
ئاهەنگەکانی ڕۆژی هەولێر هاوینە پایتەختی عیراق لە لاپەڕەی شەش و دوا لاپەڕەدا ..

ڕۆژنامەیەکی هەفتانەیە

هاوکاری

التضامن

سالی ١٩٧٠ دامەزراوە

دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی
سەرەکی ئەنجومەنی کارگێری و سەرنووسەر
مصلح مصطفى جەلالی

پێنج شەممە ١٩٨٤/٨/١٦ ژمارە ٤٥٠ — ٨ لاپەڕەیە — بە ٥٠ فلسە — الخميس ١٩٨٤/٨/١٦ العـدد ٤٥٠

سەرەکی فەرماندە: داهێنەران گەنجینەی ڕاستەقینەی ژیانن

بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین دووپاتی کردەوە کە ئامانج یان ئەوئەرکەی هەمیشە هەوڵی ڕاپەڕاندنی دەدەین ئەوەیە چۆن مرۆڤ زیاتر بەختیار دەبێ کە لە هەمان قۆناخدا بەختیارەو چۆن بە پێوانەی پێشکەوتنەکانی قۆناخی داهاتوو زیاتر بەختیار دەبێ. بەڕێزی لە وتارێکدا کاتێ پێری نیوەڕۆ چاوی بە دەستەیەك خاوەن کارو کارگێرانی کەرتی پیشەسازی کەوت بە بۆنەی بیرەوەری ساڵانەی دامەزراندنی وەزارەتی پیشەسازیە سوکەلەکانەوە وتی: سامانی نەتەوەیی کە دەوری بنەڕەتی هەیە لە بەختیاری مرۆڤدا تەنیا پشت بە کەرتی سۆشیالستی نابەستێ و بەس بەڵکو هەموو بەرهەم و چالاکیەکان سامانی نەتەوەیی دروست دەکەن کە بە تەنگیانەوە بێین و بە تەنگ ئەوەوە بین پێکهاتوو گەشەسەندوو بێ و ئەو ڕۆژگارەی بۆ زامن بێ کە بەرەو گەشەسەندنی ڕاست بێ و بەیەك گیانەوە بەرەو پێشەوە بڕوا.

بەڕێز سەرەکی فەرماندە وتی بە تەنگەوە هاتن و وردبینی گونجاو لەگەڵ ڕۆژگاری شەڕدا لە مەیدانی بەرهەمی پیشەسازیدا دەبێ تا دوای شەڕیش بەردەوام بێ تا تەقالیدی ڕاستەقینە لە کارکردنا دروست بکەین لە ڕووی ڕێزگرتنی وەختەوەو بەکار هێنانی بە کارو ڕاستەقینەی لە چوارچێوەی سەرجەمی ڕەوتی وڵاتەکەماندا.

بەڕێزی پەنجەی بۆ بایەخێ کەرتی تایبەت کێشا بەو ناوەوەی حاڵەتێکی پێویستە بۆ بیناکاری سۆشیالست نەك بۆ قۆناخێکی دیاری کراو بەڵکو بۆ سەرجەمی ڕەوتی مێژوویی.

بەڕێز سەرەکی فەرماندە وتی ئێمە بەبێ چالاکی تایبەت ناتوانین بەختیاری بەدی بێنین چونکە ئەم کەرتە توانای ئەوەی هەیە بە فیکرو پەنجەی تیژ کار بکات و دەگاتە تا کەوردەکانی ژیان کە کەرتی سۆشیالست ناتوانێ جێگرەوەی بێ.

سەرەکی بەڕێز ڕێزی ناڵە دەوری کارگێرانی چالاکی سۆشیالست بەرامبەر تەقەللایان بۆ چاککردنی ڕادەی بەرهەم و پێشخستنی جۆرەکی و پێویستی سەرکەوتنی کارگێرانی کرد بە کردەوەی هێزی خۆیان و بە عەقڵ و ویژدانی خۆیان بە نموونەیەتی لە پێوانەی ژیاندا.

بەڕێز طارق حمد عبدالله وەزیری پیشەسازیە سوکەلەکان وتەیەکی دا تیایدا وتی بەڕێز سەرەکی فەرماندە لە دەروون و دلی عیراقیەکاندا بەهایەکی چاندوە کە ساڵانی درێژی ڕابووردو نەیتوانیوە تا ڕادەی ئەوەی وای لێهاتوە عیراق خۆی بەوەوە هەڵدەکێشێ کە بەخششی مساوی نیە بە هیچ بەرامبەر بەخششی جەنگاوەرەکان لە مەیدانی شەرەفمەندیا.

هەروەها وتی: ئەو بنەڕەت و ڕەوشتەی هەڵس وکەوتیان پێدەکەین لە چوارچێوەی وەزارەتا هەندێکە لەوەی لە مامۆستاو سەرکردەوە فێری بووین کە عیراق و عیراقیەکانی خۆش دەوێ و بەخۆش ویستینا بۆ بەڕێزی نموونەین و نموونەین لە پێناوی خزمەتکردنی عیراق و جەنگی عادیلانەیدا بۆ بەرگری لە خاك و ڕێز.

وەزیری بەڕێز بەڵێنی دا بە بەڕێز سەرەکی فەرماندە بە ناوی کارگێرانی کەرتی وەفادار بن لە پێناوی بیناکاری سبەینێی چاکتر داو ڕاپەڕاندنی بەرەو باشی واقعی نەتەوەی عەرەب و بەدیهێنانی سەرکەوتنی تەواو بەسەر چاوچنۆکەکاندا.

لە چاوپێکەوتنەکەدا بەڕێز احمد حسین سەرەکی دیوانی سەرۆکایەتی ئامادەبوو.

وتەکەی سەرەکی فەرماندە لە ل٣ دایە

لاپەڕەیەکی تری پڕشنگدار لە سەرکەوتنەکانی داستانی قادسیەی صدامی پیرۆز

هێزی چەکداری عیراقی مەرد و ئازا بەردەوامە لە تۆمارکردنی لاپەڕە ڕووناکەکانی داستانی قادسیەی صدامی پیرۆز و هەموو ڕۆژێ لاپەڕەیەکی زێڕین لەم داستانە مەزنەی بەنگەی سەربەرزی گەلی عیراقە دەنووسێتەوە.

هەفتەی ڕابووردو هەڵۆئاسمانیە دلێرەکان و هێزی دەریایی ئازامان گەورەترین سەرکەوتنیان بەدی هێناو توندترین لێدانی جەرگ بڕیان ئاراستەی سەرسەری دوژمنی نەفام کرد.

بەرەبەیانی ڕۆژی شەممەی خۆرموسی لە سەروی ڕابووردوو قافڵەیەکی خەلیجی عەرەبی بەدی کرا کە دەریایی دوژمن لە ناوچەی چەند فڕۆکەیەکی جەنگی دەیپاراستن، هێزی دەریایی ئازامان لەگەڵ هەڵۆ ئاسمانیە دلێرەکانمان بەرەنگاریان بوون و لە بەیەکا هاتنێکی توندا هەڵۆکانمان توانیان لە سەعات حەوت و ٤٢ دەقیقەی بەیانی ئەو ڕۆژەدا ٣ فڕۆکەی جۆری ئف١٤ بخەنە خوارەوەو پێنج نیشانەی دەریایی گەورە بپێکن و بەمە سەرکەوتنێکی تری مەزنیان خستە سەر سەرکەوتنەکانی داستانی قادسیەی صدامی پیرۆز.

لە بەرەکانی تری جەنگدا، جەنگاوەرە مەردەکانمان چەندان دەستی مەردانەیان لە بنکەو مۆڵگاکانی دوژمنی نەفام و چارەڕەش وەشاندوەو زیانی سەروماڵی زۆری پێ گەیاندون.

تۆپەکانمان سەنگەرەکانی دوژمنیان لە کەرتی خوارو ناوەراست داگرتوتەوەو زیانی زۆری لە دوژمن داوەو چەندان سەنگەر بەسەر سەربازەکانی دوژمندا ڕوخاوە.

بەرامبەر هەر سەرکەوتنێکی گەورەی جەنگاوەرەکانمان دوژمنی نامەرد پەنا دەباتەوە بەر کاری ناڕەواو دڕندانەو ترسنۆکانەی، لەم هەفتەیەدا دوژمنی بەدفەڕ چەند جارێ دەوروبەری شاری بەسرەو تەویلەو شارەکانی تری سەرسنووری تۆپ باران کردوە.

سەرچاوە فەلەستینیەکان:

یاخی بووەکان کاریان لە یەکیتیمان نەکرد

کوەیت: هەندێ سەرچاوەی کاربەدەستی فەلەستینی لە کوەیت دابڵاویان کردوەتەوە کە وا کۆبوونەوەی داهاتووی ئەنجومەنی نیشتمانی فەلەستینی کە بڕیارە ١٥ ی ئەیلوولی داهاتوو لە جەزائیردا کۆببێتەوە گرنگترین کۆنگرە دەبێ بەنیسبەت مەسەلەی فەلەستین و یەکێتیی کاری فەلەستینی لە قۆناغی داهاتوودا.

هەروەها ئەم سەرچاوانەوتیان کەرتکەرەکان سەرنەکەوتن لە زیان گەیاندندا بە ڕێکخراوەی ئازادیخوازی فەلەستینی و سەرکردایەتی یەکەی و هەموو یەکن لەسەر سەرکردایەتیی یاسر عەرەفات.

لە هەمان کاتدا ئەم زانی کە کەرتکەرەکان هیچ سەرچاوانە ئەوەیان بە دوور جێ پێیەکیان دەستکەوێ و وتیان زۆربەی ئەندامانی ئەنجومەنی نیشتمانی لە جوولانەوەی (فتح)ن بێجگە لەوەی کە سەربەخۆ و سوپاییەکان دەنگ بەوەوە دەدەن کە ئەبو عمار بە سەرکردەی ڕێکخراوەکە بمێنێتەوە.

لە لایەکی ترەوە هەمان سەرچاوە وتیان کەوا بیرێکی وا هەیە کە سەرۆکێکی تازە بۆ ئەنجومەنی نیشتمانی هەڵبژێررێ.

بەرابەری سەرەکی فەرماندە صدام حسین جەماوەری هەولێر ئاهەنگی ڕۆژی خۆی دەگێڕێ

جەماوەری هەولێر بەڵێن نوێ دەکەنەوە کە هەمیشە سەربازی بە وەفای نیشتمانن

پێرێ جەماوەری پارێزگای هەولێر بە بۆنەی ئەو بڕیارە مێژووییەوە پار لە ١٤ی ئابدا سەرەکی فەرماندە صدام حسین ڕای گەیاند بە کردنی شارەکەیان بە هاوینە پایتەختی عیراق ئاهەنگ و میهرەجانی گەورەی گێڕا.

ئەو جەماوەرە بەڵێنیان بۆ بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین دووپات کردەوە کە هەمیشە سەربازی بە وەفاو شمشێری تیژ دەبن بەسەر هەموو دوژمنێکی عیراق و داخ لە دڵەکانەوە.

ئەمەش لەو بروسکەدایە کە جەماوەر لە ئاهەنگە گەورەکەیا بەم بۆنە پیرۆزەوە ئاراستەی سەرکردەی گەل صدام حسینی کرد.

دەقی بروسکەکەو هەواڵی تر دەربارەی ئاهەنگەکانی ئەم ڕۆژە پیرۆزە لە لاپەڕەی شەشدایە.

شۆڕشگێڕە کوردەکان هێرش دەبەنە سەر سێ بنکەی سوپایی ئێران

کوشتنی فەرماندەی بنکەی ئالان و ژمارەیەك لە هێزەکانی خومەینی

تاران: ڕادیۆی موجاهیدینی خەڵك بڵاوی کردەوە کەوا شۆڕشگێڕە کوردەکان هێرشیان برد سەر بنکەیەکی گرنگی ئێران لە ناوچەی ئالاندا لە سەردەشت و فەرماندەی بنکەکەیان کوشتوە کە ناوی حسین حسین زادەیە.

ڕادیۆکە وتی شۆڕشگێڕە کوردەکان لە پێنجی ئەم مانگەدا لە سێ لاوە هێرشیان بردە سەر بنکەی نوری بە تۆپی ئار پێ جی و هاوەن و چەکی قورسی ترو زیانێکی زۆریان بە هێزەکانی خومەینی گەیاند لە گیان و ماڵداو ئەم هێرشە سێ سەعاتی خایاندا لە ئەنجامیا فەرماندەی بنکەکە کوژرا.

ڕادیۆکە ئەوەیشی وت کە شۆڕشگێڕەکان بە ساغ و سەلامەتی گەڕانەوە بۆ بنکەکانیان و توانیشیان ڕێگەی یارمەتیدانی بنکە وێرانکراوەکە بگرن.

هەروەها شۆڕشگێڕە کوردەکانی سەر بە موجاهیدینی خەڵك پێنج شەممە ڕابوردوو هێرشیان بردە سەر بنکەی تەلاشکی ئێرانی کە دەکەوێتە ناوچەی بێوران سەردەشت.

بەیاننامەیەکی سەرکردایەتی چالاکیەکانی شۆڕشگێڕە کوردەکانی سەر بە موجاهیدینی خەڵك کە لە ڕادیۆکەیانەوە بڵاوکرایەوە وتی شۆڕشگێڕە کوردەکان کۆگای چەك و جبەخانەو سووتەمەنیی بنکەکەیان وێران کردو ئاگریان تێبەرداو لەم هێرشەدا تۆپی ٨١ ملیمییان بەکارهێنا.

هەروەها ڕادیۆکە وتی هێرشەکە بوو بە هۆی وێرانکردنی سەنگەرێکی جەماوەری پاسدارانی خومەینی و کوشتن و بریندارکردنی ژمارەیەکی زۆر تیایا.

کاربەدەستێکی ئۆپێك

ئەگەر بازاڕی نەوت کزتر بێ ئۆپێك کۆدەبێتەوە

جیددە: کاربەدەستێك لە ڕێکخراوەی وڵاتە نەوت فرۆشەکانا (ئۆپێك) وتی ڕێکخراوەکە داوای کۆبوونەوەیەکی ناکاو دەکا ئەگەر بازاڕی نەوت زیاتر دابەزێ،

پاش ئەو گەشتەی کە وەفدێکی تایبەتی دەیکا بۆ بەڵێن وەرگرتن لە ئەندامەکان بەوەی کە لەسەر سیاسەتی ئۆپێك بڕۆن لە نرخ و بەرهەمهێناندا.

ئەم کاربەدەستە کە لەگەڵ یەکێك لەو سێ لیژنەدایە کە ئۆپێك پێکی هێناون وتی ئەگەر بارودۆخ هەر لە تێکچووندا بوو وا ڕێکخراوەکە پاش تەواوبوونی گەشتی لیژنەکان داوای بەستنی کۆبوونەوەیەکی ناکاو دەکا.

کاربەدەستەکە وتی ئەگەر کۆبوونەوەی وا کرا وا چاوەڕێ دەکرێ سەرەکی ئەو وڵاتانەی ئۆپێك کە ڕاوێژیان لەگەڵ دەکرێ پشتی بکرن.

شایانی باسە وەزیری نەوتی دەوڵەتی میرنشینی ئیماراتی عەرەبی کە سەرۆکایەتی وەفدەکە دەکا ئاژانسی دەنگوباسی سعودیە بەدەمیەوە بڵاوی کردەوە کەوا ئۆپێك ڕێگای کەمکردنەوەی نرخە ڕەسمیەکانی نادا و ڕازی نابێ هیچ نرخ کەمکردنەوەیەکی بەسەردا بسەپێنرێ.

ڕێکخراوەیەکی ئیرهابی سەر بە ڕژێمی خومەینی لەغمم چاندنەکان دەخاتە ئەستۆی خۆی

میسریش بە شوێن کەشتییە گومان لێکراوەکانا دەگەڕێ

پایتەختەکان: ڕێکخراوەیەکی ئیرهابی سەر بە ڕژێمی خومەینی بۆ دووەم جار ڕای گەیاند کەوا ئەو لەغمەکانی ناو دەریای سوورو نۆکەندی سوەیسی چاندووە.

ئاژانسی دەنگوباسی فەرەنسایش ئەمەی ڕاگەیاند و وتی قسەکەرێك بە ناوی ئەم ڕێکخراوەیەوە بە تەلەفۆن پێی ڕاگەیاند کە چاندنی ئەم لەغمانەی کە ڕژێمی ئێران ئافەرینی کرد لەلایەن ڕێکخراوەکەیەوە کراوە.

لە پاریسیشدا سەرەك حسن جولید سەرەکی جیبۆتی وتی ئەم لەغمانە لەلایەن وڵاتێکەوە دادەنرێن کە دوور بێ لە ناوچەی دەریای سوورو لە وەڵامی پرسیارێکیشدا وتی ڕێکخراوەیەك خۆی کردوە بە بەرپرسیاری ئەم لەغمانە پەیوەندییەکی زۆری لەگەڵ ئێراندا هەیە.

لە لایەکی تریشەوە هەندێ کەشتی میسری دەستیان کرد بە گەڕان بەشوێن ئەو کەشتییە گومان لێکراوانەدا کە ڕێی تێ دەچێ لەغمم فڕێ بدەنە ناو دەریای سوورەوەو لە هەمان کاتیشدا شارەزا ئەمەریکاییەکانی لەغمم دۆزینەوە گەیشتنە میسرو سێ لەغمەیان دۆزییەوە.

هەر لە هەمان چوارچێوەدا هەندێ کەشتی و شارەزایانی فەرەنساو بەریتانیاو ئەمەریکا ئەمڕۆ دەست دەکەنە پاك کردنەوەی دەریای سوورو کەنداوی سوەیس لەم لەغمانە.

وەزیرانی بەرگری و دەرەوەی وڵاتانی ئەنجومەنی هاوکاری کۆدەبنەوە

ریاض: ابراهیم الصبحی یارمەتیدەری ئەمینداری گشتی کاروباری سیاسی لە ئەنجومەنی هاوکاریی وڵاتانی کەنداوی عەرەبدا بڵاوی کردەوە کەوا وەزیرانی بەرگری و دەرەوەی وڵاتانی ئەنجومەن لە هەژدەی مانگی داهاتوودا لە شاری ئەبهای سعوودیەدا کۆدەبنەوە.

هەروەها ئەوەیشی ڕوون کردەوە کە خولی دوازدەهەمی ئەنجومەنی وەزاری یەکسەر پاش ئەم کۆبوونەوەیە دەست پێ دەکا.

بێجگە لەمەیش وتی کۆبوونەوە هاوبەشەکەی وەزیرانی بەرگری و دەرەوە باسی باری سیاسیی ئێستا دەکاو بە تایبەتی ڕووداوەکانی شەڕی عیراق و ئێران.

هەروەها باسی ئەو کۆششانەیش دەکرێ کە بۆ کۆتایی هێنان بەم شەڕە دراوە بێجگە لە بارو دۆخی سیاسی عەرەبی و ئەو هەوڵانەی کە دەوڵەتانی ئەنجومەن دەیدەن بۆ سەرخستنی کۆنگرەی داهاتووی لووتکەی عەرەب کە بڕیارە لە سعودیەدا ببەسترێ.

Institut Kurde de Paris

دوو بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە بارەی مافو دەستکەوتەکانی خێزانی شەهیدە بەوەفاکانەوە

وا زانراوە کە ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش دوو بڕیاری دەرکردووە لەبارەی مافو دەستکەوتەکانی خێزانی شەهیدەبەوەفاکانەوە یەکەمیان پێوەندی هەیە بە مافی منالەکانی ئەو شەهیدەوە کە دوو ژن زیاتری هەبێ‌و دووهەمیان لەبارەی چوونی مافو دەستکەوتەکانی‌شەهیدەوە بۆ ئەوانەی کە شەهیدی ژن‌نەهاوردووئەژیاندن لە براو خوشك‌و ئەمەیش دەقی هەردووبڕیارەکەیە :

بڕیاری ژمارە ٨٩٥ئەنجومەنی سەرکردایەتی‌ی شۆڕش

ژمارەی بڕیار ٨٩٥

مێژووی بڕیار ٨-٨-٩٨٤

بڕیار

دوای پشت‌بەستن بە بڕگەی (أ)ی ماددەی چل‌ودووی دەستووری کاتی ئەنجومەنی سەرکردایەتی‌ی شۆڕش لە کۆبوونەوەی ڕۆژی ٨-٨-١٩٨٤دا بڕیاری ئەمەی خوارەوەی دا :

یەکەم : بڕگەی (١)ی ژمارە (٧٢٢)ی ڕۆژی ٣١-٥-١٩٨١ی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش دەگۆڕرێ‌و بەم جۆرەی داهاتوو دەخوێنرێتەوە .

١-أ- ئەو مافو دەستکەوتانەی دراون بە خێزانی شەهیدەکانی هێزە چەکدارەکان ئەوانەی کە لە ٤-٩-١٩٨٠دا یا پاش ئەوە شەهیدکراون‌و بە قانوون‌و بڕیارە ماوەکانا دەقەکەیان نووسراوە ، دەچن بۆ ئەو براو خوشکانەی شەهیدە ژن‌نەهاوردووەکە ئەیژیاندن‌و هەروەها ئەم ماف‌و دەستکەوتانە دەچن بۆیان ئەگەر باوك‌و دایکیان پاش شەهیدبوونی شەهیدەکە مردن‌و پێشئەوەی باوك‌و دایك سوودیان لەو مافو دەستکەوتانە وەرگرتبێ .

ب- مەرجە بۆ ئەوەی بڕیاری ئەوە بدرێ کە براکە شایانی ئەوەبێ سوود لەم بڕیارە وەربگرێ هێشتا منالبێ یا تا دەگاتە بیست‌و دوو ساڵەی تەمەنی‌و بەردەوام‌بێ لەسەر خوێندن لە سانەویداو تا دەگاتە بیست‌و پێنج ساڵی تەمەنی‌و بەردەوام‌بێ لە خوێندنی دانشگادا .

هەروەها مەرجە بۆ ئەوەی خوشك شایان بێ کە تەمەنی لە بیست‌و پێنج ساڵ کەمتر بێ‌و شووی نەکردبێ .

دووهەم : ئەو وەزیرانەی پێوەندی‌یان هەیە ئەم بڕیارە جێبەجێ دەکەن .

صدام حسین

سەرەکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

ئەنجومەنی سەرکردایەتی‌ی شۆڕش

ژمارەی بڕیاری ٨٩٦

مێژووی بڕیار ٨-٨-١٩٨٤

بڕیار

دوای پشت‌بەستن بە بڕگەی (أ)ی ماددەی چل‌ودووی دەستووری کاتی ئەنجومەنی سەرکردایەتی‌ی شۆڕش لە کۆبوونەوەی ڕۆژی ٨-٨-١٩٨٤دا بڕیاری ئەمەی خوارەوەی دا :

یەکەم : بڕگەی (١)ی ژمارە (٥٥٨)ی ڕۆژی ٣-٥-١٩٨١ دەگۆڕرێ‌و بەم جۆرە ی داهاتوو دەخوێنرێتەوە :-

١ - ئەگەر شەهید لە ژنێ زیاتری هەبوو ئەوا هەر یەکێ لەو ژنانەی کە بووبێ بە ژنی‌و لە منالێ یا زیاتری هەبێ ، هەمان ئەو مافو دەستکەوتانەی دەدرێتێ کە بڕیاردراوە بۆ تاقە ژنی شەهیدەکە بەپێی ئەو قانوون‌و بڕیارە ماوانەو منالانی شەهیدەکە لە هەموو ژنەکانی هەمان مافو دەستکەوتیان دەدرێتی کە قانوون بڕیاری داوە لەسەریان بێ ئەوەی سەیری ئەوە بکرێ کە لە ژنێ زیاتری هەیە .

دووهەم : ئەو وەزیرانەی پێوەندی‌یان هەیە ئەم بڕیارە جێبەجێ دەکەن .

صدام حسین

سەرەکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی‌ی شۆڕش

کۆڕێکی جەماوەری لە هەولێر بۆ ڕوونکردنەوەی دەوری ئافرەت لە هەڵبژاردنی نیشتمانیدا

ڕۆژی شەممەی‌ڕابوردوو کۆڕێکی جەماوەری فراوان بۆ ئافرەتان‌سازکرا لە هەولێرداو بەڕێز خانو منال یونس عبدالرزاق‌ی‌سەرەکی یەکێتی گشتی ئافرەتانی عیراق‌و هەندێ‌ئەندامی نووسینگای ڕاپەڕاندن تیایا ئامادەبوون‌و کۆڕەکە تەرخان کرابوو بۆ ڕوونکردنەوەی ئەرکی‌سەرشانی ئافرەتان لەو تاقیکردنەوە دیموکراسی‌یەداکە لە بیستی مانگی داهاتوودا وڵاتمان دەژی تیایا .

بەڕێز سەرەکی یەکێتی ستایشی دەورە دیارو ئاشکراکەی ئافرەتانی هەولێرو ئەو کۆششەی کرد کە ڕێکخراوە تێکۆشەرەکەیان دەیدا لەپێناوی کۆکردنەوەی توانای ئافرەتان‌و بەکارهێنانیا لەو ڕاپەڕینەدا کە وڵاتی تێکۆشەرمان تیایا دەژی‌و لە پێناوی پتەوکردنی گیانی ئەو سەرکەوتنەی کە سەربازانی قادسیەی پیرۆزی صدام هێناویانەتە دەست .

هەروەها وتی ئامادەبوونی تەواوی ئافرەتان لە مەیدانی هەڵبژاردندا سووربوونیان دەردەخا لەسەر جێبەجێ‌کردنی ئەرکە نیشتمانی‌یەکانیان‌و دڵسۆزی‌یان بۆ بیروباوەڕو سەرەکی تێکۆشەر صدام حسین .

ئەنجا وتی گرنگی‌ی ئەرکەکانی ئەنجومەنی نیشتمانی کە لە دروستکردنی بڕیاردا خۆیان دەردەخەن ئەوە دەخەنە سەرشانی ئافرەتان کە زۆر هۆشیارانەو بە وردی نوێنەرەکانی گەل لەم دەزگا دیموکراسی‌یەدا هەڵبژێرن .

هەروەها وتی ئێمە دەبێ هەڵپاڵێوراوەکان لەسەر ئەساسی ئەوە هەڵبژێرین کە چەندە باوەڕیان هەیە بە شۆڕشی ١٧-٣٠ی تەمووزی پیرۆزو سەرکردەی ڕەوتی گەلەکەمان سەرەکی تێکۆشەر صدام حسین و یەکێتی خاك‌و گەلی عیراق‌و قەوارەی ئەو قوربانی‌یەیان کە داویانە لە پێناویاو بۆ بەرگری‌کردن لە سەربەخۆیی‌و چەندە باوەڕیان بە مەسەلەی سەربەستی ئافرەت هەیە بەپێی بیروباوەڕو بە دەوری لە کۆمەڵگادا .

بەشدارەکانی کۆڕەکە لەو بروسکەیەدا کە بۆ سەرەکی فەرماندە صدام حسین‌یان بەرزکردەوە بەڵێنی خۆیان تازە کردەوە بۆی کە وا ئەوپەڕ هەوڵ‌و تەقەلادەدەن لەپێناوی بنیاتنانی عیراقی خۆشەویست‌و بەشداری‌کردنی کاریگەردا بۆ پتەوکردنی گیانی سەرکەوتن .

شایانی باسە هاوڕێ ادریس قصاب‌باشی ئەمینداری نهێنی سەرکردایەتی‌ی لقی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست لە هەولێرو ئەندامانی نووسینگای ڕێکخراوەی ناوچەی ئۆتۆنۆمی کوردستان لە یەکێتی‌ی گشتی ئافرەتانی عیراقداو ئەندامانی لقەکانی یەکێتی لە هەولێرو سلێمانی‌و دهۆك ئامادەی کۆڕەکە بوون .

کۆبوونەوەی لیژنەی ڕاگەیاندنی هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نیشتمانی لە سلیمانی

لیژنەی ڕاگەیاندنی‌هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتمانی لە پارێزگای‌سلێمانی‌دا کۆبونەویەکی بە سەرەکایەتی هاوڕێ ئەندامی‌لقی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست لە سلێمانی‌کردو تیایدا لەو ڕاسپاردانە ورد بوونەوە کە لە لایەن‌دەستەی باڵای سەرپەرشتیاری هەڵبژاردنەوە دەرچون دەربارەی پێداویستی‌یەکان‌و هۆتایبەتیەکانی پڕوپاگاندەی هەڵبژاردنی پاڵێوەرەکان .

هەروەها لە کۆبونەوەکەدا کە تیایدا لێپرسراوانی ڕۆشنبیری‌و ڕاگەیاندن لە زێکخراوە جەماوەریەکان لەگەڵ پەیامنێرەکانی ئاژانسی دەنگوباسی عێراق‌و ڕۆژنامەکانی ناوخۆ لە پارێزگادا ئامادە بوون دەربارەی نەخشەی کاری لیژنەی ڕاگەیاندن بۆ ماوەی داهاتو لەگەڵ دەوری ڕێکخراوە جەماوەریەکان‌و ئامادە کردنیان بۆ هاوبەشی‌کردن لە دووەم دەورەی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتمانی کۆڵینەوە . هەروەها بڕیار درا کە لەمەو دوا لیژنەکە زیاتر هەوڵی خۆی تەرخان بکات بۆ ئاسان کردنی کاروباری هەڵبژاردنی ناوبراو لە پارێزگای سلێمانی‌دا .

لیژنەی سەرپەرشتکاری هەڵبژاردن لە دهوك

لیژنا هەلبژارتنا ل دیواناپارێزگەها دهوکێ کۆم‌بوو بسەروکاتیا هێژا قائمقامێ‌دهوکێ وهەمی ئەو کەسێن هاتینە ڕاسپاردن بکارو بارێن‌هەلبژارتنێ .

دڤێ کۆمبینێ‌دا ئامادە ببۆن و کارو ئەرك هاتنە بەلاڤ‌کرن لسەر وان‌و هەر چار مەلبەندێن هەلبژارتنێ ل‌دهوکێ هاتنە دەست نیشان کرن ئەو ژی :

خانەیا مامۆستایان ، ئامادەیا کاوە ، قوتابخانا ناڤنجی‌یا مەمێ ئالان ، قوتابخانا ناڤنجی‌یا هیڤی .

ئەڤەو ڤێ لیژنێ یا دەست بکارێت خۆ کری بدیارکرنا ناڤێن هەلبژێران ل مەلبەندێن هەلبژارتنێ داکو رابن بمشەکرنا هەمی پێ‌تڤی‌یێن بسەرئێخستنا کارێ هەلبژارتنێ بۆ هەلبژارتنا ئەندامێن جڤاتا نیشتمانی .ئو یا هاژی گۆتنێ‌یە کو پارێزگەها دهوکێ تنێ ئێك دەڤەرا هەلبژارتنێ یا لێ هەی .

زەنگی هەڵمەت

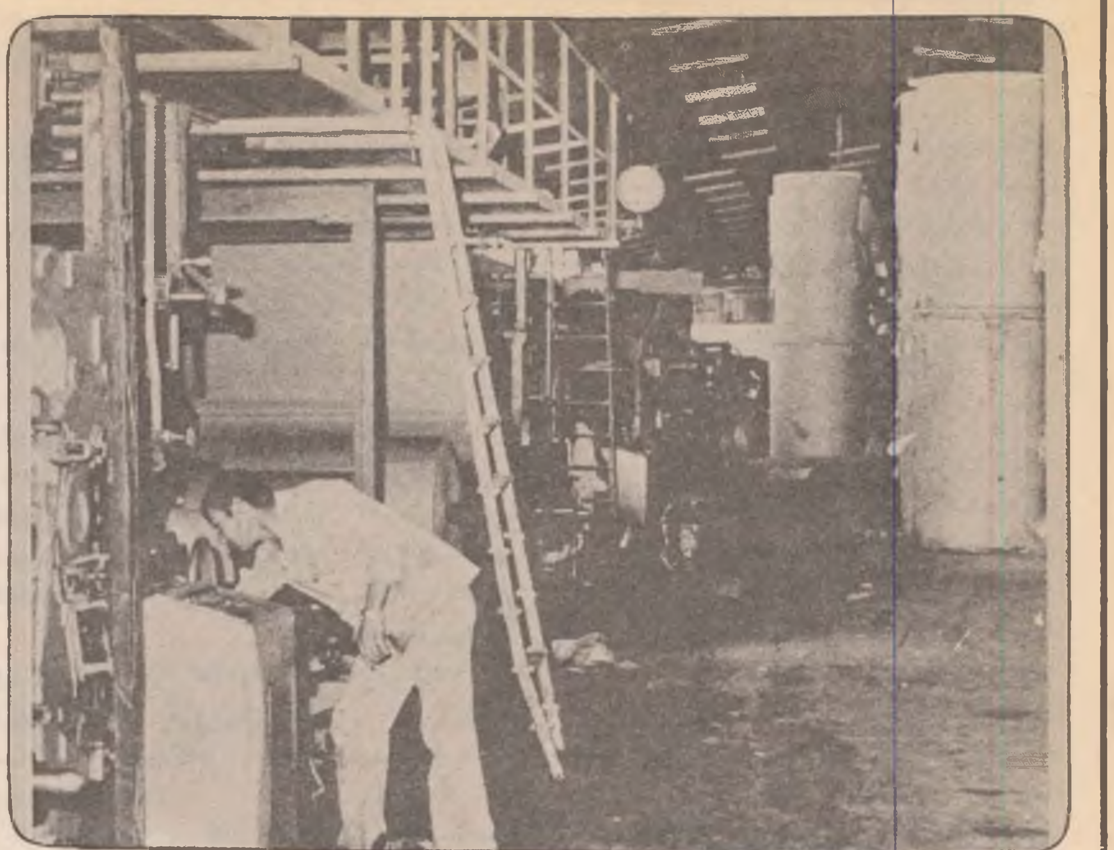

لەگەڵ یادی شازدەهەمی شۆڕشی ١٧-٣٠ی ئەمری‌تەموزدا هێرشی سەرجەمی نیشتمانی بۆ بەرزکردنەوەی توانای بەرهەمدانی تاکەکەسی زەنگەکانیان زرنگانەوە .

بایەخی ئەم هێرشەش لەو کاتەدایە کە وڵاتە تێکۆشەرەکەمان لە شەڕێکدایە لەگەڵ ڕژێمی ئێرانی دوژمندا کەوا پێ ئەنێتە پێنج ساڵ لەم ڕاپۆرتەدا کورتەی هەندێ خاڵی گرنگ ئەنووسین کە هێرشی نیشتمانی هێناونیەتە کایەوەو ئەو مەودانە چین کە لە ماوەی ساڵێکی تەواودا هەیەتی کە ئەمەش لە کۆبوونەوەی ئەمینداریتی ڕۆشنبیری‌و ڕاگەیاندن‌و لاوانی یەکێتی گشتی نیقابەکانی کرێکاراندا نووسراونەتەوە .

مەوداو ئاسۆکانی هێرشەکە

هێرشی سەرجەمی نیشتمانی بۆ بەرزکردنەوەی توانای بەرهەمدانی تاکەکەسێ وەك کارێکی پێویست بۆ قۆناغی ئەمرۆ وایە لەلایەن سەرەکی فەرماندە صدام حسین‌ەوە بایەخی پێدراوە لەبەر ئەوەی کە ئایا مەوداکانی چیەو ئەنجامەکەی چۆن ئەبێ‌و بەجۆرێ کە کارەکە وا لێبکەن کە لە پێش هەموو ئەو بەرپرسیارانەوە دابنرێ کە پێویستن لە کۆمەڵدا لە لایەن تاکە کەسەوە بکرێ بە پێی شوێن‌و پلەو پلەی کارکردن‌و پلەی خوێندن‌یان. هێرشەکەش تەنیا سەرنجدانی بارە ئابوری‌یەکە نیە.. بگرە دوور ئەڕوانێ بۆ ئەوەی کۆمەڵ مەودای بەنرخی گەورە وەدەستبێنێ بۆ پتەوکردنی کاروانی سەرکەوتووی حزب‌و شۆڕش‌و بەهێزکردنی سووپا کە ئەنجام ئامانجە نیشتمانی‌و نەتەوەی‌یەکان وەدی بهێنن‌و ڕێبازی دیموکراتیانەی هاووڵاتیان خۆشتربکات .

- مەودای سیاسی -

بوونی زۆرانبازی نێو دەوڵەتان‌و ئەو کارەی کە لە هەرێم‌و ناوخۆکاندا درووستی ئەکات ئەبێتە هۆی درووست‌بوونی کیانی ناکۆکی پێشەبڕکی بۆ ئەوەی لە ناوچەکانی جیهاندا بەگشتی قازانجی زیاتری دەسکەوێ . ناوچەی کەنداو بەهۆی نەوت‌و شوێنی ستراتیژی بۆتە جێی بایەخی گەورەتری ئەم دەوڵەتە زۆران‌گرتوانەو لەبەر ئەمەش‌بوو شەر بە سەرکردایەتی خومەینی تەڵەکەباز بەرپاکرا . هێرشەکەش لە بواری ئەم مەودایەوە بۆ کاری باشترو پتەوکردنی پلەی بەرەنگاری‌و زیادکردنی پێویستی‌یەکانی درێژە بەسەرکەوتندان‌و پارێزگاری پرۆژە کەشەسەندووەکانی وڵات وەك وزەیەك خۆی ئەهێنێتە پێشێ .

- مەودای کۆمەڵایەتی -

هێرشی نیشتمانی لە رووی سەرجەمی‌یەوە هەموو هاووڵاتی‌یەکی گرتۆتەوە جا ئایا تاکە تاکەبێ یاخود ڕێکخراوبێ لە تەقەلادانیاندا بۆ کارو زیادکردنی بەرهەم هەموویانی لەرووی هونەری‌و مرۆڤانەوە لە چوارچێوەی بزوتنەوەی باربۆی خۆییدا کۆکردۆتەوە .

لەبەر ئەوە کۆمەڵی عیراق بە هەموو دەستەو لایەنێکیوە لەبەردەمی بەرپرسیاری نیشتمانیدا ئەبن‌و هێرشەکەشی بۆ تەواوکردنی ئامانجە بەرزەکانی کە هەمیشە تەقەللای بۆ ئەدان‌و خەباتی بۆ ئەکردن‌و ئەمەش کنە بتوانی مەرجەکانی سەرکەوتن وەدیبهێنێ‌و بۆ بنیاتنانی شارستانیەتی وڵات خواستەکان جێبەجێ بکات چونکە پشت بە جیاوازی‌و لابردنی چینایەتی‌و تەسك تەماشاکردنی کۆمەڵ ئەبەستێ هەر وەك سەرەکی فەرماندە صدام حسین پەنجە بۆ ئەوە ڕاکێشێ «عیراقی‌یەکان وەك یەکیان لێهات» .

- مەودای ئابوری -

خەستکردنی تەقەللادان‌و بردنی بەرەو زیادکردنی

بەرهەم‌و چاککردنی چونیەتی و هێنانەپێشەوەی جێگرەوەی زامنکاری کە بەرامبەر بەو کەرەسە سەرەتاییانەبن کە لە دەرەوە ئەهێنرێن ئەبێتە هۆی پاراستنی وزەو درێژەپێدانی کەل‌وپەل‌و مەکینەو زۆرکردنی شتومەکی پێویست لە ناو خۆدا وەك -سپێر- ئەمانە گشتی لە جەرگەی ئامانجە ئابوری‌یەکانن کە هێرشەکە خستوونیە سەرشانی خۆی‌و ڕەنگدانەوەی هەمیشەی پاراستنی هێزو پتەوی ئابووری عیراقە .

- مەودای سەربازی -

ئەم هێرشە لە خۆیدا زیاد ئەکات بۆ ئەوەی مەودایەکی سەربازی‌و جەنگی وەرگرێ بۆ ئامادەکردنی گشتی سەرجەم وەك گردبوونەوەی هەموو لایەنە نیشتمانی‌یەکان لە یەك بزوتنەوەدا بۆ بەرەنگاربوونەوەی ئەو مەترسیانەی بەرامبەر بە نیشتمان هەیە .

لەسەر ئەم بنەڕەت‌و ئەم دیاردەیە : مەودای سەربازی لە هێرشەکەدا لە یادکردنەوەی بەرەکانی شەڕدا دژی ڕژێمی ڕەگەزپەرستی ئێران ڕوون‌ئەبێتەوە .

- ئامانجەکانی هێرشی نیشتمانی -

دوای ئەو شتانەی کە پێشکەش‌کران ئامانجەکانی هێرشی نیشتمانی بۆ زیادکردنی بەرهەمی تاکە کەس وایە :

زیندووکردنەوەی هەوڵ‌و جۆش پەیداکردن‌و تازەکردنەوەی کەرەسەکانە بۆ بەرهەمی زیاترو باشکردنی چونیەتی‌و باری ئابوری‌یە لە وزەو کەرەسەی سەرەتایی‌و کات بە فیڕۆ نەدان‌و لانەدان لە شێوازی دیموکراتیانە .

هەروەها مەبەستی چەسپاندنی ڕێبازێکی محکەمە کە لە سەر بنەڕەتی بیروباوەڕی مرۆڤانەی حزبمانەوە سەری هەڵداوەو ئەمەش لە پلەی کارداو کوی ئەدانە شێوازی بیرۆکراتیانەو کارکردن هەر وەك یەك دەستەو هاوکاری لە چوارچێوەی کاری بەرهەمدان و پەیوەندی گونجاوی نێوان ئەو تەقەللایانەی بۆ کارەکە ئەدرێ‌و لە نێوان ئەو تەقەللایەی کنە لە بەرەداهەیە .

هەر وەك سەرەکی فەرماندە صدام حسین وتی: بەخششی عیراقی‌یەکان وشك بوونی بۆ نیەو هەموو عیراقی‌یەکیش تا ئیستە توانای بەخششی زیادەی هەیە .

● بۆچی کاتی هێرشەکە کرا بە ساڵێك .

بۆ ئەوەی هەستێ بەکاری بەرهەمدان کە لە وەو بەر نەبووە بۆ دەرخستنی هێزی زیادەی عیراقی‌یەکان‌و دووپاتکردنەوەی بوونیان لە مەیدانەکانی کارو بنیاتنان‌و بەرگری لە نیشتمان .. ئەمە لە لایەك لە لایەکی ترەوە کۆکردنەوەی ئەو کاتە بنەڕەتی سەرنجدانی ماوەکانی مەشق‌کردن‌و پێکەیاندنە کە ماوەیەکە بە کورت‌و درێژی لە یەك جیان‌و ئەمەش لە ساڵێك زیاترنیە .

کۆتایی : هێرشەکە تەنیا هەر کرێکار ناگرێتەوە .. هەمووان ئەگرێتەوە چونکە مەبەستی بەرزکردنەوەی توانای بەرهەمدانی تاکە

کەسە لە هەرکوێ‌یەکبێ -لە کارگە- لە نووسینگە- لە کێڵگەو قوتابخانەو ماڵداێ.. لە هەموو شوێنێ کە زەنگی هێرشی نیشتمانی زرنگەی هات .

ذکریات محمد حسن

Institut Kurde de Paris

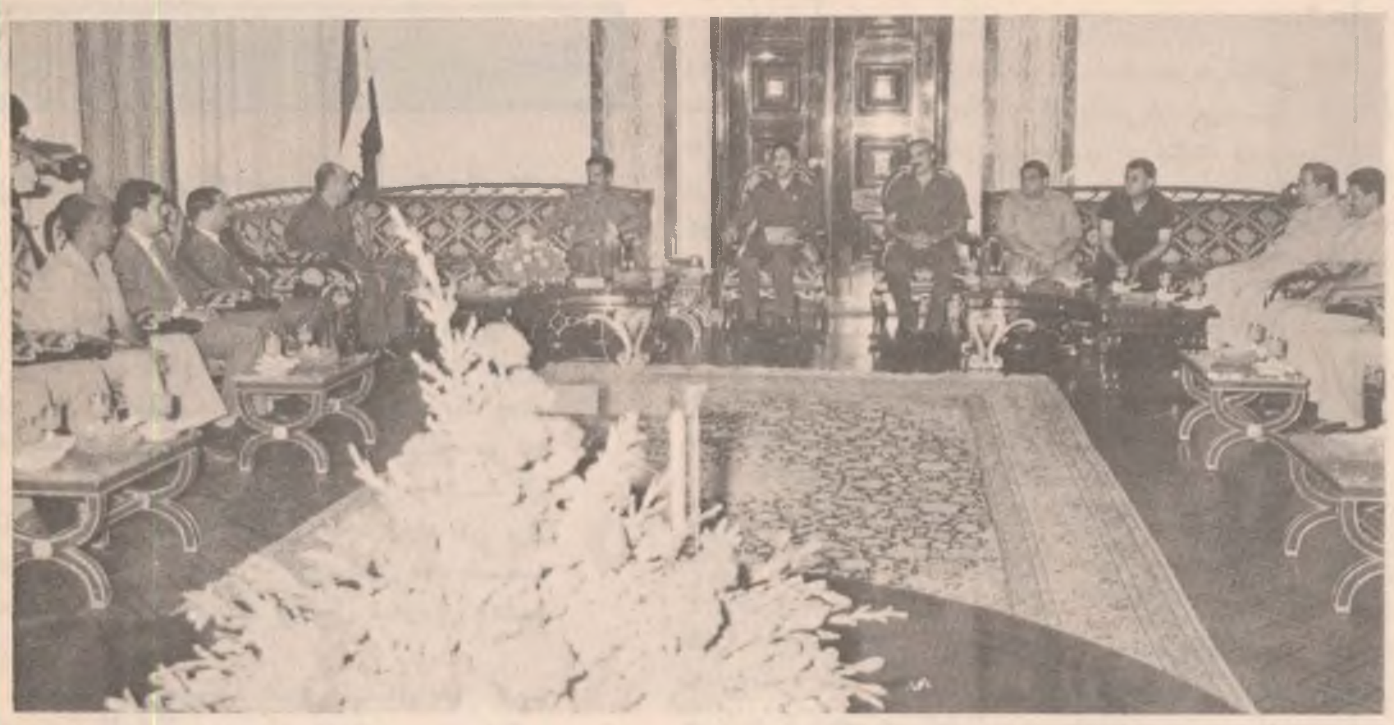

وتەکەی بەڕێز سەرۆکی فەرماندە صدام حسین

لەکاتی چاوکەوتنیا بە دەستەیەک خاوەن کارو کارگێڕان لە کەرتی پیشەسازیدا

١٩٨٤/٨/١٤

ئەوەی لەهەمیشە بایەخی پێ دەدەین زیاتر بەختیارکردنی مرۆڤە

من زۆر شادمانم بە گوێدانتان بە داهێنەران چونکە گەنجینەی ڕاستەقینەی ژیان ئەو داهێنەرانەن و ئەوان پێشڕەوایەتی‌ی دوزینەوە زانستی‌و جوغرافیایی‌یەکانن ژیان جۆرەها نموونە خەڵکی تیایە خەڵکی وا هەن بەکاری هێزی خەڵکی خل دەبنەوەو خەڵکی تریش هەن بە هێزی خۆیی خۆبان‌و ئەقڵ‌و دەروونیان سەردەکەون‌و شتێکی سروشتی‌بە ئەوانەی کە سەردەکەون‌و خەڵکی تریش سەردەخەن دەبێ جیاوازو دیاربن لە پێودانەکانی ژیان‌و لە دەسەت ڕاکێشانیشا بۆی .

من شادمانم بەوەی کە ئێوە لە چالاکی‌یەکانتاناو لە ئاهەنگ‌گێڕانا بەبۆنەی دامەزرانی وەزارەتەکەتانەوە زیاتر گوێ بەوە دەدەن کە پێشکەوتووەکان ئالای ئاهەنگەکەبن ئیتر چ لەم کەرتەبن یا لەوانە بن کە کەرتی تایبەتی یا لە کەرتی تێکەڵ یا لە کەرتی سۆشیالیستدا ئیش بکەن .

ڕەنگە ئەمە یەکەم جار بێ کە ڕوویدا چونکە من ئاگادارنیم لە پێچەوانەی ئەو قسەوە کە دەیکەم کە ئەمە یەکەم جارە ئەوانەی جیاوازو دەرکەوتوبن لە کەرتی تایبەتیدا گەورەبگرێن لە رژێمی سۆشیالیستمانا چونکە رژێمە سۆشیالیستەکەمان جیاوازە لە تێڕوانینیاو شتێکی سروشتیشە کە دەربڕینی ئەم تێڕوانینە دەبێ جیاوازبێ .

● چۆن مرۆڤ بەختیارتر دەبێ ●

کرۆکی تێڕوانینەکەمان لەسەر ئەوە وەستاوە کە چۆن مرۆڤ بەختیارتر دەبێ .. یەکەم چۆن بەختیار دەبێ .. ئەنجا چۆن بەختیارتر دەبێ‌و .. بەختیاریش بەو شێوەیەی کە ئێمە وەسفی دەکەین نەبەستراوە بە سەقامگیری‌یەوە چ لە پێودانە ئیعتیباری‌یەکانا کە بە مانای وشکی دێت‌و نە لە پێودانە ماددی‌یەکانی ژیاندا بەڵکو بریتی‌یە لە حاڵەتێکی بەرەوپێش‌چوو لە پێودانیا یانی ئەوەی بەپێی تێڕوانینی ئێمە بەختیاری دێنێ بۆ ئادەمیزاد لە پێداویستە ماددی ئیعتیباری‌یەکانا ڕەنگە ئەگەر بەرەوپێش نەڕوا لە قۆناغێکی داهاتوودا ببێ بە دواکەوتوو و ئەو ئامانج‌و ئەرکەی کە هەمیشە هەوڵی بۆ دەدەین ئەوەیە چۆن مرۆڤ بەختیارتر دەکەین ئەگەر لە قۆناغێك خۆبدا بەختیاربێ‌و چۆن بەختیارتر دەبێ لە پێودانی پێشکەوتندا لە قۆناغە داهاتووەکانداو بەپێی ئەم تێڕوانینە ئێمە لامان وایە ئەو سامانی نەتەوایەتی‌یەی کە دەورێکی بنەڕەتی دەبێ لە بەختیارکردنی مرۆڤدا هەر تەنیا لە کەرتی سۆشیالیستدا کۆنەبوەتەوە بەڵکو لە هەموو چالاکی‌یەکاندا چ لە کەرتی تێکەڵاو یا کەرتی تایبەتی یا لە کەرتی سۆشیالیستداو هەمووی سامانی نەتەوایەتی‌یەو بە یەك گیان سوورین لە سەری‌و .. گوێ دەدەینە پەیدابوون‌و نەش‌و نمای‌و ڕەخساندنی ئەو بارودۆخەی لە ڕێبازی نەش‌ونمای تیایا بە ڕێگایەکی ڕاستو پێشکەوتوودا بڕوا .

● بەم جۆرە سەیری سۆشیالیزمان دەکرد ●

لە پێناوی ئەوەدا کە ئەرکی چالاکی‌ی تایبەتی لە ڕژێممانا ببێ بە ئەرکێکی مێژوویینی درێژ کە لەگەڵ تەمەنی رژێمی سۆشیالیزمدا درێژە بکێشێ‌و هەر بۆ قۆناغێکی دەستنیشان کراو نەبێ لێکۆڵینەوەیەکی ڕوونمان لە بارەی مانای تێڕوانینی سۆشیالیزمەوە بۆ بابەتی ئیش پێشکەش‌کردو وتمان ئەو مرۆڤەی بە ئارەزووی خۆی ڕێ‌بکەوێ لەگەڵ مرۆڤێکی تردا لە کەرتی تایبەتیدا لەگەڵ چاودێری‌کردنی پێڕەوی‌یە گشتی‌یەکان ناکرێ بە جۆرێکی وا سەیری بکەین کە ئەمە ئیستیغلال‌کردنە بۆی هەن‌و ئەگەر بە مووچەیەکی واش ڕازی بێ کە کەمتربێ لە هاوڕێکانی لە کەرتی سۆشیالیستدا چونکە لە کەرتی سۆشیالیستدا هەلی ئیش‌کردنی هەیەو ئەگەر بە ئارەزووی خۆی ویستی لە کەرتی تایبەتیدا ئیش بکا ئێمە نابێ وا سەیری خاوەن سەرمایەکەو ئیدارەکە بکەین لە کەرتی تایبەتیدا کە ئیستغلالی کردووەو بەڵکو بە ئادەمیزادێکی دادەنێین کە هەڵساوە بەوەی کە پێویستە لەسەری بەرامبەر خۆی‌و کۆمەڵگا چ لە نیازدا یا لە ئەنجامدا .

بەم جۆرە ڕوانیومانەتە سۆشیالیزم یا بەم جۆرە دەیبینین .

دەرامەتی سۆشیالیزم لە ڕژێمەکەمانا لەوەوە نایەت کە لە کەرتی تایبەتی‌یەوە وەری دەگرین بەڵکو لەو کاری تازەی خولقاندنەدایە کە مرۆڤی تازەی عیراقی بناغەکەیەتی لە مەیدانەکانی ژیاندا بە گشتی‌و لە مەیدانەکانی کەرتی سۆشیالیستدا بە تایبەتی کە مەیدانێکن پڕن لە سامانێکی زۆر .

● کەرتی تایبەتی حاڵەتێکی ویستراوە ●

لە هەندێ رژێمی سۆشیالیستدا ڕواڵەتە بنەڕەتی‌یەکانی سۆشیالیزمەکەیان‌و لە لایەکی گرنگی ڕەفتاری عەمەلی‌یان بەوە دەستنیشان دەکرا کە چەندە لە ڕێی دەست بەسەراگرتن‌و خۆماڵی کردن‌و شتی واوە لە کەرتی تایبەتی دەسەندرێ .. بەڵام ئێمە پێویستمان بە سۆشیالیزمی وا نییە .. ڕواڵەتە نیشتمانی‌و نەتەوەیی‌یەکانمان دەڵێن لە تواناماندایە سامان لە مەیدانەکانی تردەوە پاشەکەوت بکەین‌و کەرتی تایبەتی حاڵەتێکی پێویستە بۆ بنیاتنانی سۆشیالیزم نەك بۆ قۆناغێکی تایبەتی بەڵکو بۆ تێکڕای ڕەوتی مێژوویی چونکە چالاکی‌ی تایبەتی دەتوانێ بە پەنجەو بیری ورد ئیش بکاو بگاتە ئەو دەزوو لە وردانەی ژیان کە کەرتی سۆشیالیست ناتوانێ جێی بگرێ تیایاناو لەسەر بناغەی ئەم لێکۆڵینەوەیە ناکرێ بیر لەوە بکەینەوە کە دەتوانین بەختیاری بۆ ئادەمیزاد بهێنینەدی‌و بەختیاری باشترو پێشکەوتوو لەگەڵ ژیانا بهێنینە دی بێ ئەوەی چالاکی‌یەکی تایبەتی وا هەمیشە پێشکەوتوو هەبێ لە هەموو بوارەکانا بێ‌جیایی چ لە بوارە پیشەسازی‌یەکان یا بازرگانی‌یەکان یا خزمەتگوزاریدا .

● پێشکەوتن لە کەرتی تایبەتیدا هەیە ●

ئا ئەمەیە تێڕوانینمان‌و بیروباوەڕمان‌و ئەمە لە چوارچێوەی بیروباوەڕی صدام حسین‌دا نەماوە بەڵکو کراوە بە ڕێباز لە کۆنگرەی حزبداو بووە بە بەشێك لە بیروباوەڕو بەشێك لە بیرو هەر بەشێك نییە لە سیاسەت بەڵکو بەشێکە لە بیرو .. سیاسەت حاڵەتێکە ئەو بیرە دەردەخا کە حزب باوەڕی پێ‌یەتی .

کەوابوو لەم بوارەدا ئێمە شادمانین چونکە پێشکەوتن لە مەیدانی چالاکی‌ی تایبەتیدا هەیەو بەڵام ئاسوودە نین چونکە ئەم پێشکەوتنە هێشتا ستە لە جۆری بەرهەم‌و قەوارەی خستنەگەڕدا .. لەبەرئەوە من شادمانم بە لا کردنەوەتان بە ڕێزگرتنتان لە دەرکەوتووەکانی چالاکی‌ی تایبەتی لە بەخشندەییاناو گەورەکردنیان .. بێجگە لە گەورەکردنی کەس‌وکاری شەهیدەکان لە کارگاکەیاندا هەرچەندە ئەم ئەرکە ناکەوێتە سەرشانیان بەهیچ پێودانێکی قانوونیانە .

● ئەو وێنە تێکەڵ‌و پێکەڵانە کە لە بارەی سۆشیالیزمەوە هەبوون نەمان ●

بەلای منەوە ئەوەی کە کاری‌کردوەتە سەر چالاکی‌ی کەرتی تایبەتی لە چاك نەکردنی جۆردا وەك ئەوەی کە پێویستەو لە نەخستنە گەڕدا بەو قەوارەیەی کە پێویستە بریتی‌یە لە .. خاڵی یەکەم پێوەندی بەو وێنە تێکەڵ‌و پێکەڵەوەیە کە لە بارەی سۆشیالیزمەوە هەبوو ئەمە لە سەرەتای شۆڕشدا وابوو و بڕایەوە باش بە ڕەوشت نەك بە قسە ڕوون‌کرایەوە بەڵام ئەوەی کە ئەوساو ئێستایش هەر کار دەکاتە سەر چالاکی‌ی تایبەتی ئەو قازانجە خێرایەیە کە بەستراوە بە بارێکی تایبەتی‌یەوە بێ سووربوون لەسەر بنیاتنانی بەرژەوەندی‌یەکی وا بەردەوام‌بێ بۆ ماوەیەکی درێژو ناوێکی باشی هەبێ‌و ئەوەی تەمەنی وەك ئێمەبێ یا گەورەتر بێ لە ئێمە لە بیریەتی ئەوسا دەرگاکان لە سەریان دەنووسرا ـ ئەمە ئیشی فلان وەستایە ـ بۆ ئەوەی خەڵکی بەخۆی بناسێنێ بەهۆی باشی ئیشەوەو ناوی خۆی لەسەرئەو دەرگایە دەنووسی کە دروستی دەکردو ئەمانە زۆر باش ناسراوبوون چونکە کەم بوون لە فلان ناحیەدا فلان بەننا بەناوبانگ بوو فلان باشترین بەننایەو فلان دارتاش باشترین دارتاشەو ئاسنگەری زۆر پێش‌نەکەونبوو بەڵکو ساکاربووو پێش‌نەکەوتبوو چونکە پێویستی کەم‌بوو و پێویستی‌یش بەستراوە بە شێوەی پێشکەوتنەوەو پێویستی‌یش نەش‌ونما دەکاو زۆر دەبێ بەگوێرەی پێشکەوتن .. ئێستا کۆمەڵی ئەو شتە پێویستانەی لە ماڵەکەتان جیاوازە لەو پێویستی‌یانەی کە (٢٠) ساڵ لەمەوبەر بەکاردەهێنران ئێستا باشترن‌و ژمارەیان زۆرترە لەبەرئەوە ئەوانە دەگەڕێن بە شوێن ڕابوردوودا دەگەڕێن بەشوێن نموونەی ماددیدا بۆ ئەوەی وێنەی پێشکەوتنی ئەو مێژووە بزانن‌و کە دەگەنە ماددەیەکی تایبەتی ئاگاداری ئەو پلەی پێشکەوتنە دەبن لەم بوارەو لە بوارەکانی تری ئەم ئاسۆیەدا .

بەرەپێدانی هەست‌کردن بە ناوی باش

کە نەش‌ونما پەرەی سەند بەشێوەیەکی فراوان و قۆنتەراتچیەتی زیادبوو زۆر کەس لە خاوەن پیشەو خاوەن بەرژەوەندی‌ی تایبەتی لە چالاکی‌ی کەرتی تایبەتیدا دەستیان‌کرد بە ڕاکردن بە دوای قازانجی خێرادا کە ناوی نییە .. قۆنتەراتچی‌یەك قۆنتەراتێك دەگرێ بە پێنج ملیۆن دینارو یەك ملیۆن دینار قازانجی لێ‌دەکا یا نیوملیۆن دینار بەڵام بە قونتەراتەکەی ناوێك بەجێ ناهێڵێ بەو ئیشە چاکەیە نەبێ کە دەیکاو ئەمە شتێکی‌ترە .. بەڵام پێویستە مەسەلەی هەست‌کردن بە ناوی باش پەرە بستێنێ فلان شانازی بەوەوە دەکا کە ئەو کراسەی کە دەیدوورێ لە زاخۆداو لە فاویشدا هەبەو خەڵکی دەکەڕێن بە دوای ئەو کراسەدا کە فلان هێناویەتە بەرهەم یا پشتێنەکە فلان هێناویەتە بەرهەم .. ناو بەشێکی گرنگی لایەنی ئیعتیبازی‌یە لە ئەوروپاداو ئاشکرابە هەندێ هۆ هەیە قۆناغێ لە قۆناغەکانی پێشکەوتن دەردەبڕێ کە ئەو ئامانجە نیشتمانی‌یانەی کە دڵی فلان ڕای دەکەن لە کەمبووندایە بۆ وێنە سەردەکەوێ بۆ لووتکەی شاخێك بۆ ئەوەی ڕۆژنامەکان لەسەری بنووسن کەوا گەیشتوەتە بەرزترین لووتکە یا لە فلان شوێنەوە دەریای بڕیوەو دەیان کەس لە پێناوی ئەم ئامانجەدا سەریان تیا دەچێ .

هیوامان ئەمەیە ئەم گوێ پێدانە بەردەوام‌بێ

کەوابوو ئایا ئەوانەی لە کەرتی تایبەتیدا ئیش دەکەن شابانی ئەوەنین ناوی باشی ئیشەکەیان بپارێزن لە باشی‌و بڵاوبوونەوەدا بە جۆرێکی وا ئەم کارگەیە هی فلانەو ئەو پیشەسازی‌یە هی فلانە هتد ..

من لەو ئاواتەدام کە بگەڕێینەوە سەر ئەو شتەی دەوامی زۆرترەو .. وا دیارە شەڕ یارمەتی ئەم گەڕانەوەیەی‌دا ـ هەرچەندە بە شێوەیەکی فراوان نا ـ بۆ گوێدان بە ناووشۆرەتی کارگای چالاکی‌ی تایبەتی بە ڕادەیەکی باش بەڵام هیوامان وایە هەتاکو پاش شەڕیش ئەم گوێ‌پێدانە بەردەوام‌بێ‌و زیادبکاو ئێمەیش یارمەتی هێنانەدی ئەمە دەکەین .

شەڕ وای لێ‌کردین کە خەرجی بگوشین لە بواری چالاکی‌ی ئابووریدا بەڵام هەموو گوشینێکی خەرجی ڕاست نییە بەڵکو هەندێکی لە ئەنجامی لێکۆڵینەوە وامان بۆ دەردەکەوێ ئەبوایە خەرجی تیا بگوشرایە ئەگەر شەڕیش نەبوایە لەبەر ئەوە برایانم کە لە چالاکی‌ی تایبەتیدا ئیش دەکەن یارمەتیتان دەدەین لەوەی کە لە قەوارەی توانای خۆتان زیاتربێ‌و گرنگترین شت ئەوەیە کە زیادکردنی قەوارەی توانا ببەسترێ بە چاککردنی جۆری بەرهەمەوە بە شێوەیەکی وا شان‌بەشانی ئەو پێشکەوتنە بڕوا کە لە جیهاندا دەڕوا چونکە مرۆڤی عیراقی ئیستاو بەهۆی بارودۆخی شەڕەوە دەوری کەمەو ئەو ماددانەی کە لە دەرەوە دەهێنرێن لە هەندێ چالاکیدا کەمن‌و خوا یارمەتیتان بدا چونکە ئێوە جێی ئەوە پڕ دەکەنەوەو چالاکی‌ی سۆشیالیستیش هەروەهاو ئێمە پیشەسازی نیشتمانی دەپارێزین بەڵام ئەم پاراستنە نابێ ببێ بە دارێك بۆ پشت بەستن پێ‌یەوە لەسەر حیسابی جۆر .

دوژمن ئەوە دەزانێ کە پێش‌کەوتوون بە سەربا

چونکە مەبەستمان بەختیارکردنی مرۆڤە لە پێشداو کەلوپەلی نیشتمانی شتی بنەڕەتی‌یە بەڵام کە دەبینین دابەزیوەتە ئەو ڕادەیەی کە پێویست بێ پارێزگاری لەسەر هەڵگرین لێرەدا دەڵێین لە فلان بەرهەم بکرێ لە دەرەوە بە شێوەیەکی وا هاووڵاتی بێ بەراوردی بەرهەمی لە دەرەوە کڕاوو بکا بەوەی لە ناوەوە بەرهەمهێنراوە لەگەڵ هەندێ ئەساسدا بەڵام ئەو پیشەسازی‌یەی کە پێش‌بکەوێ ئێمە خاوەنی دەبین وەك سەرەکی ئەنجومەنی بەڕێوەبردنی ، یا بەڕێوەبەری کارگاکەی کەرتی تایبەتی ئێمە بە تەواوی بە کارگەی خۆمانی دەزانین وەکو لە کەرتی سۆشیالیستداو سوورین لەسەر گوێ‌پێدانی‌و زیادکردنی توانای چونکە لامان وایە بێ چالاکی‌ی تایبەتی بەختیاری نایەتە دی .

دەگەڕێینەوە سەر ئەوانەی لە کەرتی سۆشیالیستدا ئیش دەکەن‌و بۆ مووچەخۆرانی دەوڵەت لە کەرتی تێکەڵاوداو دەڵێین هەموو جیهان بە دوژمنەکەیشتانەوە ئەگەر ڕاستەوخۆ بە زوبانیش دانی پیانەنێ بەڵام ئێمە لەتاو ڕەخنەبەوە بۆ بارودۆخی خۆی کەوا یەکێ لەو هۆیانەی پاڵی پێوەدەنێ کە ڕەخنە لە بارودۆخی خۆی بگرێ لە هەندێ بواردا ئەوەیە کە هەست دەکا ئێوە لەو بوارانەدا پێشکەوتوون بەسەریا .

بازی گەورەمان بردووە لە بەرهەممانا

کاتێ کە دوژمنتان هێرش دەباتە سەر ڕاگەیاندنی چونکە نەیتوانیوە « شۆرشی ئێران » بەو جۆرە بگەیەنێ کە هەیەو لە ڕاستیدا « شۆرشی ئێرانی » بەو جۆرە گەیاندووە کە هەیە بەڵام بە ڕووە ناشیرینەکەیەودو لایان وایە ڕاگەیاندن بریتی‌یە لە کردەوەیەکی ساختەچی‌یانە لەبەر ئەوە لە ڕاگەیاندنیان دەوێ کە هەمان شێوە ساختە بکا وەك ئەوەی کە خۆیان ساختە دەکەن ، بۆ ئەوەی بتوانن کە جیهانی دەرەوە هەڵفریوێنن‌و پێی بڵێن کەوا بارودۆخی ئێران باشەو بەشێوەیەکی باش دەڕوا بەڕێوە کەچی لە ڕاستیدا هەموو شتێ تیایانا ناشیرینەو ڕاگەیاندن ناتوانن شتێ بسەلمێنێ ئەگەر ڕاستی نەبێ . ڕاگەیاندنی ئێمەو ئەو پیاوانەی کە لەسەرین خۆیان بەخت کردووە بەڵام ئەگەر ڕاستی نەبوایە یارمەتی‌یان بدا لەسەر دەرخستنی وڵات بە ڕوویەکی پاکەوە .. نەیاندەتوانی بەم شێوەیە دەرکەون .. لەبەرئەوە ئێمە بە گشتی زۆر ستایشی کۆششی ئەو دڵسۆزانە دەکەین کە لە چالاکی‌ی سۆشیالیستدا ئیش دەکەن‌و لە هەموو پلەیەکدا بۆ ئەو هەوڵەی کە دەیدەن‌و ئەگەر نیوەی ئەمە لە کاتی ئاشتیدا بدرایە چەندەها بازی گەورەمان دەبرد بۆ سەرەوەو بۆ پێشەوە لە ڕادەی بەرهەممان‌و لە ڕادەی ڕەوتی وڵاتەکەمانا. هیوادارین ئەم سووری‌و گوێدانەو ئەم وردی‌یەی کە لەگەڵ بارودۆخی شەڕدایە بەردەوام بێ تا دوای شەڕ بۆ ئەوەی دابونەریتێکی ڕاست لە ئیشدا وەربگیرێ لە بارەی ڕێزگرتن لە کات‌و سوود لێ‌وەرگرتنی، بە ڕێگای کردەوەی ڕاستداو بەو شێوەیەی کە بگونجێ لەگەڵ ڕواڵەتی کردەوەی ڕاستدا لە چوارچێوەی ڕەوتی سەرانسەری وڵاتمان لە جۆرەها بواردا .

بنیاتنانی هاوسەنگ

سوپاسی برایانی کەرتی تێکەڵاو دەکەین لەسەر دەستپێشخەری‌یان لە یارمەتیدانی کۆششی جەنگداو ئەمە هەرچۆنێ بێ وڵاتی خۆتانەو هەمووان لای منداڵ‌و کەس‌وکارو لە بەردەم گەلدا شانازی دەکەن چونکە لەو بارودۆخەدا کە وڵاتیان تووشی ناخۆشی بەرگری‌کردن بووبو لە سەربەخۆیی شەرەف‌و سەربەرزی‌و هێمنی لەو کەسانە بوون کە بەرژەوەندی وڵاتیان خستە بەردەمیان‌و ناوچاویان کە هەریەکێکیان لە شوێنی خۆیەوە جووڵایەوە .. خاوەن کارگای تایبەتی لە کەرتی خۆیاو کرێکارو مووچەخۆر لە بواری خۆیدا . شادمانین بەوەی کە بنیاتنان بە هاوسەنگی دەڕوا لە بەردەدا جەنگاوەرە دلێرەکان شەڕدەکەن بۆ پاراستنی عیراق‌و لە پشت بەرەوە قووڵایی‌یەك هەیە بە درێژایی هەموو سنووری عیراق لە هەموو بوارێکی چالاکیدا. جووتیار لە شوێنی خۆی‌و کرێکار لە جێی خۆی‌و .. مووچەخۆر لە جێی خۆی‌و .. هەموو ئەرکی خۆیان بە دڵسۆزی‌و وردی‌و فیداکاری‌یەوە دەبینن‌و .. ئەوانەیش داهێنەرن لە ناو ئەوانەی کە لەم بوارانەدا ئیش دەکەن .. خوا یارمەتیدەرتان بێ .

Institut kurde de Paris

بیرەوەری گەشتی رۆژنامەنووسێك
چارەكە سەدەیەك لەمەوبەر
لە بەغداوە بۆ رانگۆن

■ حیلمی عەلی شەریف ■

لە ساڵی ١٩٥٩دا بە بۆنەی تێپەربوونی دە ساڵ بەسەر سەركەوتنی شۆڕشی گەلی چین و دامەزراندنی كۆماری میللی چیندا وەكو گەلێك وەفد كە لە هەموو دنیاوە لە لایەن كۆماری چینەوە بۆ ئەم ئاهەنگە بانگ كرابوون ئێمەش وەفدێكی رۆژنامەنووسانی عیراق لەگەڵ چەند وەفدێكی تری عیراقیدا بانگ كرا بووین . نووسەری ئەم باسە نوێنەری رۆژنامەی خەبات جێگری سەرەكی وەفد بوو .

چوونەكەمان بۆ كۆماری گەلی چین بە فڕۆكەیەكی K.L.M. بوو لە بەغداوە بۆ تاران و دوای سەعاتێك حەسانەوە لە فڕۆكەخانەی میهراباد ، رووومان كردە شاری كەراچی لە پاكستان ، ئەوساش شاری كەراچی شارێكی خۆش و پاك و تەمیز بوو بازاڕێكی خۆش و رێكوپێكمان تیا دی ، بەشی زۆری كەلو پەلی فرۆشتەنی بازاڕەكە نرخی لەسەر دانرابو ، چووینە گەڕەكێكی دەورو پشتی شار ، وادیارە بۆ جوتیاران و ئەوانە دروست كرا بو كە بە كشتوكاڵەوە خەریكن ، ئەوەی سەرنجی رائەكیشا حوشتری دوو لووی دارو بار ئەستوریان بەكار ئەهینا بو عەرەبانە راكیشان ، عەرەبانەكانیش بارستایی باڵای دوو سێ پیاو بەرهەمی كشتوكاڵیان لێ باركرابوو .

ناو بە ناو لە قەراغ شەقامەكان تەختەو عەرەبانەی بچوكمان ئەدیی نۆكی كوڵاوی بە داوو دەرمانی چیشت لێنراویان لەسەر ئەفرۆشت ، كڕیارەكان هەر بەوەوەنە ئەوەستان كە نوكەكە خوی بە بەهارات خۆش كرابوو بەڵكو نیوە مستێك بەهاراتی تریشیان پێوە ئەكردو ئنجا ئەیانخوارد ، مرۆڤی بێگانەو رانەهاتوو بە ئاوو هەوای گەرمو هەڵماوی سەری لەوە سور ئەمێنێت كە چۆن گەرمای ئاوو هەواو ئاگری بەهارات نارسكی ئەم گەلەی كە زۆربەیان سكیان بە پشتیانەوە نووساوە نای سووتێنێت . ئەوەی شایانی باس بێت كە نزیك ئەبومەوە لەوانەی بە زمانی ئۆردوو گفتوگۆیان ئەكرد بەشی تێگەیشتن و نیوە تێگەیشتن كەلكم لێوەرئەگرتن ، سەبارەت بە وەی كە زمانی كوردی و ئۆردوو لە زمانە هندو ئەوروپاییەكانن جگە لەوەی بە هۆی ئاینی ئیسلامەوە گەلێك وشەی عەرەبی تیكەڵ بووە . هەر چۆنێك بێت شەوو رۆژێكی ئاسایی و خۆشمان لە كەراچی بردە سەرو گەرماو هەڵمەكەیمان بۆ خۆیان بەجێهێشت و رووومان كردە شاری رانگونی پایتەختی وڵاتی بورما . رێگایەكی دوورو درێژ ئەوەندەی لە بیرم مابێت نزیكەی حەوت سەعات بە ئاسمانەوە بووین تا گەیشتینە رانگۆن ، هەر بە ئاسمانەوە لە شارەكە نزیك بووینەوە تێگەیشتین كە ئەم وڵاتە هیچ نەبێت لە روی ئاوو هەواو كشتوكاڵییەوە زۆر جیاوازە لەگەڵ ئەو وڵاتانەی مرۆڤ لە ئەوروپاو رۆژهەڵاتی ناوەراستدا ئەیبینێت كە لە تەیارە هاتینە خوارەوە سەیرمان كرد هەموو جێگایەكی ئەم شارە شینایی و دارو درەخت و جەنگەڵ و گۆم و ئەستێلكە بەڵام ئاوی ئەم شوێنانە لە چاوی قرژاڵ روناكتر ، شینایی گەڵای دارستانەكان شەوق ئەداتەوە ، هەموو شتێك باران پاكی كردۆتەوە . لەگەڵ ئەوەدا كە لە رۆژێكدا چەند جارێك باران ئەبارێت و خۆش ئەكاتەوە ، بەڵام هەر هەتاو دەركەوت مرۆڤ لە تاو گەرما خۆی بەبەردا ناگریت ، لەبەر ئەوە دانیشتوانی وەكو هەمیشە لە گەرماودابن وایە هەر یەكە مەرحەمەیەكیان لەناوقەد بەرەو خوارەوە ئاڵاندووەو كراسێكیان بەسەرا لەبەر كردووەو دەسەسڕێكیان بەسەریانەوە بەستووەو چەترێكیان بەسەر خۆیانا هەڵداوە یان لە تاو باران یان لە تاو هەتاو .

ئەمە جلو بەرگی نیشتمانی خەڵكی رانگونە ، هەژارو مام ناوەندی و دەوڵەمەند ئەمە جلوبەرگیانە تەنیا چاكی و خراپی كوتاڵەكە لە یەكتریان جیا ئەكاتەوە . سەبارەت بەوەی هەموو شوێنێك دارو درەختەو ئەوەندەش بەرزە سەر هەڵبرێت كڵاوەكەت ئەكەوێتە خوارەوە ، گەلێك شتیان لە تەختەو دار دروست كردووە لە ئۆتێلێكی پلە بەرز دایان بەزانین ، هەر لە دەرگاوە چوینە ژوورەو ئەرزو بەرزی بە تەختە داپۆشرا بوو ، لە داری چام و جاوی بەولاوە كەلوپەلی خواردەمەنی پێ خەفی لێدەرچێت شتێكی ترمان نە ئەدی .

ئۆتۆمۆبێلیش لەسەر شەقامەكان كەم ئەبینرا بەڵام پایسكلی سێ پیچكە وەكو میروڵە بەسەر جادەكانەوە هاتوو چۆیان ئەكرد ، ئەم پایسكلانە جێگای تاكسییان لە وڵاتە داگرتبووەوە ، خاوەنەكانیان بومان ئەوستان و بە زمانی ئینگلیزی ئەیانوت ، پارە ناگۆڕنەوە ، ناچن بو سینەما ناچن بو بازاڕ ، ناچن بو كاباری ... ئەوانەی ئیشیان بە بێگانە هەبوو بەشی لە یەكتری گەیشتن زمانی ئینگلیزییان ئەزانی ئەوەی سەرنجی رائەكیشا ئاینی بوذا شوێنێكی شایستەی لە دڵی هەموو بوذا پەرستێكی بورماییدا گرتبووەوە پەرستگاكانیان گەورەو بە سام بوون بە پەیكەری بوذا هەڤاڵەكانی رازا بوونەوە لە موزەخانە زیاتر ئەچوون ، ئاموشۆ كە رانیان زۆر بوون هەرچەندە بەشی زۆریان وەكو زۆربەی زۆری گەلانی تری دنیا ئەوانەی سی و پێنج ساڵ و بەرەو ژوور تر بوون .

بە پیاسە توزێك لەگەڵ دوو رۆژنامەنووسدا لە ناوەندی شار دووركەوتینەوە ، تووشی گازینۆیەكی گەورەی خۆشی ئەوروپایی مۆدیل بووین و لێی دانیشتین ، پاش ماوەیەكی كەم دانیشتن سەرو دۆندرمەیەكی خۆشی رەنگاو رەنگیان بو هانین ، پاش ماوەیەكی كەم ئاوریكم لەم لای خۆم دایەوە ، پیاوێكی باڵا بەرزی سپی پێستی جوان خاسم لەسەر كاونتەری كازینۆكە دی ، رەنگورووی لە ئەوروپایی ئەچوو ، شوێنەكەشی هەر بەو جۆرە رازا نبوەوە خۆم پێنەگیرا لیم پرسی تۆ خەڵكی ئەم وڵاتە نیت وتی نەخێر من ئیرانیم ، وتم زۆر لە ئێرانیش ناچیت دبارە نیازم رەگەزی فارس بوو وتی نەخێر ئەرمەنی ئێرانم . وتم دەی كەواتە چی تۆی گەیانۆ تە ئەم وڵاتە دووره . وتی لە ساڵی ١٩٤٦ كە هەردوو كۆماری ئازربایجان و كوردستان لە تەوریزو مەهاباددا بە سەروكایەتی جەعفەر بیشەوەری و قازی محەمەد دامەزرا ، منیش یەكێك بوم لە یاریدەدەرانی كۆماری ئازربایجان لە تەوریز وەكو هەموو دیموكراسی خوازانی ئەو وڵاتە . بەڵام دوای ئەوەی حەمە رەزا شا بە بیانووی هەڵبژاردنی گشتییەوە لە شكری هانییە سەرمان و كۆماری ئازربایجان رووخا سەربازان و نوكەرانی رژێمی شای ئێران كەوتنە كوشتوكوشتاری خەڵكەكە ، گەلێك لە كەسوكارو هاورێیانم كوژران و گیران ، راستییەكەی دەستی كوشتنیان لە ئەرمەنی نە ئەپاراست تەنانەت لە باڵەخانەی چەند نهومەوە خەڵكیان فڕێ ئەدایە خوارەوە ، بەڵام خوا فریای من كەوت و توانیم خوم رزگاركەم و بگەمە ئەم وڵاتە ، ئیستا ژیان و گوزەرانم لێرە زۆر باشە خەڵكەكەی لەگەڵما باشن بەڵام هەر هەناسەی سارد بوتەو رێز هەڵئەكیشم و بە ئاواتەوەم رژێمێكی دیموكراسی ئازادی خوازانە لە ئێرانا دابمەزرێت و شای ئێران سەرەو نگوم ببێت و منیش بگەڕیمەوە وڵاتی خۆم ! كە ئەم باسەی بۆ كردم منیش ئەوسا كوێرە فارسییەكم ئەزانی بو دڵنیایی قسەكەی لەگەڵیا كردم بە فارسی و خوا حافیزیمان لە یەكتری كرد وەكو دوو كەسی هاو دەرد ئەو بۆ كۆماری ئازربایجان لە تەوریزو منیش بۆ كۆماری كوردستان لە مەهاباد . دوای ئەوەی شەوو رۆژێكیشمان لە رانگون بەم جۆرە بردە سەر بەسەر دەریادا پەڕینەوە بو شارێكی بچوكی نیو ملیۆنی چین و لە سەر رویشتنی بو جارێكی تر .

سەرگوزشتەی "هاوار" و بەرهەمی "كاكەیی"

■ محەممەد ئەمین هەورامانی ■

وا هاتە پێشەوە ، بە زۆرەملی لە بیارەوە ـ كە جێگای دایكزادمە ـ بۆ دێی (هاوار) بنێررێم ببم بە مامۆستای قوتابخانەی سەرەتایی هاوار بە تەنیا ـ چوار پۆل فێر بكەم و بەرێوە ببەم .

هەر لەبەر ئەوەی زۆربەی وەختم ، بەیانیان و ئێواران ، لەگەڵ قوتابییەكانیدا ، بەسەر دەبرد . توانیم ئاواتی پیرۆزی مامۆستایەتی خۆم جێ بەجێ بكەم ، ئەویش ئەمە بوو هەندێ قوتابیی باش و لێهاتووی پێگەیاند ـ كە ئەمڕۆ بوون بە هەوێنی خوێندەواری و شۆڵەی بڵاو كردنەوەی رۆشنبیری لە ناو كاكەییی ناوچەی شنروێ (هاوارو هەوارە كۆن و دەرە توێ و مۆردین)دا .

مانەوەم لە دێی هاوار بۆ ماوەی زیاتر لە سێ ساڵ لەنێوان (١٩٥٦ ـ ١٩٥٩)دا وای كرد جۆرە پەیوەندییەكی بەتین لەگەڵ زۆربەی زۆریاندا پەیدا بكەم .. شارەزای هەڵسوكەوت و رویەو رەوشتی پاك و بێگەردو بێ دەست هەڵبەستی ئەو خەڵكەوە لە هەموو روویەكەوە بووم .

شایانی باسە ، ئەم جۆرە شارەزا بوونەی منە ، لە جۆراو جۆری لاو گۆشەی ژیانەوەو بە شێوەیەكی رەنگامە ، توانی ئەو وێنە لێڵ و دەست هەڵبەستانە ؛ كە دەربارەی كاكەیی و هاواریەوە لەسەر پەردەی مێشكم هەڵكەندرابوون و سینەمای مێشكمیانی جەنجاڵ كردبوو ، لایانبەرێ و شوێنەواریان بە تەواویی كوێر بكاتەوەو خۆیان بچنە جێگایان و ببنە جێگەداری هەتا هەتایان و كەی هەڵوێستی پێویستیی مێشك وەك ئەمەی ئێرە ، پێویستی كرد ، دەستبەجێ ڤیدیۆتێپی مێشك ، ئەو فلیمە رەنگامە ئاوازەدارە بزێوانە ، بە زیندویی بخاتەوە جموجوڵ و گفتوگۆ كردن .

بێگومان ، ئەم زانیاریانەو ئەم جۆرە پەیوەندیانە بۆ من سوودبەخش بوون ، چونكە بە هۆیانەوە دڵسۆزییی هاواریی و كاكەییی هاوار بۆ خۆیان و لەگەڵ خۆیاندا و لەگەڵ دراوسێیاندا و بەرامبەر بە نیشتمانی بچووكیان (زێد = دایكزاد)و بەرامبەر بە نیشتمانی نەتەوەییان كوردستان ، لە سەنگی مەحەك دراو رادەو پلەی هەر گۆشەیێ لەوانە ، بە تەواوی بەلای منەوە ، رۆشن بوویەوە .

بە نیازی روونكردنەوەی هەندێ رووالەتی مرۆڤانەی ئەو خەڵكەو جۆری هەڵسوكەوتیان ، لە ناو خۆیاندا و لەگەڵ بێگانە بە دینەكەیان و رادەی دڵسۆزی بەرامبەر بە نەتەوەكەیان و نیشتمانەكەی ، لەو رووەوەو دەربارەیانەوە ، چەند وتارێكم نووسی بۆ ئەوەی لە پێناوی ـ تەنیار راستی و مرۆڤایەتیدا ، بڵاویان بكەمەوە ، بەڵام چیم (وتارەكان) ناردبوون ، هیچیان بڵاو نەكرانەوە !

بێگومان ، بڵاونەكردنەوەی ئەو وتارانەو لەو كاتەدا ، كوتەكێكی زۆر بەهێز بوو كە بناگوێمی شل كرد بە جۆرێ كە تاماوەیەكی زۆریش بێزاری خوێندنەوە بووبووم . بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ، تا رادەیەكیش ، ئەو كردەوەیە بۆ من سوودی هەبوو ، چونكە ئەگەر وەها نەبوایێ ، بێگومان ، ئامادەكردنی بەرهەمی وەهای وەك ئەمەی بەردەستمان (بەرهەمێ بە ناوی كاكەییەوە كە بۆ ماوەیەكی تر دەكەوێتە ژێرچاپەوە) پشت گوێ دەخرا .

بە هەرحاڵ ، دەستكەوتنی ، سەرچاوە ، یاخود ، بەرهەمی (سروودی دینی یارسان) ، بوو بە هۆی ئەوەی كە خولیای دەستكاری كردن و بڵاو كردنەوەی وتارە كۆنە بڵاونەكراوەكان ، بكەوێتەوە سەرمەوە ، بۆیە ، بە پەرۆشەوە ، بەرهەمەكەم بۆ چەند جارێ خوێندەوە . بەڵام ئەوەی كە لەوەش دڵی سارد كردمەوە ، ئەوە بوو ، كە كۆكەرەوە ، یاخود وەرگێڕەری بەرهەمی ناوبراو ـ وەك خۆی دەڵێ ـ لەلایەكەوە هەندێ زانیارییی ناو باخەڵی خۆی تیادا بڵاوكردووەتەوە ، كە بەتەواوی بێگانەن لەگەڵ ناوەرۆكی بنچینەیی تێكستەكان و لە لایەكی تریشەوە ، ناوی ئەو سەرچاوانەی نەهێناوە ، كە سوودی لێوە وەرگرتوون .

ئەوجا ، كەوتمە سەر ئەو بیرەی كە هەوڵ و تەقالایەكی بێ پایان بدەم ، بۆ ئەوەی لەو رووەوە بەرهەمی زۆرترو باشترم دەست بكەوێ . بەنیازی هێنانەدیی بەرهەمێكی فراوان و زۆر نزیك لە راستییەوە .

سەر دەرهێنانی سەرچاوەیەكی تری ئەهلی هەقق ، كە بە ناوونیشانی (دەفتەری رموزی یارستان)ەوەیە ، خۆی لە خۆیدا هاندانێكە بۆ زیاتر بەرەو تێكۆشان و تەقالادانی فراوانكردنی زانیاریی لەو رووەوە ، بە تایبەتی ئەگەر زانیمان ، كە ئەم بەرهەمە ، ناوی زووربەی دەفتەرەكانی ئەهلی هەققی تێدایەو بە پێی دووربینی (كۆكەرەوە خۆیی و بە پێویستی زانینی ، بەرهەمی ئەو دەفتەرانەی كە ناوی هێناون و هەریەكە بە جیاواز لەم كتێبەدا (دەفتەری رموزی یارستان) بڵاوی كردوونەتەوەو جۆرە دڵسۆزییەكی تایبەتی پێوە دیارە ، چونكە كۆكەرەوە خۆی یەكێكە لە خوێندەوارەكانی ئەهلی هەقق و لەبەر ئەوەی كاری وەها ، جگە لەوەی ، كە بەلایەوە پیرۆزە ، ناشیەڵێ گەرد بیگرێ .

پاش ئەوەی ، دوو بەرهەمی كەئەسەر بەتێكستی (ئەهلی هەقق) ـ م دەست كەوتن ، هەوڵ و تەقالام دا ، كەچی وتارو نووسراو بەزمانی عارەبیی و كوردیی دەربارەی ئەهلی هەقق ، یاخود عەلی ئیلاهی ، یا كاكەییەوە هەن بیبانخەمە دەستی خۆم و كامەیان بە پێویست زانرا ، بە تەواوی وەری گێرم بۆ زمانی كوردیی ، یاخود كورتەیەكی ئامادە بكەم ، تاوەكو بەهۆی بەراوورد كردنیانەوە لەگەڵ یەكتریدا ، دەستنیشانی جیاوازیی و وێكچوونی نێوانیان بكەم و خەستەی ئەمەش (ئەنجامی) بەرامبەر هەمان زانیاریی بكەم بۆ ئەوەی ئەگەر جۆرە خەوشێ لە ناوتێكستەكان هەبێ ، دیاریی بكەم و تابگەمە جەوهەری راستەقینەی رێڕەوەكە .

بەرهەمی (كاكەیی) ، بەتەمای ئەوەین كە بۆ ماوەیەكیتر بكەوێتە بازاڕەوەو هەندێ وەرگرتەیمان لە رۆژنامەی عیراقی مانگی حەوتی (١٩٨٤)دا بڵاو كردەوە ، زادەی ئەو بیرەو ئەو هەنگاوانەی پێشەوەیە ، كە بۆ مەبەستی یەكگرتنی گۆشەو لق و پۆپی باسەكانی بە چوار بەشەوە بەشكراون و هەر بەشەی تایبەتییە بە رۆشنكردنەوەو لێكدانەوەی ـ هەروەك وتمان ـ جۆرە وەچەیەكەوە كە لەگەڵ یەكتردا و لە ژێر ئاڵای سەرباسێكدا ، دەچنە چوار چێوەی خێزانێكەوە .

پێش كۆتایی هێنان بەم وشەیە ، بە پێویستی دەزانین ، كورد واتەنیێ هەیە ، كە بیهێنینەوە یاد ، ئەویش ئەوەیە ، كە دەڵێ : (قسەیێ دەكەی بۆ خودا ، یەكێكیش بكە بۆ خوادا) . ئەوجا ئێمەیش بە ئەركی سەرشانی خۆمانی دەزانین ، كە پەیڕەویی ئەو كوردواتە نیە بكەین و بڵێین ؛ (كاكەییەكانی هاوار) كەرەسەیەكی خاوو پاك و بێگەردی كوردەوارین ، هەرگیز شیری بەرهەمكانی دایكیان كە پێی بەختێو پەروەردە كراون ، لە بیریان نەچووەتەوەو بە پیرۆزترین شتی دەزانن ، بۆیە هیچ شتێ نەیتوانیوە وایان لێ بكات ، كە ببنە هۆی ژەنگ هەڵهێنانی چوار چێوەی نەتەوایەتی كورد ، تەنانەت تادەگاتە سەر دینیش !!

ئەمەش ، ئەوە دەگەیەنێ ، كە ئەوان ئاگاداری ئەوەن كە نەتەوایەتی سەرلەبەری هەمووشتێكی‌ترە ، چونكە دین نەریتێكی بەجێ ماوە ، بە هۆی هەڵسوكەوتی دایك‌وباوكەوە دەگاتە وەچەش و بەو جۆرە دێتە خوارەوە ، بە تەواوی بە پێچەوانەی نەتەوایەتییەوەیە ، كە شیری خاوەو ئەو شیرە خاوەش هەوێنی خوێن و ژین و ژیانی مرۆڤەو بێگومان ، ئەم هەوێنەش زادەی بەروبووم و ئاوو هەوای ئەو نیشتمانەیە كە پشت بە پشت و وەچە بە وەچە تیایا پەروەردە كراوین و بۆمان هاتووەتە خوارەوە .

ئاگر و دیوانا ...
ژ ئەڤینا چرایێن كەڤن

■ حجی جعفر ■

دەمێ مە شەڤ بێرێەك د ناڤ دیوانا ناڤ برێدا گری ، ئەڤینداراەك سەیر و عەنتیكە ، ل بەر ئاگرەكێ ب گر و ب هێز پێش چاڤێن مە كەڤت .

بەلێ ؛ ئەڤ كەسە هۆزانڤان بخوە بوو ، ئەڤیندارێ وی ئاگری بوو بێ كو ل بەر دانیشتی .

ڤی هۆزانڤانی ب گەلێك رەنگا ئەڤینا خوە بەرامبەری ئاگری خویا كریە ؛ جار شۆرشگێرە و جرا مەشخەل و فەنەرە دەستیدا ؛ وەك :

(خوە بكمنە با ،
بكمنە چرا
دا مژ و تاری نە چەرن
دا نە چەرن)

مزیری وەسا تێگەیشتیە كو دەرمانێ تاریێ رۆناهی‌یە ، دەرمانێ پاش‌كەڤتنێ یەك‌گرتنە .... لەوما هۆزانڤان سۆز و پەیمانا دەدەت ، هەول و بزاڤا دكەت ، ژ خولیێ ، ژ هەلەمورێ ، بێ وەستیان ئاگرەكێ بكەت :

(پەیمان بیتن جارەكا دی
خولیا كوچكێن قەمری ...
بكمە ئاگر)

لێ ب هەندێ نارازیێت ئاگری هەڵكەت و بەس !! بەلكو خوە دكەت موم و سۆژیت داكو رۆناهیێ بدەت خەلكی ... د بێژیت :

(دریگا سەركەڤتنا تەدا
خو بكمە موم)

پاشی هۆزانڤان ئەگەرا ڤێ سووتنێ ئاشكرا دكەت ، د بێژیت وەك پەلاتینكێ ، سەخمەراتی ئەڤینا خوە ، ئەڤینەكا پاك و بێ غەش خوە د شەوتینم بۆ ولاتێ خوە :

(پەلاتینكا خو د سۆژێتن
ژ بەر ئەڤینەكا
پاڤژ
چرا خوینا خو درێژێتن
دا بار بكەن
تاری دژ ...)

هۆسا هۆزانڤان چرای د كەتە نیشانەك ژ نیشانێن سەركەڤتن و پێش‌كەڤتنێ تەنانەت ئەو ئەڤینا د ناڤ بەرا دوو ئەڤیندارا ژی پەیدا دبیت ، چریسكەك ئاگریە گەش دبیت :

(دەما ئاگر
پێكڤە بەردانە فەنەرا ....)

پاشی خوە دكەت سۆفیەك ژ سۆڤێن زەردەشتی ، د بێژیت :

(گولبەرۆژم
قیبلەگاها من تیرۆژكە و
سوفی مە ژێرا د سۆژم)

لدیماهیێ هۆزانڤان باش تێگەیشتی‌یە كو چەند خوە بسۆژیت ، چەند ئاگربیت ، چەند زیرەك و بێ هاوتابیت ، بێ قازانجە هەكە یەك گرتن نە بیت ، هاریكاری نە بیت (دەستێ بتنێ دەنگ ژێ ناهێت) لەوما د كەتە گازی و دەنگێ خوە د گەهینیتە هەڤالا و داخازیا هاریكارێ ژێ د كەت داكو پێكڤە ب یەك هێز ب یەك دل پڤ كەن ئاگری و گوریا وی بلند بیتە ئاسمانا و تاری و ترس ئێدی نەمینین ل ڤی واری ، د بێژیت :

(هۆ گوندینو :
وەرن ئاگرەكی دادەین
بەلكی كولی
ژ بەر كادی و گوریا گەرم
رابیت و باركەت ژ ڤێ ملێ
رابیت و باركەت ژ ڤێ ملێ)

ئەڤینا ئاگری وەل مزیری د كەت هەتا هەمی رۆناهیەك ل بەر چاڤان د بیتە گوریەكا پیرۆز ، تەنانەت رۆناهیا چاڤێن شیرینێ ژی (تشبیه) د كەت ب گوریەكا ئاگری و فەرهاد ژی د بیتە سۆفیێ وێ گوریا ژ چاڤێن شیرینێ د پەرێت لەوما ل سەرخاترا ڤێ گوریا چاڤێن شیرینێ چیایێ بێستۆن كۆن د كەت :

(چەوا فەرهاد
ژ گوریا چاڤێن شیرینێ
هەر دسومیت ....)

لدیماهیێ مزیری خوە ب گوریا ئاگرێ خوە د سۆژیت و د بیتە خولی و بلاڤە د بیت ، دەمێ دبێژیت :

(وەكی فەنارێن سەر دەریا
دێ خو سوژم ـ شەوتینم
شەوتینم)

مزیری سەرێ خوە و هۆزانێن خوە ب ئاگریڤە گێژ كریە ، بوویە بەنیشتێ سەر زمانێ وی !! كێم (قصیدة) هەنە ناڤێ ئاگری تێدا نە هاتبیت ... هەتا ئەڤ [حەیرانە] ووردە ووردە وەك بەفرا سەرێ چیا ل بەر تیروشكا رۆژێ دحەلیت و د بیتە ئاڤ ..... د بێژیت :

(حەلاندم وێ
تیروشكا رۆی خوناڤێت تە)

هۆزانڤانی چەند پێی خۆشە ب ئاگرێ یارا خوە بسۆژیت !! ب تێنا ئاگرێ روێن وێ ب حەلیت و ببیتە ئاڤ بۆ زەڤی و بیستانێن ئەڤیر و هەژارا .

● ژێدەر :

١ ـ بنێرە ؛ دیوانا ، ژ (ئەڤینا چرایێن ـ كەڤن) ، بەغدا ، ١٩٨٠ ، چاپخانەی الحوادث .

Institut kurde de Paris

رایەکی سەربەست

تەجرەبەی شیعرو..!!

■ محمود زامدار ■

★ شیعر سەراسیمەترین هونەرێکە کە مرۆڤ لەبەرەبەیانی مێژووەوە پێی خەریك بووبێو تا ئەم چاخەش هێشتا جەمسەرو رازو موعادەلە هەرەوردەکانی نەدۆزراوەتەوەو جارێ هیچ جۆرە (رایەکی یەکگرتوو !) بۆ شیعر نەرەخساوەو هەرچەندەش هەزار و پتر پێناسەش ئەکرێت ... !

★ شاعیریش ئەو سەمەندەرە سەیرەیە کە هەروا بەئاسانی ناتوانرێ وەسفی سەروسیماو لووتو چاوو گوێچکەو برۆو برژانگو قەدو بالاو لەرِیو قەلەوی بکرێتو بە (راستەو پرِگال) بەهرەو داهێنانو وردە رازەکانی گەردوونی ناخو دەروونی پێوانە بکرێت .. !

★ تا شیعرێ پێنەگاتو تا شاعیرێ شیعرێ - تاقە شیعرێ - ئەڵێ - مەبەستم شاعیری شاعیرە - هەزاران ئاسمانو رێسمان لەیەکدەئاڵێنو دەترشێنو شەقار شەقار ئەبن ... خۆ تا شاعیرێکیش پێنەگاتو ئەبێ بە (شاعیری هونەرمەندو داهێنەر) سەرجەمی شارستانیەتو مرۆڤایەتی هەزاران ژانو بەرەژانی ساردو گەرم ئەبگرێت .. مەسئولیەتی شیعر گەورەیەو سەرهەڵدانی شاعیرێك - تەنیا شاعیرێك - گەورەتر .. ! هەربۆیەشە پێشینان - هەزار چەپکەشلێرە لەسەر گوریان بێت - فەرقێکی تەواویان لە بۆ (شیعرو میعر) داناوە ..

کەلەرەخنەگرانی داهێنانیش زانیویانە - کەمتاکورت - (شیعر چییەو شاعیر کێیە !) .

★ تۆ تەنیا ئاورێ لەسەرجەمی مێژووی شیعری مرۆڤایەتی بدەو لێی وردبەرەوە ، ئەو شیعرانەی کە بژاریان دەکەیو ئەو شاعیرانەی کە هەڵیان دەبژێری ، لەپەنجەی هەردوو دەستو شتێك پتر نین ، لەگەڵ ئەوەشا لەوانەیە بلێۆن (شاعیرۆکە) هەبووبن .. بەڵام هیچو بەڵام کەفەژیلە .. ! هەربۆیەشە ، ترسو سڵەمینەوە لە (شیعر)و رەقراوەستان لەبەردەم (شاعیر) مەسئولیەتێکی مێژوویی‌و شارستانی‌یەو ئەبێ ئەم دیاردەیە هەروا بەختوخۆرِایی نەبێ بە هەوەسرِانی‌و بەبرِیاری گێرِوگەوارو ئیفلیج .. !

★ تائێرەو بادرێژدادرِی نەکەمو مەبەستم لەم چەند دێرِە ، بەرپەچدانەوەی پەتای ئەو (مۆدە)یەیە ، کە کەوتۆتە نێو جوولانەوەی رۆشنبیریمانەوە ، پەتای مۆدەی (تەجرەبەی شیعری) - تکایە مەبەستم ریسواکردنو دڵشکاندنی کەس نیەو کەسیش بەخۆی وەرنەگرێ - من نازانم شاعیرێك - بەمانا فراوانەکەی - چۆن ئەتوانێ ئەوەندە چاوقایم بێتو بێتو زۆر بەرەهایی‌و بەسووكو سانایی باسی (تەجرەبەی شیعری .. !) خۆی بکات ، لەکاتێکا ئەو (هەوڵە شیعریانەی) کە ئەو لەمبوارە ناسکەدا داویەتی ، هێشتا نەکەوتۆتە پێرەوکەو باڵەفرەو هێشتا هەر لە هەوڵدانایەو هێشتا پێویستی بەدینەمۆی بەهێزی هەزاران شەونخونی‌و ژانی بەردەوامو خوێندنەوەی قووڵو تێرامانی وردو پیلەو موناقەشەی فراوان و رەخنەو رەخنەلەخۆگرتنی قورسو پێویستی بە پێداچوونەوەی (تەجرەبە شیعری‌یە دیارو گەورە) کانی ، شاعیرانی مێژوو و مرۆڤو جوانی‌و پاشەرۆژ ورەسەن هەیە ، پێویستی بە خۆزاخدانێکی بنەرەتی هەیە ، بەقەسیدە بەرزەکانی ئەو شاعیرە بەرزانە .. مەسئولیەتەکە گەورەیەو کارەکەیش هەروا بەئاسانی دەستگیر نابێ ... !!

★ هەروا نازانم ، شاعیرێ هێشتا بەتەواوی خۆی نەدۆزیبێتەوە .. هێشتا رازو موعادەلەکانی شیعرو گەردوونو جوانی‌و خواو مرۆڤو مێژووی نەدۆزیبێتەوە .. هێشتا نەبووبێ بە خاوەن (دەنگێکی تایبەتی خۆی) - بەمانا فراوانەکەی - هێشتاش نەبووبێ بە (تەیار)و بە (رێباز)و یا بە (قوناغێك) چۆن ئەتوانێ‌و ئەوێرێ‌و زات ئەکا ، وەك بەرزەکی بانان بێتە بەردەم میکرۆفۆنو بەکوکەکوکو بە رواڵەتبازی‌و بەزۆر لەخۆکردنەوە ، باسی (تەجرەبەی شیعری !) خۆی بکاتو وایش لەقەڵەم بدات گوایە بووە بە (دەنگ)و - خوانەخواستە - بە (رێباز)و (قوناغ)ێك .. !! کاکی خۆم هەمدیس ئەم جۆرەکارە پێویستی بەجۆرە جورئەتو چاوقایمی‌و ئازایەك هەیە .. !! چونکە زاراوەی (تەجرەبە) زاراوەیەکی زۆر سامناكو واقورِهێنەرەو لەوانەیە سەد (فرۆیدو ئادلەرو بافلۆف)ی پێنەوێرێ .. لەوانەیشە دڵی گەلێ شاعیری وەك (لۆتریامۆنو ئەپۆلینێرو بۆدلێرو رامبۆو ئیلیۆتو پوشکینو نازم حکمەتو نیرۆداو سانژۆن پێرسو سەیابو ئاراگۆنو گۆران)ی پێ برِەنجێ .. ! لەوانەیشە خەڵکەکە ئەو (تەجرەبە !)یە بە (تەجرەبە) نەززانو کارەکەش سلبیانەو بەپێچەوانە بۆ کابرای بەردەم میکرۆفۆنەکە بگەرِێتەوە .. !

★ خۆ گەر هەندێ کەس ، هەر وازیان نەداو لەکەری شەیتان نەهاتنە خوارەوەو ئەم مەسئولیەتەیان بەلاوە پەشم بوو ، وا چاکترە ناوی لێبنێن (هەوڵە شیعر .. !) تا لە زاراوەی بەترسی (تەجرەبەی شیعر .. !) جیابکرێتەوە ، ئەگینا ، رۆژێ لە رۆژان ، مانەندی وەك من هەنو زۆرن ، دێنو باسی (تەجرەبەی میعری‌ی) خۆیان ئەکەن .. ! ئەی وانیە !!

کاغەزامن نەدرینە

■ عبدالمجید شکري ■

چاڤێت من ژرِوندکا دپرن
دلێت نازك .. خۆ ژێ دکرِن
نارینا من .. کاغەزا من نەدرِینە
ئەڤینا من ..
نەچیروکن .. نەهوزانن
« و » نە پەیڤێ ل سەر پەرِانن
ئەڤینا من ..
ژڤان و چاڤ پێ کەفتنن
ئەڤینا من ..
ئاخفتنن ، .
ئەو ئاخفتن
نەیێت منن
ئاخفتنێت ئاسمانانە
فریشتە بۆ من فرێ دکەن
دەرونێ من تژی دکەن

★ ★ ★

لن نەگرە .. من تۆ دڤێی
من تۆ دڤێی
ژ بەر داکو
مەشکا نەخوشی‌یا نەکێی
« و » ژبەر داکو ئەز بژیم
چونکی نارین
بێ‌ی تە ، ژیان گەمی‌یەکا
بێ گەمیڤانە

★ ★ ★

نارینا من ؛
دێ کیڤەچی ؟! کیڤە بارکەی ؟!
تە دلێ من ، ئەڤروکە
بێ ڤاژی کری
باوەر ناکەی ! ..
دەنگ ڤەدانا ، ..
ناڤێ تە بێ رِندو شرین ،
رِێکا ژینێ لن تاری‌و بەرزەکری ..
کیڤە دێ‌چی ؟ .. من نەهێلە ! ..

له ئەدەبی گەلان

سێ کورتەچیرۆك لە ئەمریکاوە

موکەرِەم رەشید تاڵەبانی
کردوونی بە کوردی

دەنگێك لە یاریگادا

نووسینی : « رِۆجەرز بۆب »

یەکێك لە ئارەزووکەرانی یاری‌ی بیسبۆڵ کە لە هەمووکەس زیاتر لە جیهاندا حەزی لەو یاری‌یە ئەبێ ، ئەگاتە یاریگا تا یاری‌یەکی راستەقینەی بەیەکدادالاخەرانە ببینێت ، بەڵام لە پرِ بۆی دەردەکەوێت کە بلیتی چوونە ژوورەوەی لە ماڵەوە بەجێ‌هێشتووە .. جا بۆ ئەوەی هیچ گێمێکی یاری‌یەکەی لە دەست نەچێت گورج رِوو دەکاتە پەرنجەرەی بلیتبرِینو لە سەرە درێژەکەدا رِادەوەستێت بلیتێکی نوێ بکرِێت . پاش کاتژمێرێك چاوەرِوانی کردن چەند پێیەك لە پەنجەرەی بلیت برِینەکەوە دەبێت کاتێك دەنگێك بانگی دەکات : « هێی .. دێڤید » .. ئارەزووکەی بیسبۆڵ تەماشای ئەم لاو ئەو لای خۆی دەکاتو لە سرەکە دەچێتە دەرەوەو سەرنجی ئێرەو ئەوێ دەدات خاوەندی دەنگەکە بدۆزێتەوە بەڵام هیچ شتێکی دەستگیر نابێت .. هەست بە ناخۆشی دەکات چونکە چەند کەسێك بە خۆتێ هەڵقورتانەوە تەماشایان دەکرد پاشان بۆی دەردەکەوێت کە شوێنەکەی خۆی لە سرەکەدا لە دەستداوە ، بە ناچاری ئەچێ جارێکی تر لە دوای سرەکە راوەستێتەوە .

کە ئارەزووکەری بیسبۆڵ لە ئەنجامدا دەتوانێت بلیت بکرِێت هەست بە تینوویەتی‌یەکی تیژ دەکات ، دەرِوات شتێك بکرِێت بیخواتەوە .

شوێنی ساردەمەنی فرۆشتنەکەیش زۆر قەرەباڵغ دەبێت ، بەڵام لەبەر ئەوەی یاری‌یەکە جارێ دەستی‌پێ‌نەکردبوو بۆیە برِیار دەدات شوێنێك لە رِیزە درێژەکەدا بکرِێتو چاوەرِوان بێت .. ئەو کاتەی کە دەگاتە شوێنی ساردی فرۆشتنەکە دەنگێك بەرز دەبێتەوە : « هێی .. دێڤید ! » .. بێ‌هوودە هەوڵدەدات بزانێت دەنگەکە لە کوێوە دێت ، هەستیش بە پەستی‌و پەژارە دەکات کە سەرلەنوێ خۆی دەبینێتەوە بۆ دوای رِیزەکە دەگەرِێتەوە هەر بۆ ئەوەی شتێك بخواتەوە .

لە ئەنجامدا ئارەزووکەری بیسبۆڵ دەرِوات لە شوێنی خۆی لە ناو پێپلکەکانی یاریگاکەدا دابنیشێت زۆر بە پەرۆشەوە دەبێت یاری‌یەکە ببینێت .. لەگەڵ ئەوەی کە حەز لەوە دەکات دەست بە یاری‌کردن بکرِێت دەنگەکە سەرلەنوێ بانگ دەکاتەوە « هێی .. دێڤید ! » .. تەماشای دەوروبەری خۆی دەکات ئەبلەق دەبێت کە دەبینێت ئەو بینەرانەی لە پێپلکەکەی خۆیدا دانیشتوون ، هەروەها بینەرەکانی هەموو پێپلکەکان کە لە خوارەوەو لە پشتیەوە بوون تەماشایان دەکرد .. بۆیە توورِەیی‌یەکی تیژ دای‌دەگرێت لە شوێنەکەی خۆی رِادەپەرِێتو بەسەر ئەسکەمیلی‌یەکەیدا بازدەداتو بەوپەرِی پەرێشانی‌یەوە هەردوو چاوی دەبرِێتە گۆرِەپانی یاری‌یەکەو بە هەموو هێزێکیەوە هاواردەکات : « ناوم دێڤید .. سد نی‌یە !! » .

لە رێگادا بەرەو ئاهەنگ

نووسینی : ■ جاك دمنلۆب ■

کابرایەك چاکەتو پانتۆڵێکی لە پێستی سەگ دروستکراوی باش چێ‌کراو لەبەر دەکاتو بە فیزەوە بەرەو ئەو ئاهەنگە تایبەتی‌یە دەکەوێتە رِێ کە بۆی بانگ کراوە .. لە رِێگادا چەند پۆلیسێك کە رِاوی ئەو سەگە بەرەڵایەیان دەکرد کە رِێیان پێ‌نەدراوە ، رای‌دەگرن ، بۆ ئەوەی بزانن رِێ‌ی پێ‌دراوە یان نا ! .. ئەوەندەی پێ‌ناچێت یەکێك لە پۆلیسەکان بەردێك هەڵدەگرێتو لە ناو ئۆتۆمبیلەکەدا پێیدا رِادەماڵێت .. پیاوەکە بە نارِەزایی‌یەوە هاوار دەکات . بەڵام من سەگ نیم .. من ئەو جلو بەرگەم لە پێناوی ئاهەنگێکی خۆگۆرِیندا لەبەرکردووە .. » پۆلیسەکە بە تەوسەوە دەڵێت لە کاتێکدا کە دەیکاتە کولە سووکێکی ئۆتۆمبیلەکەوە : « ئێ .. بەڵێ .. بەڵێ ، هەموویان وا دەڵێن !! » .

سەرسەختی سمیس

نووسینی : ■ هیلین لۆربەر ■

کابرایەك بە ناوی (سمیس)ەوە لەسەربانی خانووەکەی خۆی هەردادەنیشێت پاش ئەوەی سەرلەبەیانی لافاوێك شارەکەی رائەماڵێ ، کاتێك بەلەمێکی باریکی لێ نزیك دەبێتەوەو ئەو پیاوەی کە بەسەر پشتیەوە دەبێت بانگی دەکات « ئایا دەتوانم یارمەتیت بدەمو بۆ جێگەیەکی بەرز ترت ببەم ؟ » سمیس وەڵامی دەداتەوە : « نەء .. سوپاس .. باوەرِم بەخوا پتەوەو ئەو رِزگارم‌دەکات .. » پاش ماوەیەك ئاوەکە بەرز دەبێتەوە تا دەگاتە ناوقەدی سمیس‌و لەو کاتەدا بەلەمێکی تیژرەو لە شوێنەکە نزیك دەبێتەوەو یەکێکیان بە دەنگێکی بەرز بانگی دەکات : « ئایا دەتوانم یارمەتیت بدەمو بتبەمە شوێنێکی بەرزتر ؟ » سمیس وەڵامی دەداتەوە : « نەء .. سوپاس .. باوەرِم بە خوا پتەوەو ئەو رِزگارم دەکات » . پاشان فرِۆکەیەکی هیلیکۆپتەر دێتو سمیس ئێستا بە پێوە رِاوەستاوەو ئاو گەیشتووەتە بنە قاقای .. فرِۆکە لێخورِەکە پێ‌ی دەڵێت : « دەی .. دەست بە پەتەکەوە بگرە تا بەرزت بکەمەوە » . سمیس وەڵامی دەداتەوە : « نەء .. سوپاس .. باوەرِم بە خوا پتەوەو ئەو رِزگارم دەکات .. » .

بەڵام لە ناکاودا کێژەڵوولکەیەك رِوو دەدات « سمیس » لە شوێنەکەیەوە هەڵدەگرێتو دەیباتە تەپۆلکەیەکی بەرزی نزیك شوێنەکە .. پاش چەند سەعاتێك بێ‌هۆشی « سمیس » هەڵدەستێتە سەرپێ بە گیانی شکاوو پرِ لە برینو بەسکاڵاوە دەست پان دەکاتەوەو تەماشای ئاسمان دەکات : « خوایە بۆ وات پێ‌کردم .. تۆ ئاگاداری ئەوەیت کە باوەرِم پێت زۆر پتەوە ، بۆچی بە شێوەیەکی باشتر رِزگارت نەکردم ؟ چی‌رِوویدا ؟! »

لەو کاتەدا پیاوێکی لێ نزیك دەبێتەوە کە لە سەرتەپۆلکەکەوە تەماشای رِووداوەکەی دەکرد بە گوێ‌یەوە دەچپێنێتو دەڵێت :

— خوا دەڵێت خۆتان مەخەنە بەر مەترسی .. پاشان چی‌ی ترت لە خواوەند تەعالا لەوە زیاتر دەوێت لەوەی کردی ؟ .. ئەوەبوو دوو بەلەمو هیلیکۆپتەرێکی بۆ ناردیت !!

گەشتێك بەناو جەنگەڵ و وەرزەکاندا

بەشی دووەم ——— د. نافع ئاکرەیی

ئایا چون رۆشنبیری شاعیر لە شیعردا بە دەردەکەوێ ... ؟ ئەمەیە پرسیارەکە ... نابێ هیچ کەس وا بیر بکاتەوە کە نووسینی هوزان وەکو نووسینی وتارو پشکنین یا تەنانەت وەکو نووسینی چیرۆكو شانۆگەری‌و رومانیشە ... هوزان جیهانو شێوە تایبەتی‌و ئەو خاکە تایبەتی‌یەی تێدا دەروێت هەیە . ئەبێ دیسان وابیر نەکرێتەوە کە رۆشنبیری بیبلوگرافیای کتێبو ناوە یا بیبلوگرافیای بیرو تیروانینەکانە ...

رۆشنبیری هەرسکردنی ئەو شتانەیە کە دەیخوێنینەوە یان دەیانبینین‌و تاقیدەکەینەوە ... هەموو ئەو شتانە ژی لە ناو هەستو بیرو هۆشی مرۆڤدا لەنگەر دەگرن ، هەموو رەوشتو نەریتو هەستەکانی پێ تێرو تەسەل دەبن لە ژیاندا .

ئەم هەموو تاقیکردنەوەو خوێندنەوەو بینینانەی ژیان کە عونیار دەکرێنو لە ناو وەعی‌و لا وەعیی ویژدانی مرۆڤدا لەنگەریان گرتوە .

بەڵام ئامادەو دیارن لە هەموو جووڵانەوەو بیر کردنەوەیەکی رۆژانەی خوی هەر وەك قاڵبەکی بەفرن کە بە پالەپەستویەکی دەرەوە وا لێبکرێ لە ژێر ئاودا نقوم بێ‌و بمینێ ... لە هەر کاتێکدا ئەم پالەپەستویە لادرا ... قاڵبە بەفرەکە بە سەردەکەوێتەوە هەر وەها ژی رۆشنبیری عوینارکراوێکی لەنگەر گرتوە کە ئێمە لە هەموو مومارەساتو تاقیکردنەوەکانو جوولانەوەکانی رۆژانەی مرۆڤدا هەستی پێ‌دەکەین‌و دەبینین .

● پەراوێزەکان :

١ - پێ‌هەڵگوتن : مەدح .
٢ - پێ‌داگوتن : جنێودان ، هجاء .
٣ - پاش داگوتن : رثـاء .
٤ - وێنەگرتن : وصف .
٥ - خوێن گەرم کردن : احماء ، حماسە .
٦ - بەرپەستی : ئاخوتن لەخەودا .
٧ - بوشە : زۆرە .
٨ - تولازی : گەنجی .
٩ - پارسەکی : سوالکەری ، گەدایی .

هوزانڤانێ خوینێ وئەڤینێ «شاندوربتوڤی»

■ وەصفی حسن ردینی ■

— هوزانڤانێ شورەشا مەجەری‌و هوزانڤانێ برسێ‌و هەژاریێ‌و ژێردەستیێ هاتە شەهید کرن ل روژا ١٨٤٩/٧/٣ دەمێ دگەل کوریت میللەتێ خو شەرێ داگیرکەرێت نەمساوی دکر .

نهو دگەل دوو هوزانێت وی [دارا هژیابی]و « شێرێ گرتی » .

— ١ —

دار هژیا
چنکو چیچکێ دادا سەر تاکێ وێ
گیانێ من هژیا
چنکو من هزرا خو ل تەدا کر
هو کچا گەنج
هو مەزنترین درِو جەوهەر
ل جیهانێ

★ ★ ★

رویبارێ [دانوب] ژێ پرِ بوو
وە هەیە سەردا بچیت
دلێ من ژێ یێ کوزری
جهێ ڤێ ڤینا گەرم لێ هەیە

★ ★ ★

ئەرێ تە ئەز دڤیم ئەی گولا من ؟
من تو دڤێی
ئەی گولا من
من تو دڤیی پتر ژ ڤیانا دای‌و بابێ‌تە بۆتە !

★ ★ ★

— ٢ —

ل شوینا دەشتو رێلا
دانانە ناڤ تەفەسکا بچویك .
هاتە گرتن میرێ گیاندارا
ئازادیا وی ژێ هاتە ستاندن
لێ ئەو نەشێن
بەرێخودانێت وی ژێ بستینن ،
ئاشوپا خو ب بەرفرەهی ڤەکرو
پێ گەهشتە جهێ خو ،
ل وێرێ ناترسیت ژ باهوزێت وێرانکەرو ،
نە ژ بایێت تێنی .
ئەو چڤاتا کوم بوی ل رەخێت وی
بخو یاریا ب شێری دکەت
ئەرێ کی ژ ڤان دشێت ؟
ئێك پەیڤ باخڤیت
ئەگەر ڤی شێری قەیدێتخو شکاندنو ،
هاتە سەر بەردان ؟

★

● ژێدەر :

١ - گوڤارا (ئافاق عربیە) ژمارە (٩) سالا ١٩٧٨ .
٢ - گوڤارا (الطلیعە الادبیە) ژمارە (١) سالا ١٩٨٤.

Institut Kurde de Paris

بەرابەری سەرەکی فەرماندە صدام حسین جەماوەری هەولێر ئاهەنگی رۆژی خۆی دەگێڕێ

(●) سەر لەبەیانی رۆژی سێشەممە ١٤ـ٨ـ١٩٨٤ رۆژێکی ئاسایی نەبوو لە هەولێر ، رەشبەڵەکی شادیو بەختەوەری هەموو سوچو شەقامێکی هەولێری رەنگینی گرتبۆوەو زەردەخەنەی شیرین خرایە سەر لێوی منداڵو پیرو ئافرەتو پیاو ، کە بۆ « رۆژی هەولێر » لە هەموو لایەکەوە هاتبوونو گەورەترین کەرنەڤالی وەفاداریو خۆشەویستی خۆیان لەبەردەم قەڵای هەولێری دێرین دروستکردو بەرگی بووکێنییان لە بەرشاری هەولێر کردو دوپاتیان کردەوە ، هەولێر دەبێتە نیشانەی دیاری بەخششو نەوەکای ئەم شارەو لەگەڵیاندا هەموو عێراق ، داستانی گەورەی قوربانیدانو بەخشش دەگێڕێتەوەو هەموو شتێك تیایدا دەبێتە نیشانەی وەفاو خۆشەویستی .

● هەر لەو بەیانیەداو بەچاوەدێری سەرەکی فەرماندە تێکۆشەر صدام حسینو بە نوێنەرایەتی بەرێز عدنان داود وەزیری بەرێوەبردنی ناوخۆییو ئامادەبوونی هاوڕێ سعدی مهدی صالح رازگری نهێنی ناوچەی باکورو بەرێزان سەرەکی ئەنجومەنی راپەڕاندنی ناوچەی کوردستان مامۆستا جەمال حاج شەریفو ئەحمەد عبدالقادر نەقشبەندی سەرەکی ئەنجومەنی یاسادانانو جێداری رازگری هۆبەی هەولێرومامۆستا یحیی جاف پارێزگاری هەولێرو پارێزگاری تەئمیمو ئەمینداره گەلیەکان ..

ئاهەنگی شاری هەولێر بەبۆنەی ووتەکەی سەرەکی فەرماندە صدام حسین دەستیپێکرد کە لە کاتی چاوپێکەوتنی لەگەڵ کۆمەڵێك هاووڵاتی بڕیاری سەرکردایەتی پارتو شۆڕشی راگەیاند بەوەی کە هەولێر ببێتە پایتەختی هاوینەی عیراق .

بەرێز عدنان داود سلمان وەزیری بەرێوەبردنی ناوخۆیی کە نوێنەری سەرەکی فەرماندە بو ، پەردەی لەسەر وێنەیەکی گەورەی شاری هەولێر لاداو پاشان بەرێز یحیی محمد رشید پارێزگاری هەولێر ووتەیەکی لەبەردەم نمایشی جەماوەراندا خوێندەوەو تیایدا ئەوەی دوپات کردەوە کە لە کاتێکا گەلی کوردمان لە هەولێری مەڵبەندی ئۆتۆنۆمیدا ئاهەنگی شاری دەگێڕێ ، زۆر شەرەفمەندو سەربەرزە بەو لە باوەش گرتنەی سەرەکی فەرماندە صدام حسین کە لە ئەنجامی بایەخدانی بە پاشەرۆژی ناوچەکە ، بڕیاریدا بیکاتە پایتەختی هەمیشە رازاوەی عیراقو ئەمەش بەلای خۆمانەوە دەسکەوتی گەورەیە لەلایەن شۆڕشەوە بۆ پێشکەوتنی رووی شارستانیەتی نوێی ئەم شارە کە وەك هەموو شارەکانی تر کۆڵی نەداوە لە پاراستنی سنووری عیراقی خۆشەویستو رۆڵەکانی دووپاتی

قوربانیدانی خۆیان کردۆتەوە .

هەروەها بەرێزی لە ووتەکەیدا خۆشەویستیو شادمانی شارەکەی دەربڕی بەوەی کە ئەو رۆژە گەشە بکرێتە رۆژی نوێی بەخششو کارکردنو قوربانیدان لەپێناو پاراستنی دەسکەوتی عیراقو پارێزگاری کردن لە شکۆمەندی .

پاشان دەست کرا بە رۆیشتنی کەژاوەکان کە بریتیبو لە رێکخراوە میللیو پیشەییەکانو هەموو دامو دەزگاکان بەجلی رەنگینی کوردی رازابوونەوە بۆ دەربڕینی رادەی خۆشەویستی خۆیان بۆ ئەو رۆژە تازەیە .

● دوای ئەوە ، بەرێز یحیی محمد رشید پارێزگاری هەولێرو سەرەکی دەستەی راوێژکاری مەحازەرەیەکی پێشکەش کرد کە بەژمارە پەنجەی بۆ ئەو هەموو دەسکەوتە پڕ خزمەتگوزارییو ئاوەدان کردنەوەیە کێشا کە هەولێری پایتەختی هاوینەی عیراق لەم چەند ساڵانەی تەمەنی شۆڕش بە خۆیەوە

بینیویەتی لە هەموو بوارەکانی ئاوەدانیو پەرەپێدان کە هەولێر یان خستۆتە قۆناغی گەشەسەندنو پێشکەوتنو گەشانەوەی بەردەوام .

هەر لەو رۆژەشدا لێپرسراوان سەریان دایە خێزانو کەسو کاری شەهیدانو بەدیلگیراوان لەوانەی کە بەشداریان لە جەنگی رەوامانداا کردووە ، دوای ئەوەش ئێوارە ئاهەنگێکی فراوان لەلایەن نەقابەی هونەرمەندانی هەولێر سازکراو پیشانگایەکی تایبەتی لە قەڵای هەولێر کرایەوە ، لەگەڵ نواندنی چەندان چالاکیتری رۆشنبیریو راگەیاندنو حاپکردنی بلاوکراوەیەك بەوبۆنەوە کە هەولێری لە مێژوو دەرخستبوو .

■ شێرزاد ■

بروسکەی جەماوەری هەولێر بۆ سەرکردەی رەوتی سەرکەوتوومان صدام حسین

جەماوەری هەولێر ، مەڵبەندی ئۆتۆنۆمی کە ئەمڕۆ بەرابەری دلسۆزانەتان ئاهەنگ دەگێڕێ بە بۆنەی یادی یەکەمی راگەیاندنەکەی بەرێزتانەوە بە بڕیاری سەرکردایەتی بۆ کردنی هەولێر بە هاوینە پایتەختی عیراق دوای کۆتایی جەنگ بەم بۆنە قەشەنگەوە شانازی گەورەو سەربەرزی خۆی دەردەبڕێ بەرامبەر بەم رێزلێنانە نوێیەی شۆڕشی پیرۆزمان بەرابەری لێهاتوتان خستیە سەر ئەم رێزلێنانە زۆرەی کە هەموویان دەربڕی راستەقینەی رێبازی شۆڕشو بایەخدانیەتی بە ناوچەی کوردستانی ئۆتۆنۆمی ئەو خۆشەویستیە گەورەیەی سەرکردەو بیناکاری سەربەرزیمان بەرامبەر رۆڵەکانی گەلی کوردمان هەیەتی .

سەرەکی بەرێز .. رێگامان بدەن بەڵێنتان بۆ نوێ بکەینەوە کە ئێمە هەر سەربازی بەوەفا دەبینو لە پشت سەرکردایەتی لێهاتوانەتانەوە دەڕۆین بە باوەڕێکی سەختەوەو وزەیەکی لەبن نەهاتوو ، هەمیشە شمشێری تیژ دەبین لەسەر ملی هەموو دوژمنەکانی عیراقو داخ لەدڵەکان لە پێشیانەوە رژێمی رەگەزپەرستی خەڵەفاوی ئێرانو ئەوانەی لە پشتیەوە رژێمی اسدو قەزافیو ئەوانەی دەیانەوێ زەفەر بە عیراقی سەربەرزو گەورەمان بەرن .

رابەرمانی بۆ پێشەوە ئەی سەرەکی بەرێز لەسەر رێگا سەر بڵندیو شانازیو خوا پشتیوانتانە بژین بۆمان رابەرو سەرکردەو مامۆستا .

یحی جاف پارێزگاری هەولێر
سەرەکی لیژنەی باڵای ئاهەنگەکانی
رۆژی پارێزگا

لە میهرەجانە گەورەکەدا

● هەموو جەماوەری هەولێر هاواریان بەژیانی سەرەکی فەرماندە دەکردو خۆشەویستیو وەفایی قوڵیان بۆ عیراقی لوتکە بە رابەری بەرێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین دەر دەبری .

● لە شاری هەولێر چەندان پێشانگای هونەریو وێنەی فۆتۆگرافی کرانەوە کە دەربڕی ئەو دەستکەوتە گەورانەن بە راسپاردەی بەرێز سەرۆك صدام حسین راپەرێنراون .

● ئاهەنگێکی گەورە لە باخچەکانی یانەی ئەندازیاران سازکرا هونەرمەندانی نەقابەی، هونەرمەندانو تیپە هونەریەکانی یەکیتی ئافرەتانو کرێکارو قوتابیانو لاوان بەشداریان تیا کرد .

● بەرێز یحی جاف پارێزگاری هەولێر لەهوڵی رۆشنبیری جەماوەر کۆڕیکی بەست تیایدا باسێکی بەژمارەیی دەستکەوتەکانی هەولێرو پێشکەوتنی پێشکەش کرد .

● لە شەقامەکانی هەولێر رەشماڵی کوردەواری هەڵدرا بوو بۆ پشوی میوانەکان ماستاوی هەولێرو قاوەی عەرەبی تیا دەبەخشرایەوە .

ڕەخنەیەك وچەند تێبینی یەك

■ عبدالستار عبدالله كامل ■

ڕەخنا كوردی ڕۆژ بوو ڕۆژێ یاگەش دبیت و پەڕێن گەش بوونێ و ڕۆناهی‌یێ ناگەهنە هەمی درا !!

هەتا ڤێگاڤێ مە زۆر گۆڤارێن كوردی یێن خاندین ، گەلەك ڕەخنە مەیێن تێدا دیتین و گەلەك ڕەخنەڤان مەیێن نیاسین .

درۆژناما (هاوكاری) هژمار (٧٣٥)ێ ڕۆژا ١٩٨٤/٤/٢٦ێدا ڕەخنەك تێدا هاتبوو بەلاڤكرن لبن ناڤ و نیشانا [هۆزانەك و چەند تێبینی‌یەك] یاهێژا (اسماعیل ابراهیم) ، لڤێرە دێ چەند تێبینی‌یەكا دەست نیشان كەین .

١ ـ هێژا ـ اسماعیل تەگوتبو ... ئەو ژی ئەرێ ئەڤ هۆزانڤانە هەمی دسەركەفتی‌نە و گەهشتی‌نە وێ باوەرێ كۆ هۆزان چی‌یە ؟ . لڤێرە ئەز پرسیارەكێ دبینم .

ئەرێ تە كوتبو (هزرڤان)ی هۆزان چی‌یە ؟ تە ئەڤ پرسیارە ژێ كربوو .

هەروەسا تەگوتبو ... هێشتا گەلەك نزانن هۆزان چی‌یە ؟

ئەرێ ژبلی وی ئەوێ تۆرا تێكڤە ددەت ، ئێكێدی هەیە دزانیت هۆزان چی‌یە ؟

٢ ـ لێ لێ جانێ ..
دێ گازندا بكە ژدلی ... بكە ژ دل ...

تەگوتبو ...: لێ نزا ئەڤە چ گازندە جاناوی دێكەت .

لڤێرە جاناوی گازندا ناكەت . هێژا (هزرڤان) دبێژتە یاراخۆ گازندا بكە چەوتی‌یا من دیار بكە . مامن كری‌نە دوو سێ هەتا تۆ بكەیە دوو سێ .

چەوا تەگۆتی‌یە ، لێ گازندا ژچ .... ژكێ بكەت ؟!

٣ ـ **چاڤ لگری و دەڤ ئەلكەنین**
تە خۆشی ژدلێ من ڕەنین
پەرچقین ....

ژبلی كچكێ كەس دلێ گەنجی خۆش ناكەت . خۆشی‌یا دلی ئەڤینە ، كچك هۆیێ پەیدابوونا ڤیانێ و خۆشی‌یێ‌یە ددلێ هۆزانڤانێ مەدا . ئەگەر ئەوێ چەوتی دگەل هۆزانڤانێ مە كرو خۆشی ددلێ هۆزانڤانێ مەدا ڕەنین . مادێ چەوا جارەكادی دەست هاڤێتە ڤیانێ و دێ ڤیانێ كەت . دەما جاناوی خۆشی ڕەنین نێ دگەل ڕەنینێ پەرچقاندن و پیچ‌كرن . هەروەها بۆنموونە ، نموونە هەر ژجارا ئێكێ مرۆڤ بۆ خۆ عەقلی ژێ دگریت . ژبەر هندێ هۆزانڤانێ مەگۆت ..

تە خۆشی ژ دلێ‌من ڕەنین
پەرچقین ...

هێژا ـ اسماعیل تەگوتبو .... ئەگەر ئەم ڤان پەیڤا (دەڤ ئەلكەنین و پەرچقین) ڕاكەین چ گهورین ناكەڤتە هۆزانێ ژلایێ ناڤەرۆكێ‌ڤە .. لێ ژلایێ ڕوخسارێ‌ڤە دێ هێتە گهورین .

ڤێكاڤێ ژمارەكا زۆركێم نەبن ژ هۆزانڤانا كەس ڕوخسارێ بكارنائینیت .

هۆزانامە یاڤێكاڤێ ئەلسەر شێوەیە [وێنە] یا لسەر واتایێ .

٤ ـ **لێ لێ جانێ ..**
یاتە دڤێت هەما بێژە
تو ب‌كەنە
ئەڤ دلێ من لبەر تەیە
بگرە و خوینێ ژ خورا بمێژە
دمردێ تەبێ دەرمان بیتن
دەنگێ كەنیاتە بێتە من
بلا بمرم .. ...

هێژا ـ اسماعیل تەگوتبو .... یا دووێ دگۆتێ تو بۆچی هاتی . ئەرێ ما پشتی (هزرڤان) هێلایی و كرنە دوو سێ هاتن و دیتنا وێ بۆچی‌یە ؟ ئەگەر هەر بیتە كول و كۆڤان ددلێ هۆزانڤانێ مەدا .

هەروەسا تەگوتبو .... خوین ناهێتە مێتن .. لێ ئەم دشێین بێژین (ئەڤین)ێ بمێژیت . خوینێ ئەژدلی ، بەلێ ژنیڤا دلی مرۆڤ دشێت بمێژیت . ئەڤین چ‌جارا ناهێتە مێتن . هۆزانڤانێ‌مە ڕاستی‌یا گوتی دپەیڤا خۆدا .

یارێ وڤیاناوێ مرۆڤ دشێت پێلیتن . بەلێ كەڤنەوارێن هەردووكا هەر دێ مینن .

هەروەكی مازنێن هێژا گۆتی ..

بەفر دحەلییێت
چیا دمینیت
مرۆڤ دمریت
ناڤ دمینیت .

زۆر سوپاسی‌یا تەدكەم ، كۆ تە گوتبو .... (خوین) ئەتشتەكێ ب ساناهی‌یە مرۆڤ بدەتە ب (كەنێ) ، چنكی خوین ستوینا سەرەكی‌یە بۆ گەهشتن و ماچی كرنا ئازادی و ئاشتی‌یێ . بەلێ ئەگەر ئەڤین و كەنی دگەل نەبیت ، نابیتە هۆیێ ماچ‌كرنا وان .

زانستی كشتوكاڵ

د. جهاد كیانی

سنكی وەرگێڕ زووتر لە باڵی وەرگێڕ دەسوێت (دەخورێت) . ئنجا لەبەر ئەمە ئەو هەوجارانەی كە لە زەوی‌یە زۆرگرانەكان (چەقێنەكان) كار دەكەن سنكی وەرگێڕ وا دروست دەكرێت كە بتوانرێت بگۆڕێت . بۆ ئەوەی سنكی وەرگێڕ لە خەتی جووت گیر نەبێت‌و ئەخشێت لە سەرەوە لە لای پێشەوە هەتاكو سەر نووكی چەقۆ بە ئەسپایی دەبڕێت بە گۆشەیەكی بچووك خوار دەكرێت واتە دەبڕێت بە گوێرەی تەوری شاقولی (Uertical) بۆ لای ڕاست واتە بۆ لای زەوی كێلراو بەم بڕینە دەڵێن (بڕینی لای زەوی) .

بۆ ئەوەی وەرگێڕ بتوانێ بە تەواوی خاكی هەڵكەنراو وەربكێرێت‌و باڵی وەرگێڕ لە خاكەكە وەرگێڕەكە لە تەنیشتەوە دەبڕێت وەبەم بڕینەش دەڵێن بڕینی لای خەتی جووت . بەشی سەرەوەی وەرگێڕ وا دەبڕێت بۆ ئەوەی كە خاكی هەڵكەنراو لە سەری نەڕژێتە خوارەوەوە بەم بڕینە دەڵێن (بڕینی سەرەوە) .

١ ـ وەرگێڕی هەڵپاچڕاو (Cut-out Mould Board) وێنەی (٧ ـ ١)

ئەم جۆرە وەرگێڕە لە چاو وەرگێڕی ئاسایی پارچەی (٣) بڕادە دوو مووسی هەیە كە یەكیان بنچینەیی‌یە (٢) ئەوی تریان كەوتۆتە سەرەوەی (٤) واتە شوێنی هەڵپاچڕاوەكەی كەم‌و زیاد دەكرێت (دەگۆڕێت) بە هۆی مووسی سەرەوەی (٤) .

لە كاتی كاركردنی گاسنی ئەم جۆرە وەرگێڕە خاكی هەڵكەنراو دەجولێنەوە بە ڕوویداو مووسی سەرەوە خاكەكە دەكاتە دوو پارچە بە ئەستووری . پارچەی خوارەوە بە ژێر شوێنی هەڵ پاچڕاوەكەدا دەڕوات دەكەوێتە ناو خەتی جووت بێ ئەوەی هیچ وەرگێرانی خاكی هەڵكەنراو ڕوو بدات . بەڵام بە پێچەوانە پارچەی خاكە هەڵكەنراوەكەی سەرەوە هەر وەكو وەرگێڕ گاسنی ئاسایی دەتوانرێت وورد بكرێت وەردەگێردرێت‌و دەكەوێتە سەر پارچەی ژێرەوەو بەكاردەهێنرێت بۆ ئەو زەوی‌یانەی كە چینی كێلاوی قووڵ نی‌یە (Ploughing horizon) یا پڕە لە ماددەی ئۆرگانی (دەولەمەندن بە خواردەمەنی بۆ ڕووەك) .

٢ ـ وەرگێڕی ڕێكخراوی بڕینی لای هێلی (خەتی) جووت وێنەی (٧ ـ ٢) : (The control Bould Board)

ئەم جۆرە وەرگێڕە باڵەكەی بە كورتی دروست دەكرێت‌و هەروەها چەند پارچە پۆڵای درێژی لێ دەبڕێت كە بە هۆیانەوە وە دەتوانرێت ڕووبەری وەرگێڕ زیادو كەم بكرێت . زیادكردن‌و كەم كردنی ڕووبەری وەرگێڕ لەسەر قوولایی‌و خێرایی شۆبڕین ڕادەوەستێت . ئەم جۆرە وەرگێڕە بۆ ئەو زەوی‌یانەی كە زەلكاوو ڕەقن گیاو گوڵیان زۆرە بەكاردەهێنرێت .

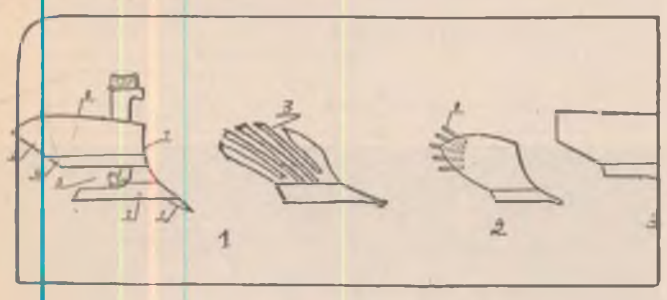

(وێنەی ٧) جۆرەكانی وەرگێڕ

١ ـ دەنووك ، ٢ ـ مووسی بنچینەیی ، ٣ ـ بەشی هەڵپاچڕاو ، ٤ ـ مووسی سەرەوە ، ٥ ـ بڕینی لای خەتی جووت ، ٦ ـ بڕینی سەرەوە ، ٧ ـ بڕینی لای زەوی ، ٨ ـ ڕێكخراوی خاكی هەڵكنراو بە درێژی ، ٩ ـ مووسی تەنیشت ، ١٠ ـ سنك گۆراد ، ١١ ـ وەرگێڕی درێژ ، ١٢ ـ كلك ، ١٣ ـ دیسك ، ١٤ ـ خولێنەر (خولۆكە) .

٣ ـ وەرگێڕی سنك گۆڕاو : وێنەی (٧ ـ ٤)

وەك زانیمان لە كاتی كاركردنی گاسن باڵەپەستۆیەكی زۆر دەكەوێتە سەر وەرگێڕ بۆیە زووتر لە پێش باڵی وەرگێڕ دەسوێت ئەو جێكایەی كە دەسوێت پێویستە بگۆڕێت لەبەرئەمەیە وەرگێڕ لە دوو پارچە دروست دەكرێت . ئەم جۆرە وەرگێڕە بۆ بەرزكردنەوەی (زیادكردنی) تەمەنی گاسن بەكاردەهێنرێت .

٤ ـ وەرگێڕی دیسك : وێنەی (٧ ـ ٦) (disck)

ئەم جۆرە وەرگێڕە بەتەواوی لەگەڵ گاسنی دیسك مووس‌و وەرگێڕ لەگەڵ خۆیەتی ، هەردووكیان پێكەوە دەگۆڕێن . ئەم جۆرە وەرگێڕە بۆ شۆ بڕین (كێلانی) ئەو زەوی‌یانەی كە لیچن بەكار دەهێنرێت . مووسەكە خاك هەڵدەكەنێت دەی‌نێرێتە سەر وەرگێڕی دیسك ووردی دەكات‌و وەری دەگێڕێت بە هۆی سوڕانەوەی خاكەكەی پێوە نانووسێت .

٥ ـ وەرگێڕی كلك دار وێنەی (٧ ـ ٥) (mould-bord extension)

ئەم جۆرە وەرگێڕە بەڕی تایبەتی بۆ دروست دەكرێت ئەم بەڕانە ڕۆڵی باڵی وەرگێڕی ئاسایی دەبینن .

٦ ـ وەرگێڕی خولێنەر (rolling) وێنەی (٧ ـ ٦)

ئەم جۆرە وەرگێڕە لە دوو خلۆكەی (١٤) لاستیك پێك هاتووە . جێگای باڵی وەرگێڕ دەگرێت بۆ كەم‌كردنەوەی هێزی لێكخشاندن (friction force) .

قسەی خۆمانە بێ ..!!

نان بۆ نانەواو گۆشت ...

مەسەلەی هونەرو هونەركاری (هەر لقێكی دەگری) بەهرەیەر بە مرۆڤەوە نووساوەو لە ناخی‌یەوە هەڵدەقوڵێ .. نە پێوەندی بە پلەی خوێندن‌و شەهادەوە هەیەو نە هیچی تر .. ئەوەندە هەیە ، ئەگەر مرۆڤی بەهرەدار لە پاڵ بەهرەكەیەوە دەرسی قوتابخانەیەكی پسپۆر بخوێنێ‌و ئاسۆی ڕۆشنبیری خۆی فراوانتر بكات ، ئەلبەتە بەرهەمەكەی لەگەڵ بەرهەمی هاوكارێكی دیكەی خۆی جیاوازە . مرۆڤی بێ‌بەهرە هەرچەندەی كۆشش بكا ڕەنگە تا چەند ساتەوەختێك ناو دەربكاو بناسرێ .. بەڵام قەتاوقەت هونەرەكەی ئەمرو زیندو نابێت‌و ناچێتە ریز مێژوو .

دەكرێ ، ئەمرۆ نانەوایەك لە ترسی گەرمای تەنوور دەست بداتە چەكوش‌و بزمارو ببێتە دارتاش .. یا بەرگدروویەك ئەگەر بزی ئەلواو هەستی كرد ڕووناكی‌ی چاوەكانی كز دەبێ‌و تارمایی دەبینن ، ئەوە دوو ماكینەكەی بباتە قالی‌بازاڕو هەر لە دوكانەكەی خۆیەوە كوتاڵ بفرۆشێ .. بەڵام نە ئەوو نە برای نانەوا ڕێگای ئێزگەو تەلەفزیۆن دەگرنە بەرو دەبنە گۆرانی بێژ .. هونەركاری ، پیشەو بەهرەیەو گاڵتەی پێ ناكرێ .

لەگەڵ ئەم ڕاستی‌یەشدا ، كەسانێ هەن گەلێ ئازاو بە جەرگن .. هەر لە ماوەی شەوو ڕۆژێكدا پیشەیێكی نوێ دەخەنە بان ئەوانەی تریان‌و خۆیان دەهێننە ریز هونەرمەندان‌و زۆریش پەست‌و تووڕەو دلگیر دەبن ، ئەگەر هات‌و یەكێ حیسابی هونەرەكەیان نەكات‌و ناویان لەگەڵ گەورە پیاواندا نەهێنێ ..

بەراستی ئازان .. نە لە خوا دەترسن نە قسەی خەڵك بایی یەك تۆزقاڵ كاریان لێ دەكا .. ئەگەر باسی كەموكوڕیان بكرێ ، وەك نە بایان دیبێ‌و نە باران .. هەر بەهەمان فاكو فیكی جارانیانەوە سوورن لە سەر هەڵەو فشەكردن .

من بۆ خۆم تەلەفزیۆنم خۆش گەرەكەو لە كەسانم شەوان چەند سەعاتێك دیقەتی شووشە چوار گۆشەكەی دەدەم (وەك ئامێرێكی پێشكەوتووی پیشەسازی‌ی نوێ‌و هۆیەكی گرنگی پێش خستن) . بەڵام زۆر دڵتەنگم كە چۆن ئەم دەزگایە دەرگای خستۆتە سەرپەشت‌و بەرهەمی لاوازو بێ‌ناوەڕۆك‌و قەلپی ئەوانە بەم چەشنە ڕەواج دەدا ؟ تەناعەت بفەرموون جاری‌وا هەیە هەموو دەمارەكانم گرژ دەبن‌و هەست بە خنكاندن دەكەم .. بە تایبەتی كە یەك لەو كەسە ئازاو نەترسانە ، هەموو پان‌و بەرینی شووشەكەت لێ داگیر دەكاو بە زەردەخەنەی كوشندەو دەسكردو ناهەموار هەوڵت لەگەڵ دەدا بۆی بسەلمێنی ، كە ئەوەی دەیلێ كوردی‌یەو هونەرە .. ئەگەر چی جەنابی فرچكی پێ‌ی نەگرتبێ .

منداڵێكیان خستە ژێر لێشكی تاقیكردنەوەی سایكۆلۆجی‌و پرسیاریان لێ كرد : زۆربەی ئەو ڕووداوو كارەساتانەی ڕووبەڕووی شەمەندەفەر دێن ، لە دووا فارگۆنیەتی .. ئاخۆ ڕات چیە ؟

منداڵ بە سروشتی تەمەن‌و ساكاری‌یەكەی خۆیەوە وەڵامی دانەوە : باشەمەندەفەر فارگۆنی دووایەوەی نەبێ !

كەسانێكم لێ دلگیر دەبن‌و دەڵێن : جا كەی ئەمە چارەسەركردنە ؟ ئەگینا منیش ئەم پێشنیارە دەكەم‌و دەڵێم : با تەلەفزیۆن تەنیا وێنەمان نیشان بداو مۆسیقامان بۆ بڵاوبكاتەوەو پێویستیمان بە قسە نیە ! .

سەعید ...

تەندروستی

نەخۆشی یا فاڤیزم

ناڤێ نەخۆشی‌یێ ژپەیڤا ئیتالی فافا هاتی‌یە ب مانا باقل (فول) ، هەلبەت ئەڤ ناڤە هەوانتە نەهاتە بەلكو چونكی باقل گرنگترین كەرستەیە (مادە) ئەڤێ نەخوشی‌یێ پەیدا دكەت ،

فاڤیزم یان خوین گودزین (تحلل الدم) سەبا كیماسی‌یەكێ‌یە ل سۆر خروكێد خوینێ وئەڤ كیماسی‌یە دایبابی‌یە (وراثی) ودكرۆمۆسۆمێ (ئێكس)ڕا دوەرگوهزت زارۆكان وەكو دروئەك بن‌كەفتی (صفة متنحیة) لەو نفشی نێر ژێ (مێ) دەه جاران پتر دگرت .

فاڤیزمدار ئانكو ئەوێ فاڤیزم هەی ئەنزایمێ گلۆكۆز شەش فۆسفێت دیهایدرۆجینێی (G6PD) كێمێ هەی ، هندی ئەڤ ئەنزایمە یە پشكدارێ دمیتابۆلیزما شەكرا گلۆكۆزدا دكەت وئەڤ چەندە خزمەتا هندەك ئەنزایمێد دی دكەت ، یێد سۆر خرۆكێد خوینێ ژپەلخاندنێ دپارێزن ، ژبەر كریارا ئۆكسیداندنێ (الاكسدة) . ودەما ئەڤ ئەنزایمە كێم وكاست بت ژی‌یێ سۆر خرۆكێد خوینێ كورت دبت نێزیكی بیست ژسەدێ سورخروكێد خوینێ ١٢٠ ڕۆژان دژین . فاڤیزم بەلاڤەلناڤ زەنگی‌یان (الزنوج) ئەوەل امریكا ڕوژهەلات‌و ڕۆژئاڤا بیت ژ سەدێ نێرو چار ژ سەدێ (مێ) پێ نەخۆشن لێ چەلەنگی‌یا ئەنزایمێ زەنگی‌یان پازدە ژسەدێ‌یە لەو دێ بینین نەخۆشی لنێف وان خوە چارە ، ئانكو بەرژەنگ ونیشانێد دەردێ ل فاڤیزمداری دیار نابن بەروڤاژی نفشی سپی ؛ چەلەنگی‌یا ئەنزایمێ وان یەك ژ سەدێ‌یە ونەخۆشی دژوارە ئەخاسمە لنێف كوردان ، جهویان ،یەونانی‌و تركان ...هتد .

تاكو نهۆ زانایان پتر ژبیستێ كەرستەیان دیتینە فاڤیزمێ پەیدا دكەن ، لێ سەرزەنگا هەمیان باقلە ، هەروەسا هندەك دەرمان فاڤیزمێ پەیدا دكەن وەك دەرمانێد دژی مەلاریا ، سەلفۆنامایدا ...هتد .

نەخۆش كەفتن Infection شیانا خوین گوداستنێ لنك هندەك دەرمانان زێدەدكەت وەك : ئەسپرین ، كلۆرامفینیكۆل ... هتد فاڤیزمدار ب نەخۆشێ نا هەست گەر شینكاتی‌یەك یان دەرمانەك فاڤیزم پەیداكەر نەخوت ، ودبار بوونا دەردی دمینت لسەر دۆسا (جرعة) كەرستەی هندی پتر بت ئەنیمیا دژوار ترە .

نیشان‌و بەرژەنگێد نەخۆشی‌یێ نیشانێد ئەنیمیایی‌نە ...زەرك ڕوی زەربون ، بێ‌هێزی ،مێزچكی (انقطاع التبول) گەلەك كێم دقەومت لێ سەرباركەك خرابە . دویر نینە ئەنیمیا بلەز پەیدا بت ، دنێڤبەرا دو تاكو دەه ڕۆژاندا .

چارە چی‌یە ؟

چونكی فاڤیزم نەخۆشی‌یەك دایبابی‌یە چارەكرنا درست بۆ نینە ،لێ خۆپاراستن گەللەك هاریكارە ،ئەو ژی نەخوارنا كەرستەیێد فاڤیزم پەیداكەر ئەخاسمە باقلك لێ گەر خودانێ پارێز نەكرو نەخۆش بو گەرەكە بەرگەڕانا نۆژداری بكەت ...وخۆ پاراستن دێ مینت باشتر ژ چارەكرنێ .

بەرهەڤكرنا : فاضل عمر

كارووباری خەلك

كارەساتی چێشتخانەكانی سەر ڕێگای بەغدا

● ئەگەر تەنها بۆجارێكیش بووبێ ڕێگەت كەوتبێتە بەغدا (مەعقول نیەكارەساتی چێشتخانەكانی دووزخورماتووت نەبیستبێ)،ئەو شوێنەی كە تەنها لەشی مردووی لێ نادۆزیتەوە نەوەك ئەوانی تر (هەمووی هەرواردە) گەری‌ڕەشبەڵەكی مێش‌و مەگەزو زەردەواڵە لەسەر دیواروەنجەلەكانی چێشتخانەكان گەرمە ..جا یەكێك هەیەئەم خواردنە بخواو تووشی گەورەترین نەخۆشی‌نەبووبێ .

بەڵام ئەمجارەیان چەند كیلۆمەترێك دوورتر لە (دووزخورماتوو) لە (سلیمان بەگ).. گوایە چێشتخانەیەكی گەشتگوزاری هاوچەرخ كراوەتەوە بەناوی (چێشتخانەی هەولێری گەشت‌گوزاری) ..

بەلای خۆیەوە زۆر لە چێشتخانەكانی ناو دوزخورماتوو پێشكەوتووترە ..بێ‌گومان (نرخیشی گرانترە) .. بەڵام هەزار خۆزگەمان (بە كفن دز) جارێ ئەگەر ئۆتۆمۆبێلی خۆت پێ بێ دەبێ (تەرمزێكت پڕكردبێ لە ئاوی سارد ... ئەگەر نا دەبێ بۆ پەرداخێك ئاو چەند كڕنوش بەری) خۆ گەر بە ئۆتۆمۆبێلی كرێ هاتبی ئەمە خۆزگە بە ئاوەكەی گەرماوی ناو شار ..ئینجا بۆی هەیە بە (پسولەش پەرداخێك ئاوت دەست نەكەوێ) .

لە لایەكی كەشەوە هەر لەگەڵ چوونە ژوورەوەی چێشتخانەكە هێرشی ئەم (بۆن‌و بەرامە)ت بۆ دێ تا گێژت نەكات وازت لێ ناهێنێ .

بەزم‌و ڕەزمی برنج‌و كولەكەو باینجان‌و بامیەی كۆنیش داستانێكە بۆ خۆی..

جا نازانین یان ئێمە چارمان ناچارە یا سەرۆكایەتی تەندروستی پارێزگای «صلاح الدین» لەم هەواڵە دڵتەزێنە بێ خەبەرە ..

● ناظم دلبەند ●

ئاگاداری

پێناسبنا من یاكو بناڤێ ـ محمد علي حسن ـ٥ و ژ ڕەزگەها نیشتمانی‌یا بەلاڤ‌كرن‌و پروپاگەندێ ـ الدار الوطنية للتوزيع، والاعلان ـ دەركەتیە من یا بەرزە كری .. هیڤی‌دارم ژ ئەوێ ببینیت بدەتە دەزگەها ڕوشنبیری‌و بەلاڤ‌كرنا كوردی تابی دهوكێ وسوپاس .

Institut kurde de Paris

بیرینگی ڕاگوزاری

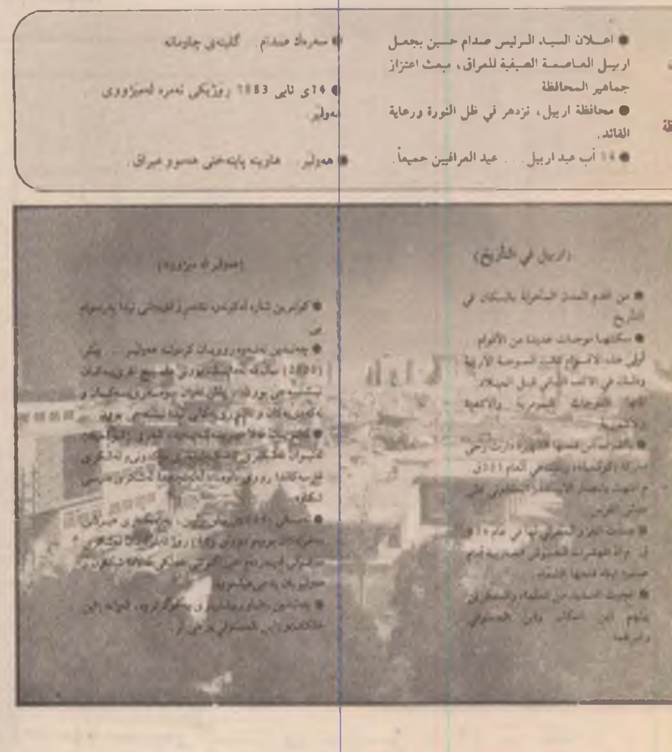
● اعلان السيد الرئيس صدام حسين بجعل اربيل العاصمة الصيفية للعراق، مبعث اعتزاز جماهير المحافظة
● محافظة اربيل، تزدهر في ظل الثورة ورعاية القائد.
● ١٤ آب عيد اربيل ... عيد العراقيين جميعاً.

هەولێر

هاوینە پایتەختی عیراق

● کۆنترین شارە لە کۆنەوە تا ئەمڕۆ ئاوەدانی تێدا بەردەوام بێ .

● چەندین نەتەوە ڕوویان کردۆتە هەولێر ... پێش (٢٠٠٠) ساڵ لە دایکبوونی مەسیح ئاری‌یەکان نیشتەجێ بوون... پاش ئەوان سۆمەری‌یەکان‌و ئاشوری‌یەکانی تێدا نیشتەجێ بوون .

● لە نزیك قەڵا دێرینەکەیەوە ، شەڕی (کۆمکیلە) لە نێوان لەشکری ئەسکەندەری مەکدۆنی‌و لەشکری فارسەکاندا ڕووی داوە .. لە ئەنجامدا لەشکری فارسی شکاوە .

● لە ساڵی (٦٣٤)ی پێش زایین ، بەرەنگاری هێرشی مەغۆلەکان بووەوە دوای (٤٠) ڕۆژ ئابلۆقەدان لەشکری مەغولی لە بەردەم خۆراگرتنی خەڵکی قەڵادا شکاون‌و هەولێریان بەجێ هێشتووە .

● چەند زاناو ڕۆشنبیری بە خۆ گرتووە ، لەوانە (ابن خلكان)، (ابن المستوفی) و هی تر .

هەفتەی پاك‌وخاوێنی سلێمانی بازاڕ‌ودوكان

بەڕێز ئەندازیار احمد حمید بامەڕنی.. بەڕێوەبەری شارەوانی سلێمانی .. دەربارەی هەفتەی پاك‌وخاوێنی پارێزگای سلیمانی‌وهەندی لایەنی كاروبارەكانی شارەوانی سلێمانی‌بۆهاوكاری ئەدوێ :ـ

لەم‌مانگەدا هەڵمەتی پاك‌وخاوێن کردنی شار دەستی‌پێ‌کرد ، کەخۆی ناونراوە هەفتەی پاك‌وخاوێنی ، بەڵام لەڕاستیدا ئێمە بەردەوام ئەبین لەسەر ئەم نەخشەیە ، تاوەکو هەموو ساڵەکە تەواو بێت ، هەمیشە شارەکەمان جوان‌بێت ، بۆئەم مەبەستە لیژنەی تایبەتمان دروست کردوە ، بەسەرپەرشتی ئەندازیارو لێپرسراوان‌و کرێکارانی کارگوزار ، کەئەرکی سەرشانیان پاك‌کردنەوەی گەرەك‌و شوێنە‌گشتیەکان‌و کلاوەکانی هەندێ کۆڵان‌و فڕێدانی پاشماوەی چاکردنەوەی ئوتومبیل ، ڕاست‌کردنەوەو ڕێکخستنی ڕێگاکان‌و دۆڵەکان ، هەرئەم لیژنەیە لەکاتی گەڕانیا هەڵئەستێ بەئاگادار کردنەوەی ماڵان تاوەکو یارمەتی دەربن بۆسەرکەوتنی ئەم هەڵمەتە ، جگەلەوە پیان‌ڕائەگەینین کەلەبغی دیواری دەرەوە بکەن . تاوەکو ڕوی دەرەوەی ماڵەکانیش جوانی خۆی هەبێت ، ئێمە لەم‌هەڵمەتەدا، تائێستا خانووی تیانەکراوە ئەو شوێنانەی ماونەتەوە تەل‌بەندی ئەکەین، بۆئەوەی نەبێتە مولگەی ئاژەڵ‌و جێگای خول‌فڕێدان . پاشان بەردەوام ئەبین لەسەر شتایکەر کردنی ناوبازارو هەموو بەردەمی ئەودوکانانەی تائیستا نەکراون ، ئەوەی کەجێگای سەرنج‌بێت‌و گرنگی تایبەتمان پێدابێت بازاڕە تایبەتیە بازرگانیەکانی ناوشارە ، بۆئەوەی هەمووی بەیەك شێوە بڕازێتەوە ، داوامان لێ‌کردون چەتری ڕەنگاوڕەنگ بکەن بەبەردەم دووکانەکانیانەوە ، بۆیەی بکەن‌و چیمەن لەبەردەم گۆڕەپانەکانیاندا بنێژن ، لەسەر یەك‌شێوە بڕازێتەوە.

سەرەتای دەست‌پێ‌کردنی ئەم هەڵمەتە ، لەو گەڕەکانەوە دەستی پێ‌کردوە بەردەوام کاری تیائەکەین ، کەبەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین چوە دیدەنیان‌و سەرلێدان لەکاتی گەڕانەوەی لەبەرەی جەنگ، ئێمەش وەك ئەرکێکی پیرۆز ئەم بیرەوەریە ئەکەینە پێشڕەوی کارکردنمان لەم هەفتەیدا ، هەموو کۆڵان‌و شەقامەکانی ئەو گرێدەرو گەڵابەو کارکەرانی تیدایە ، ئەرکی ئەم تیپە فریاکەوتنی شوێنەکانە کەپاك‌وخاوێنی ئەی‌گرێتەوە و ئەمانەوی زوو تەواوبێت . بەردەوامین لەسەر قیرتاو‌کردنی گەرەکەکانی ناوشار ، ڕیکخستنی ڕێڕەوەکانی هاتووچۆ .

گرنگیەکی تەواومان داوە بەباخچەی گشتی سلێمانی ، کەبەسەر چاوەیەکی گەورەی دائەنین ، بۆزیاندنەوەی باخچەکانی تری ناوشاری سلێمانی ، چونکە ئەم باخچەیە وەك باخچەی دایك‌وایە ، لەپێ‌گەیاندنی گوڵ‌و تۆودا ، ئەمساڵ لەیادی لەدایك بوونی سەرۆکدا ، پێشنگایەکی قەشەنگمان کردوە کە پتر لەهەزار ئینجانەی ڕەنگاوڕەنگی تیا فرۆشرا ، ساڵ ١٩٨٥ بەتەواوی نیازمانە هەموو باخچەکانی شاری سلێمانی بژێنینەوە ، بەشێوەیەکی جوان‌و ڕێك‌وپێك .

لەبابەت دابەش‌کردنی زەوی بەسەر خێزانی دیل‌و ون‌بووەکانی جەنگ هەوڵمان‌داوە زەویمان بۆهەموویان تەرخان کردوە جگە لەوزەویانەی کە دابەشمان کردوە بەسەر خێزانی شەهیدانی جەنگی قادسیەی صدام‌دا ، بەبەبێ وەستان‌و هەردەم زەوی ئامادەکراومان هەبە ، کەنایەڵین کاروباری خێزانی ئەوانە بوەستی کەلەهەمووشمان شکۆدارترن .

لەکۆتایدا ئەمەوێت شتێك بخمە پێش‌چاوی هاوڵاتیان کەئەویش یارمەتی‌دانی بەڕێوەبەرایتیەکەمانە ، تابگەینە ئەوئەنجامەی کەدامان ناوە بۆ ڕاژەکردن‌و ڕێك‌خستنی کارگوزاری خەڵکی ، بەتایبەت خاوەنی عەرەبانە .

دەستگێڕەکان ، کەشوێنی تایبەتمان بۆداناون بۆئەوەی عەرەبانەکانیان تیا ڕابگرن ، ئەم شوێنانەش لەهەموو لایەکی شاردایە ، بەوشێوەیە ئەتوانین جوانی‌و ڕێك‌وپێکی‌و خاوێنی شارەکە ڕابگرین ، لەم‌ڕووەوە بانگەوازی هەموو ئەو برا دەستگێڕانەمان کردوە . هەروەها ئەو ماڵانەی ماڵات‌و ئاژەڵیان هەیە ،بەگشتی بەرەڵایان ئەکەن ، تکامان ئەوەیە کەسەرپێچی ئەوبانگەوازە نەکەن کەچەندجاری لەتەلفزیونی تامیمەوە بڵاومان کردەوە ، چونکە دیمەنی شارەکەمان ناشیرین ئەکا ، ئەنجامی سەرپێچی کردنیش ماڵاتەکانیان ئەگرین‌و بەهەڕاج ئەیفرۆشین ... لەکۆتایدا سوپاستان ئەکەم ، وەسوپاسی بەڕێز پارێزگاری سلێمانی ئەکەم کەلەو ڕوانەی باسم کرد هاندەرو یارمەتی دەرە ، لەجێ‌بەجێ کردن‌و ڕژەکردنی هاونیشتمانیانی خۆشەویستی شارەکەمان .

بۆ بەرچاوی پارێزگاری سلێمانی

زۆر هاووڵاتی بەنامەوە بەراستەوخۆ هاتنە لامان باسی کێشەیەك ئەکەن لە سلێمانیدا کە تاسیری سلبی هەیە لەسەر ژیانی کۆمەڵایەتی‌و ڕێبازی پەروەردەی هەرزەکارەکانی ئەو شارە ، دیاردەکە ئەو ژورە پشتینانەیە کە هەندێ «ساردەمەنی فرۆشی» کردویانەتەوەو بە «ڤیدیو» فلیمی «سیکس» بە هەرزەکارەکان پیشان ئەدەن، هەتا هەندێ لایەنی ڕەسمی بە نووسراوی ڕەسمی ئەم کێشەیەی بەرچاو خستوە ، گومان لەوەدا نیە یەکەم مەبەستی ئەو خاوەن ساردەمەنیانە لەو کارە «چەوتە» قازانج‌و پارە کێشانەوەیە ، دوایی ئەو چاو چنۆکانە لەبەر ئەو مەبەستەی خۆیان گوێ نادەنە ئەنجامە سەلبیەکانی ئەو کردەوەیەیان بۆیە زۆر پێویستە بەتوندی بەرەنگاریان بکرێ‌و ئەم کاریان نەك هەر لێ‌قەدەغە بکرێ ، بەڵکو سزا دانیشان ڕەوایە .

بەهرە

١٩٨٤ کراو کیژۆلەیەکی سویدی کە ناوی «ئایفون‌ـ ریدنیگ»و تەمەنی ٢١ ساڵە چاوسەوزی پرچ‌زەرد بە یەکەم دەرچوو .

بەرامبەر بەمە ئایفون ١٧٥ هەزار دۆلارو چەندان پاداشتی تری وەرگرت . سەرەڕای بایی ٥ هەزار دۆلار جل‌و بەرگ !!

شاشۆخی ١٩٨٤

سەرەتای ئەم مانگە لە شاری میامی لە فلۆریدا پێشبڕکێی هەڵبژاردنی شاشۆخی جیهانی بۆ ساڵی

چاندنی دڵ بۆ منداڵێکی دە ڕۆژە

بۆ یەکەم‌جار لە شاری لەندەن‌دا لە ڕۆژی ٣١ تەموزدا یەکەم عەمەلیاتی چاندنی دڵ کرا بۆ منداڵێك تەمەنی ١٠ ڕۆژە .

ئیسفورد کنت بچوکترین نەخۆشە ئەم عەملیاتەی کرابێت ، ئەوەی شایانی باسە خاوەنی دڵەکە منداڵێکی ٣ ڕۆژە بووە لە هوڵەندە مردووە .

ئەم عەملیاتە پزیشکی میسری نجیب یعقوب لە نەخۆشخانەی نەتەوەیی دڵ لە لەندەن کردوویەتی .

وێنەکە منداڵەکەیە پاش عەمەلیات .

جیهانی منداڵان

چیرۆك بۆ منداڵان

دەنکە گەنم‌و مێرووڵە

دەنکە گەنمێك بە تەنیا لە کێلگەیەکدا بەجێ‌مابوو . کە میرووڵەکە بینی ، هەڵی‌گرتەوەو بەرەو شارەکەی بەڕێ‌کەوت .

لەڕێگا دەنکە گەنمەکە بە مێرووڵەکەی ووت :ـ بۆ کوێم ئەبەیت ؟

مێرووڵە ووتی : ئەتبەمەوەبۆ ماڵەوە ، ئەتبارێزین بۆ زەخیرەی زستانمان .

گەنم ووتی : لێم‌گەڕێ‌وبمچێنەوە لەجێی خۆم ساڵی داهاتوو سەد دەنکەگەنمت‌دەدەمێ دوای ئەوەی مێرووڵەکەی قایل‌کرد پێی‌ووت :ـ

چاڵێکم بۆ هەڵکەنەو لەناویادام بپۆشەو دوای ساڵێکی تر سەرم لێ‌بدەرەوە . لەساڵی داهاتوودا ، مێرووڵە چووەوە بۆ جێگای دەنکە گەنمەکەو بینی وا گوڵە گەنمێکی زەردی جوان بە شەماڵ ئەشەکێتەوە . کە لێی نزیك بووەوە کوڵەگەنمەکە پێی ووت .

ـ ئەی مێرووڵە باشەکەی هاوڕێم ، وەرە ئەو دەنگە گەنمانەی بەڵێنم پێ‌دابووی بیان بە ، بەڵام لە بیرت نەچێ چەند دەنکێکی تر بروێنەوە بۆ ساڵی داهاتووت .

وەرگێڕانی : عمر محمد امین

شیعر بۆ منداڵان

دەرمان

گەرچی ڕاستە وەهایە
خۆپاراستن ڕەوایە
بەڵام جاروباری گەش
میکرۆب ئەگاتە ناولەش
بۆیە سستی‌و گوێ‌نەدان
هۆی سەرەکین بۆ نەمان
بۆ نەخۆشی‌و تەنگانە
ڕاکە بۆ خەستەخانە
دیبارە پزیشکی بەسۆز
فریاگوزارەو دڵسۆز
بێ‌ڕاوێژو سەربەخۆ
داوو دەرمان قەد مەخۆ
نابێ دەرمانی ناوماڵ
گەمەی پێ‌بکا منداڵ

قادر حاجی عزیز

هەرجارەی باسێك

بەرنامەی « شەوارەیەکی هەولێر »

ئەوەی ڕۆژێ لە ڕۆژان هەولێری نەدیبێ‌و شارەزایی لەلایەنی مێژوویی ئەم شارە نەبێ‌و ڕاستەوخۆ ئەو بەرنامەیە ببینێ کە تەلەفزیۆنی تەئمیم لە ١٩٨٤/٧/١٦ لە بەشە کوردیەکەی‌دا « شەوارەیەکی هەولێر ! » سڵاوی‌کردەوە ، دوای دەیان پرسیارو سەرسوڕمان لە خۆی دەپرسێ : ئەرێ بەڕاست ئەوەیە هەولێری مێژوو ؟! . ئەوەیە هەولێری قەڵاو منارەو شیعرو گۆرانی‌و فۆلکلۆرو پیاوی ڕوح‌سووك‌و شارستانیەت‌و ئاوەدانی ؟ . تەنانەت بە دڵنیاییەوە دەڵێم کە ئەگەر هەولێر زمانی بوایە بۆ خۆی دەپاڕایەوەو دەیگوت : ئەمە من نیم‌و بەو وەزعە شێواوە پیشانی دنیام مەدەن ! پێش هەموو شتێ ئەمە نە (شەوارەیە !)و نە ڕۆژی هەولێر ! چونکە بەرنامەکە مۆرکی « هەرچۆنێ‌بێ »و لەکۆڵ‌کردنەوەی پێوە دیاربوو .. هونەرمەندو ئەدیب‌و مێژووناس‌و شاعیری هەولێری تێدا ون‌بوو ، تیپە هونەریەکان‌و دەزگا ڕۆشنبیریەکان کوان ؟ تەنانەت تاقە ووشەیەکی مێژوویی دەربارەی ئەم شارە ڕەنگینە نەبیسترا جگە لە چەند هاوڕێ‌و ناسیاوێکی تەلەفزیۆن‌و تیپێکی تازە کە عومری ناگاتە چەند مانگێ‌و تازە خەریکە فێری مۆسیقا دەبن‌و بەناوی هونەری هەولێر پیشان‌دران .. هەروەها بەنموونە چەند قسەیەکی ئەو برایانە دەهێنەوە .

● **من دوو بەرنامەی تەلەفزیۆنم هەیەو گەلێك وانەشم لە قوتابخانەکاندا ووتۆتەوە .. ! لە « پارێزەری » هەولێر !**

● **نە ناوم ... « کوری » ! .. کوری .. « دوبارە » ... لەتیرەی ... لەگەڵ پارچە مۆسیقایەکی عەرەبی کە لەوە دەچوو « فرید سەرلەنوێ » لە هەولێر لەدایکبوو بێتەوە .**

● **نشاطی مدرسی زۆر پێویستی بەمن بوو ! ئەگەرچی تابلۆیەکی ئەو برادەرەمان نەبینیوە .. زیاتر ووتی .. « فەننانەکانی من » واتە « هونەرەکەی من ! » .**

خۆ ئەگەر نشاطی مدرسی نەبوایە کە زۆری پێویستی پێ‌بو ئەگینا نەدەهاتە کۆری هونەر ! . کە دڵنیام هەریەك لەوانە (بەرێکەوت) تووشی ئەم (شەوارە) پڕ قەوارەیەبوون .. ئەنجامەکەشی بەسەزمانی بۆ بینەری کورد کە بەدەست ئەم تەناتەوە دڵی ژەنگی هەڵێناوەو شاری هەولێریش لەم بەرنامەیە لە تەرمێکی بەجێماو دەچوو کە کەس نەبوو ببینێژێ‌و دڵی کەس‌وکاری بداتەوە .. خۆزگە هەولێر زمانی قسەکردنی دەبوو !

■ شێرزاد عبدالرحمن ■

هاوكاری
دەزگای ڕۆشنبیری‌و بڵاوكردنەوەی كوردی
شەقامی الخلفاء
مەیدانی الخلانی
تەلەفۆن
٨٨٧٥٧٩٥
٥ خەت